

Leto III.
Št. 7

AT T TEDENSKA TRIBUNA

20
din

12 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

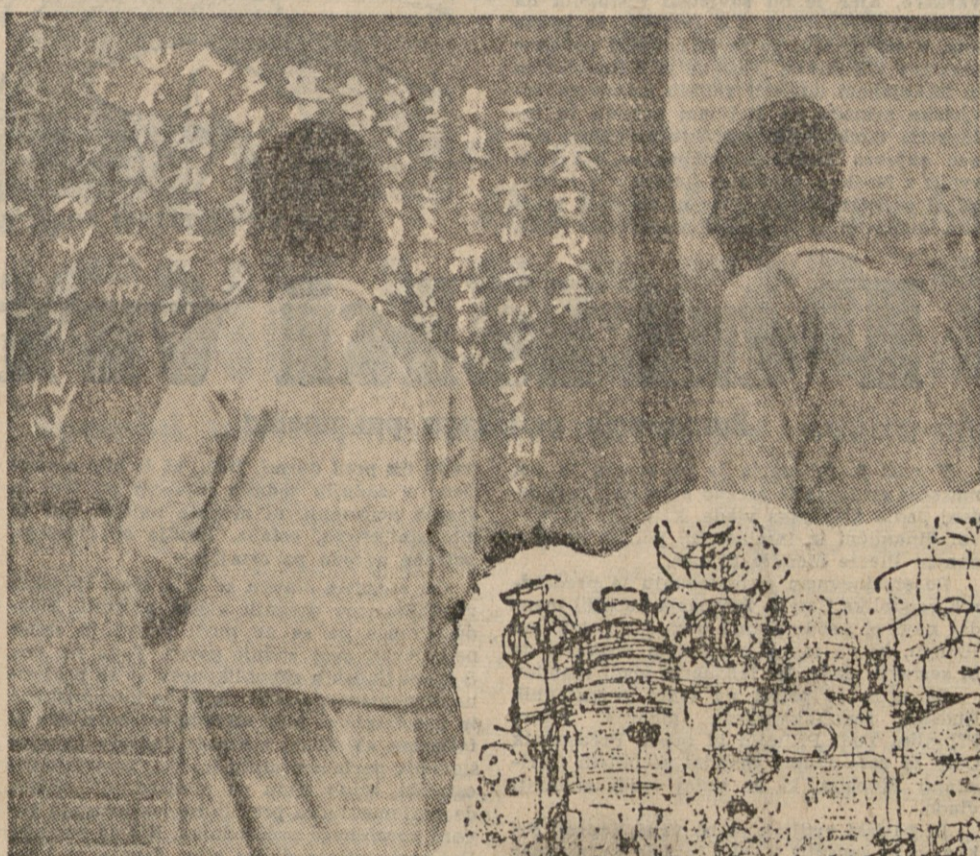
MANDŽURIJA - KITAJSKO PORURJE

Dopisnik švicarskega lista »Nene Zürcher Zeitung« je potoval v spremstvu burmanskega predsednika U Nua po Kitajski. Iz njegovega opisa razmer in dela v Mandžuriji posnemamo nekatere najzanimivejše podatke.

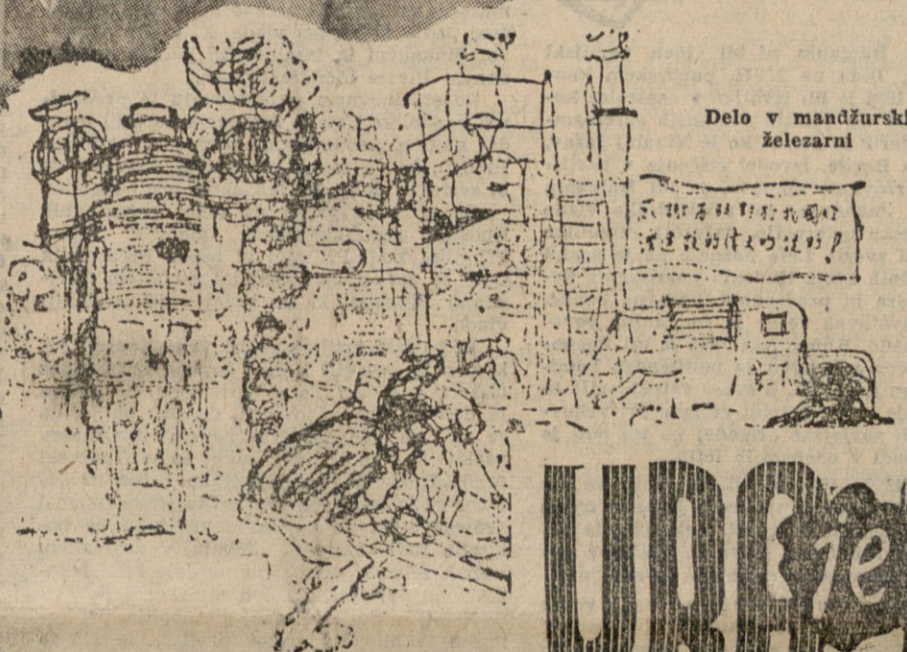
Do Mao Ce Tungove zmage v l. 1949 je bila Kitajska poljedelska država. Industrija je dajala komaj deseti del celotne državne proizvodnje in je bila odvisna od tujine tako glede strojev kot glede nekaterih surovin. Danes je na Kitajskem na prvem mestu graditev in razvoj težke industrije, ki naj Kitajski omogoči, da bo čez čas neodvisna od inozemstva.

Sedanje središče industrializacije na Kitajskem je v Mandžuriji, kjer so poznana velika ležišča premoga, železne rude in tudi drugih važnih rud. Na tem področju venomer odkrivajo nova naravna bogastva. To, kar je sedaj mogoče videti v Mandžuriji, preseneča vsakega obiskovalca, zlasti še, če upoštevamo, da je sovjetska vojska po prihodu v Mandžurijo l. 1945 dobesedno demontirala vse tovarniške naprave. Toda danes kaže, da so Rusi to ropanje bogato poplačali z novimi tovarniškimi napravami, ki jih je mogoče opaziti v aleherni tovarni.

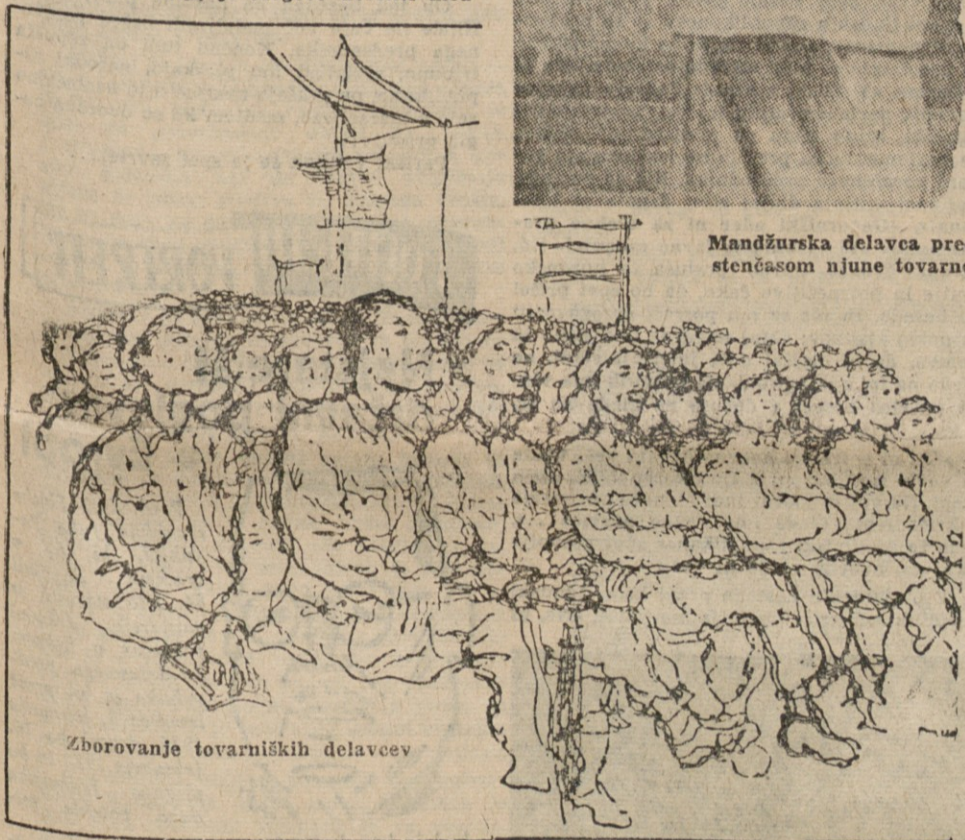
Delo, ki so ga opravili v zadnjih petih letih v Mandžuriji, je mogoče uvrstiti med

Mandžurska delavca pred stenčassom njune tovarne

Delo v mandžurski železarni

Zborovanje tovarniških delavcev

velike uspehe industrializacije. Kitajci se morajo za večino teh tovarnih izdelkov Japancem in Rusom, toda kljub temu so Kitajci zelo ponosni, ker v teh tovarnah vodijo vse posle njihovi ljudje, medtem ko za japonske okupacije domačin za nobeno ceno ni mogel priti do količikaj važnega položaja v teh podjetjih. Jasno je, da bodo morali v te tovarne še precej let prihajati tuji strokovnjaki in svetovalci in to seveda iz Sovjetske zveze in drugih vzhodnoevropskih držav.

MUKDEN

Mukden je središče tega industrijskega področja. V tem mestu imajo tehniko, kjer

študira približno 6.000 študentov, ki se pripravljajo na poklice tehničnih inženirjev, strojnikov, rudarskih inženirjev, za graditelje cest in mostov... Ta ustanova pa ima tudi večerno šolo, kamor hodijo delavci in kmetje, da se na posebnih tečajih izobrazijo in izpolnijo svoje znanje, da bodo lahko postali strokovni delavci. V te večerne tečaje hodi 2.200 ljudi.

Med najvažnejše tovarne v Mukdenu spada Tovarna strojev. V tej tovarni razstavljajo do posameznih delov razne uvožene stroje, kopirajo te dele in na tej osnovi gradijo svoje stroje. To tovarno upravlja ženska Cang Čing, ki zapušča videz, da je

v njej zgoščena energija desetih generacij. Ta tovarna ob ruski zasedbi ni imela več kot 300 delavcev. S pomočjo sovjetskih inženirjev pa je pozneje postala velik obrat za izdelovanje orodnih strojev, s katerimi oskrbujejo skoraj vso Kitajsko. Sedaj dela v tej tovarni čez 2.200 delavcev, kajti povpraševanje po teh strojih je daleč večje od proizvodnje.

V bližini Mukdena so še mnoge druge velike tovarne. Nekaj kilometrov izven mesta je velik premogovnik, kjer delajo na dnevnem kopu. Vse kaže, da se bo to industrijsko središče naglo razvijalo, brž ko bo na razpolago dovolj strokovne delovne sile, kajti med šolami in tovarnami je prava tekma: tovarne zahtevajo nove delavce, šole pa niso kos temu povpraševanju...

Kitajec Wong -

jugoslovanski upokojenec

S plavža v Sisku je odjeknil rezek žvižg, znamenje za novo izmeno. Tri peti delajo neprestano. Železarna dela dan in noč. Nikdar se ne utruji, kot se utrujajo ljudje, ki jih izčrpava plavž.

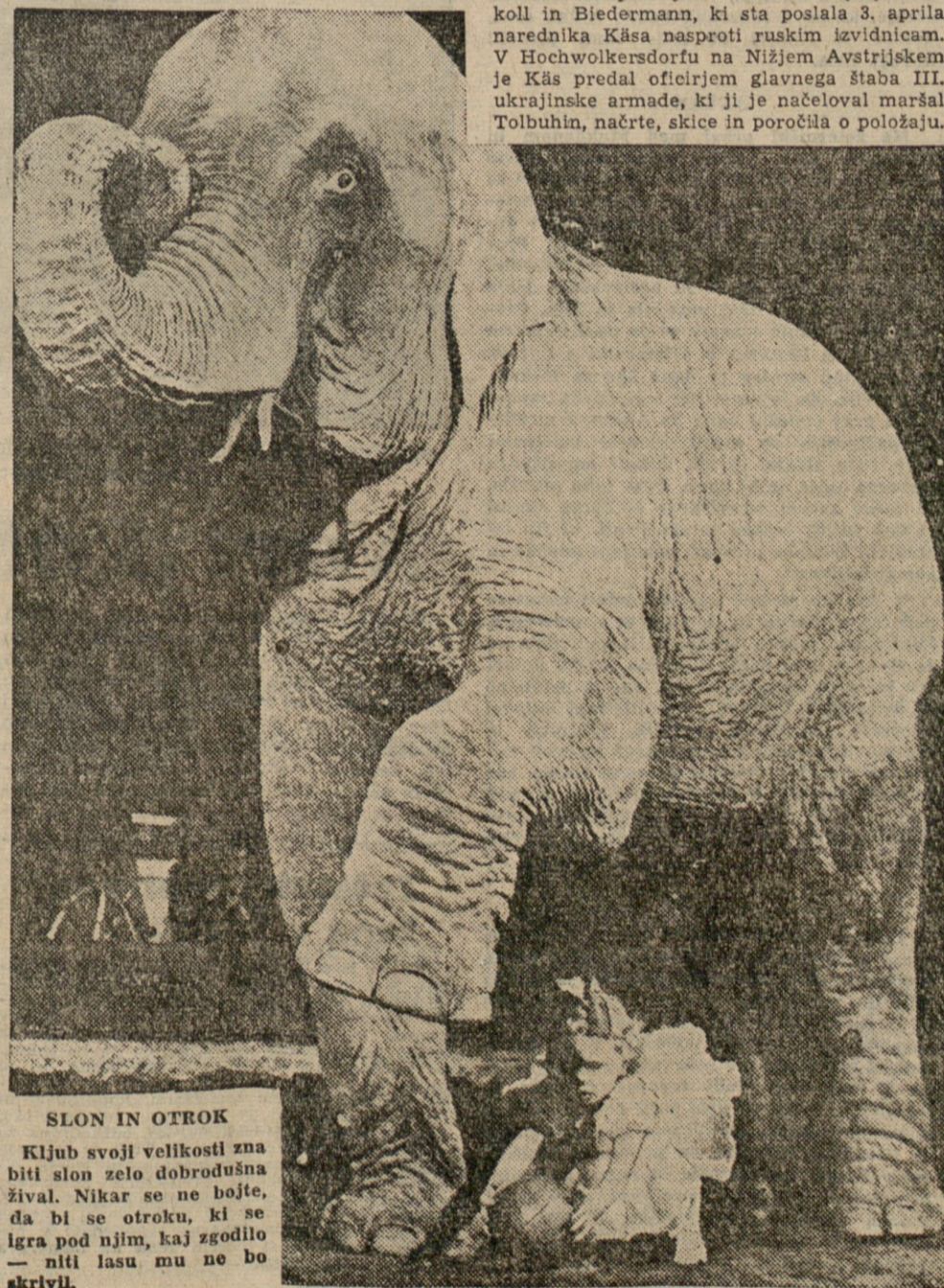

Milan Wong med delom v železarni Sisk

Od danes naprej ne bo več prihajal na delo k visoki peč, k spodnjemu žrelu, delavec Milan Wong. Leta in leta je grabil razbeljeno železo iz peči. Odšel je v pokoj. Milan Wong... čudno ime, kakor da je kitajsko. Pa tudi je. Milan Wong je pravi Kitajec. Rodil se je neke na robu Pekinga. Toda naj raje sam pove kaj o sebi.

»S 13 leti sem ostal brez staršev, sester in bratov. Takrat sem bil še Hjo — sin. Bila je vojna, topovi so porušili predmestje, ljudje so se razbežali, mojih nisem nikoli več videl. Brez doma sem dočkal konec prve svetovne vojne. Čudno srečanje me je združilo z nekim Jugoslovanom, ki me je vzel s seboj in sva postala med potjo velika prijatelja. Nesreča pa me je spremljala še naprej: v Beogradu sva se izgubila in sam sem se pripeljal do Sunje, kjer sem ostal. Ljudje so mi pomagali, preživljal sem se s priložnostnimi deli, dokler nisem postal delavec na državnem posestvu. Takrat sem tudi dobil novo ime: Milan Wong. Potem je postalo moje življenje tako, kakor da sem se rodil v tej deželi. Oženil sem se, imel otroke, se zaposlil v železarni. Postal sem mojster pri visoki peč in zdaj sem si prislužil celo pokojnino...«

To je kratka zgodba o življenju človeka, ki je našel pri nas svojo drugo domovino. Toda še zmeraj, kadar pripoveduje o Kitajski, se mu zameglijo oči, in kadar vzame v roke časopis, mu oči poiščejo najprej novice o njegovi prvi domovini...

SLON IN OTROK

Kljub svoji velikosti zna biti slon zelo dobrodušna žival. Nikar se ne bojte, da bi se otroku, ki se igra pod njim, kaj zgodilo — niti lasu mu ne bo skrivil.

CANGČUN

Kitajci so zgradili povsem novo industrijsko področje okrog mesta Cangčun, kjer je bila nekoč prestolnica »države« Mandžukuo. Tu stoji velika tovarna avtomobilov. Ta tovarna, ki jo končujejo in ki naj bi začela z delom l. 1956, bo izdelovala tovarne in osebne avtomobile. Plan je, da bo ta tovarna proizvedla po 30.000 avtomobilov na leto. Več sto delavcev je že nekaj mesecev na praksi v sovjetskih avtomobilskih tovarnah, da bi se priučili novemu delu in nato prenesli svoje znanje v novo tovarno, kjer bodo izdelovali avtomobile sovjetskega tipa. Pri graditvi te velike tovarne je sedaj zaposlenih skoraj 25.000 delavcev. Zgradili so že 200 hiš, od katerih ima vsaka 25 stanovanj, ki bodo sprejela bodoče avtomobilske delavce.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kdo je ne pozna? Mira Danilova — ena naših najbolj priljubljenih igralk, ki na odru ljubljanske drame pa tudi na odru Mestnega gledališča v Ljubljani že dolga leta upodablja življenje žene najrazličnejših značajev in usod. Upodablja življenje? Ali ni kar živila življenje žene in matere v Gorkega »Vasi železnov«, v Williamsovi »Stekleni menažeriji« in »Filumeni Marturano« Eduarda de Filipa, ki jo prav zdaj oživlja na odru Mestnega gledališča. Če je še niste videli, jo pojdite gledat in videli boste presenetljivo tragiko matere treh sinov, stare prostitutke, ki si z nenavadnim domislekom pribori moža — milijonarja. In ne poročiti se z njim samo enkrat, marveč kar dvakrat! Tragika? Saj to je osiaden, sentimentalni konec, boste rekli... Pa ni tako, stvar se konča z jokom. Filumena je žena globokih čustev, žena, ki jo je lahko oživila samo igralka, kakor je Mira Danilova. V kratkem bo praznovala 40-letnico umetniškega delovanja. Zaslužno je prejela Prešernovo nagrado!

URA JE OBSTALA

Zgoaba, ki je razburila Avstrijo

Avstrijska vlada je po drugi svetovni vojni prepovedala eno samo knjigo, in sicer roman novinarja Ericha Kerna »Ura je obstala«, ki opisuje dogodke poslednjih tednov druge svetovne vojne v Avstriji. Ozadje romana je dejanje, ki je privedlo do predčasne padca Dunaja.

MARČNI DNEVI

Spomladi leta 1945 so spoznali častniki tretjega rajha, ki so se s svojimi enotami borili v Avstriji, da je poraz neizbežen. Nekateri med njimi so hoteli prihraniti neizmerno trpljenje in ponižanje, ki bi bila kot posledica odpora do zadnjega moža neizbežna. Zamisel predaje sta izvedla majorja Szokoll in Biedermann, ki sta poslala 3. aprila narednika Kása nasproti ruskim izvidnicam. V Hochwolkersdorfu na Nižnjem Avstrijskem je Kás predal oficirjem glavnega štaba III. ukrajinske armade, ki ji je načeloval maršal Tolbuhin, načrte, skice in poročila o položaju.

KDO JE BOLJŠI?

Po koncu vojne se je bivši major Szokoll začel ukvarjati s filmom in prav zdaj pripravlja film o Hitlerju. Narednika Kása je prva avstrijska vojna vlada imenovala za majorja avstrijskega orožništva, zdaj pa vodi orožniško šolo pri ministrstvu za notranje zadeve.

Knjigo, ki ima izrazite nacistične tendence, je torej avstrijska vlada prepovedala, prav tako pa je prepovedala širjenje nemške revije »Deutsche Illustrierte«, ki je to zadevo podrobno opisala. Pa tudi drugi časopisi so se za zadevo pozanimali. Bild Telegraph je v začetku novembra intervjujal majorja Kása, ki je izjavil, da mu ni mar, kaj pišejo časopisi o njem in Szokollu. Takoj nato pa je dodal: »Nemška vojska je bila tolpa razbojnikov in danes spet zbira pametnjakovič nadporočnik Blank okrog sebe tepene zmagovalce... Razumljivo je, da so Rusi posiljevali nemška dekleta in jih niso božali, kajti Nemci so v Rusiji divjali! Pa še to je dejal: »Zahodni zavezniki tudi niso bili nič boljši.« Zarotnikom so namreč očitati, da niso poiskali zveze z Američani, ki so bili prav blizu.

TO JE IZBILO SODU DNO

Dobesedno, Avstrijska javnost se je razdelila v dva tabora. Eni so trdili, da je Kás le javno povedal to, kar misli večina Avstrijcev. Drugi so bili strahotno ogorčeni, kako je mogoče dopustiti tolikšno sramotenje bivše nemške vojske. Prišlo je do pretepot na cestah in številni bivši pripadniki nemške vojske so tožili Kása zaradi razžaljenja časti, ker »niso pripadali roparski tolpi«, protestirali so poslanci Ljudske stranke in zahtevali od ministra za notranje zadeve, ki je socialdemokrat, naj takoj odstrani Kása z njegovega položaja — cesar pa ni storil.

Nemški vojaški časopis je imenoval dejanje teh oficirjev »izdaja« in je zapisal, da je zaradi nje prišlo v rusko ujetništvo več tisoč nemških vojakov, mnogi pa so jo morali plačati s svojim življenjem.

Trežno mislečemu človeku je takšno tolačenje nerazumljivo. Če je izdaja prepovedanje strahotnega prelivanja krvi, ki bi bilo sicer neizbežno, kot je bilo na vsen ostalih frontah tako rekoč v zadnji minuti, potem so bili izdajalci vsi nemški vojaki, ki so pustili, da so jih ujeli Rusi, potem bi bil edini zares čestni izhod Nemčije smrt poslednjega moža na fronti proti Rusom — razmerje do zahodnih zaveznikov je bilo nekoliko drugačno. Z ozirom na to so kritike tega edino opravičljivega dejanja — predaje — naravnost grozljive, kajti v njih vidimo jasne sledove fanatične zaslepljenosti, ki je nujno peljala v popoln polom, a ki bi šla danes — če bi bilo mogoče — isto pot.

Vladimir Bonač

Na miren način

Naravno je, da je bila ves zadnji teden pozornost svetovne javnosti osredotočena na spremembe v Sovjetski zvezi; govori, ki so jih imeli najvišji predstavniki ZSSR — kot n. pr. novi predsednik vlade maršal Bulganin, poleg njega pa še novi obrambni minister maršal Žukov in maršal Konjev, še bolj pa pregled sedanega zunanje-političnega položaja, ki ga je podal zunanji minister Molotov — so že zaradi svoje vsebine vzbudili zanimanje. Če bi vse te glasove iz najvišjih krogov v Sovjetski zvezi vzeli kot celoto, bi nemara lahko rekli, da se je »nova smer« pokazala kot precej bojevit, pri čemer velja zlasti poudariti hudo samozavesten govor ministra Molotova.

Predsednik Josip Broz-Tito, ki so ga tako na Reki kot v Beogradu sprejeli velike množice, da bi slišale, kaj bo naš voditelj povedal o svojem potovanju v Indijo in Burmo, je v svojem beograjskem govoru poleg drugega apostrofiriral tako militaristično usmerjene kroge na Zahodu kot tudi nekatere od »novih« trditve moskovskih voditeljev, ko je dejal:

»...Mali narodi in vsi napredni ljudje morajo biti enotni v svoji težnji in morajo prevladati nad tistimi zlohotnimi silami, ki razglasa, da je treba probleme reševati z mečem, kajti ti problemi v nobenem primeru niso takšni, da bi jih ne mogli rešiti na miren način. Niti vodilna niti atomska bomba ne moreta rešiti problemov, marveč lahko prinesejo samo nesrečo. Človeštvo bi bilo zares neumno, če bi verjelo v možnost, da lahko eden ali drugi blok zmaga z neakčno vodilno ali atomsko bombo in da sam v tem spopadu ne bo premagan ter strašna katastrofa ne bo zadela vsega človeštva...«

Ni dvoma, da veljajo zadnje besede Molotovu, ki je v svojem govoru povedal, da ima Sovjetska zveza že premoč v atomskem orožju in da bi v atomski vojni propadla »samo zahodna civilizacija in njen družbeni red.«

Drugi problem, ki je bil v ospredju pretekli teden, velja razmeram na Daljnem vzhodu: napetost pri Formozu je še vedno vznemirljiva. Američani so sicer evakuirali Tačenske otoke, odkoder so odpeljali i civiliste i vojaštvo na Formozo, vendar s tem še daleč ni rešen tamosnji perei problem. Varnostni svet OZN, ki je razpravljal o tem vprašanju, ni mogel ukreniti ničesar: Peking ni hotel privoliti v udeležbo pri tej razpravi, ker sodeluje v Varnostnem svetu predstavnik Čankajška; Sovjetska zveza je predložila svojo resolucijo, v kateri zahteva, naj Združeni narodi obsodijo ZDA kot agresorja zoper Kitajsko; nekatere druge države so si prizadevale »rešiti« spor s predlogom o uradnem priznanju »dveh Kitajsk«, kar pa pekinška vlada odločno zavrača. Poleg tega pa je napetost na Daljnem vzhodu dobila še drugačen odmev: Velika Britanija se zavzema za pomiritev, vendar iz »obzornosti« do Washingtona noče podpreti sovjetskega predloga, češ naj bi se v ta namen sklicala posebna konferenca »desetih«, ki naj bi po zgledu na ženevsko konferenco rešila problem Formoze. Toda medtem ko londonska vlada oklepa, pa se za sovjetski predlog zavzema Nehru, ki je to svoje stališče poudaril tudi na konferenci Britanske skupnosti narodov. Vse to kaže, da je ta sicer pereči problem trenutno zabredel v velike težave, ki vzbujajo hude preglavice po vsem svetu, da pa nihče ne ve, kako in s kakšnimi sredstvi naj bi se to vprašanje naposled spravilo z dnevnega reda... Kljub vsemu pa je vendar opaziti, da je danes le malo takšnih, ki bi verovali, da je vprašanje Formoze mogoče rešiti z orožjem, pač pa da je velika večina zato, da se tudi to vprašanje naposled reši — na miren način.

Peron zoper katoliško cerkev

Argentinsko ministrstvo za prosveto je sporočilo, da je s položajev učiteljev v argentinskih državnih šolah odstranilo okoli sto katoliških duhovnikov, tri katoliške duhovnike pa odstranilo z visokih položajev prosvetnih inšpektorjev.

Ministrstvo prosvete je svoj ukrep utemeljilo s tem, da je s to odpuštiljivo dokončalo uresničenje svojega programa, po katerem naj bi katoliška cerkev v prihodnje ne imela več vpliva na šole, ki jih vzdržuje država. Katoliški verouk bodo sicer v argentinskih šolah še dalje poučevali, toda uspeh v tem predmetu ne bo odločilen, ali bo učenec dovilil razred ali ne.

Argentinska vlada pripravlja nadalje tudi ukrep, da bo ukinila proračunsko podporo v znesku 5 milijonov 600.000 pezet privatnim šolam, ki so po večini v rokah katoliške cerkve.

Poročilo smo že, da so se ukrepi argentinske vlade proti katoliški duhovščini pričeli že novembra lanskega leta, ko je predsednik Perón obtožil nekatere katoliške duhovnike, da poskušajo okrepiti svoj vpliv v šolah, sindikatih in drugih organizacijah ter da rovirajo proti njegovemu režimu.

- Izdaja časopisno-založniško podjetje »ZDL-NAR TISK« v Ljubljani, direktor Rudi Janžura. Ureja uredniški odbor.
- Glavni urednik Branislav Babič, odgovorni urednik dr. Dušan Savnik. Tiska G. skarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani, predstavniki Franc Plevčič.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 1 (priljubljen), pošti predal 156. Telefon 83-522 do 23-525 (interkom 4 številke 13).
- Narčniški oddelki: Ljubljana, Karlova ul. 1, telefon 21-872. Narodna: celotna 966 din, polna 486 din, četrtelna 246 din, mesečna 96 din. Posameznik: 486 din.
- Oznaki oddelki: Ljubljana, Karlova ul. 1, telefon 21-894.
- Številka tekočega računa pri Narodni banki: 601-T-428.
- Rokopisov ne vračamo!

Maršal

Nikolaj Ivanovič Bulganin novi predsednik sovjetske vlade

Novi predsednik sovjetske vlade maršal Nikolaj Ivanovič Bulganin se je rodil leta 1895 v Nižnem Novgorodu v družini skromnega državnega uradnika. Bil je najprej računski uslužbenec pri mestni upravi, svojo politično kariero pa je začel kot šef tajne policije »Čeke« v nekem mestu ob Volgi (1918—1922).

Njegov vzpon se je začel leta 1922, ko je bil imenovan v vrhovni svet za narodno gospodarstvo, kjer je ostal do leta 1927. Nato je postal direktor velike tovarne električnih aparatov v Moskvi; uspešno mu je, da je prvi petletni plan uresničil v dveh in pol letih. Zaradi tega uspeha je bil leta 1931 postavljen za predsednika mestnega odbora Moskve; na tem položaju je ostal do leta 1937. Kot moskovski »župan« je potoval tudi v London, da bi proučil administracijo tamkajšnje mestne uprave.

Spočetka Bulganin ni bil viden partijski funkcionar. Toda na XVII. partijskem kongresu leta 1934 je bil izvoljen v centralni komite partije. Ob velikih notranjih spremembah, do katerih je prišlo, ko je Nikolaj Ježov, predhodnik Berije, izvedel čiščenje v partijskem in državnem aparatu, je bil Bulganin julija 1937 imenovan za predsednika vlade RSFSR (ruske federacije, največja republika v Sovjetski zvezi). Leta pozneje pa je postal podpredsednik sveta ljudskih komisarjev Sovjetske zveze in predsednik Državne banke.

Druga svetovna vojna je Bulganina povezala z armado. Konec leta 1941 je bil imenovan h generalu Žukovu za političnega komisarja v činu generala. S svojo vztrajnostjo in sposobnostjo si je pridobil veljavo pri vrhovni komandi sovjetske armade; po tej poti je šel dalje tudi v naslednjih letih.

Leta 1942 in 1943 je bil Bulganin na zahodni fronti, nato pa na tretji baltiški fronti in na prvi beloruski fronti. Leta 1944 je postal član obrambnega sveta in Stalinov pomočnik v glavnem obrambnem komiteju.

Takoj po zaključku druge svetovne vojne je stopil v generalistično akademijo v Moskvi, ko jo je dokončal z odličnim uspehom; ob zaključku je pred najvišjimi državnimi in partijskimi voditelji branil tudi svoje disertacije z naslovom »Problem vojne in miru v obdobju superimperializma«. Leta 1947 je ta »civilni general« postal minister za oborožene sile, hkrati pa je bil imenovan za podpredsednika sovjetske vlade. V novembru 1947 je dobil maršalsko palico.

Kakor vsi člani politbiroja je 25. marca

Mandžurija

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ta tovarna je eden med 141 objekti, ki so jih Kitajci zgradili z rusko pomočjo. Iz Sovjetske zveze pošiljajo načrte, prihaja večina materiala, s njim pa tudi potrebne tehnične osebe, ki bo v tovarnah delalo toliko časa, dokler se Kitajci ne bodo sami priučili novega dela.

ANSAN

Na železniški progi med Mukdenom in Dairenom stoji veliko industrijsko mesto Ansan, ki ima 600.000 prebivalcev. Japonci so v tem mestu zgradili veliko jeklarino in železarno. V teh tovarnah dela sedaj 70.000 delavcev, med katerimi je tudi 5.000 žena. Proizvodnja se je v zadnjih letih močno povzpela: podatki pravijo, da se je proizvodnja jekla v primerjavi z l. 1943 povečala za 28%. Proizvodnja orodnih strojev se je na Kitajskem povečala za šestkrat v primerjavi z l. 1949, poljedelskih strojev pa baje kar za 15-krat.

Pravijo, da je ameriška trgovinska zapore imela prav čudežni vpliv na Ansan. Z mrzlično pridnostjo so začeli Kitajci izdelovati prav tiste stroje, ki jih zaradi ameriškega embarga sicer ne bi imeli. Prav tako pravijo, da težav zaradi ameriškega embarga skoraj ni več čutili, čeprav imajo stroji, ki jih izdelujejo kitajske tovarne, nekatere napake in pomanjkljivosti.

V Ansanu je bilo mogoče dobiti nekatere podatke o plačah za delavce in namene. Minimalna merda nekvalificiranega delavca za 48-urno delo znaša mesečno 300.000 dolarjev kitajske narodne banke, kar je približno 60 švicarskih frankov. Kvalificirani delavci dobivajo po 900.000, tehniki, inženirji in direktorji podjetij pa od 490.000 do treh milijonov dolarjev kitajske narodne banke, kar je približno 600 švicarskih frankov. K tem plačam je potrebno dodati brezplačno zdravniško oskrbo, brezplačna zdravila in pravico do penzije.

DAIREN

Dairen, pristanišče, ki ga je Sovjetska zveza odstopila Kitajski, ima za seboj burno zgodovino. S prevzemom Dairena je dobila Kitajska veliko ladjevednice, ki so jo zgradili že za caristične Rusije, pa so jo pozneje novi gospodarji — Japonci povečali. V tej ladjevednici lahko gradijo celo ladje z 10.000 tonaz. V Dairenu je tudi tovarna vagonov in lokomotiv, v kateri dela 8.000 delavcev. Tudi lokomotive so na ameriškem seznamu embarga za Kitajsko; Kitajska pa je močno razširila svoje železniško omrežje in najnuj potrebuje lokomotive, ki jih ne more kupovati v tujini. Dairen je veliko pristanišče, ki nikoli ne zamrzne in bo imelo najbrž veliko vlogo pri razvoju kitajskega gospodarstva...

1949 tudi Bulganin bil razrešen ministrske dolžnosti; ministrstvo oboroženih sil je namesto njega prevzel njegov dotedanji pomočnik maršal Aleksander Vasiljevski. Vendar pa je še dalje opravljal povezavo med vojaškimi voditelji in partijsko organizacijo. Na XIX. partijskem kongresu je bil izvoljen v razširjeni prezidij centralnega komiteja partije.

Po Stalnovi smrti marca 1953 je Bulganin prevzel ministrstvo oboroženih sil Sovjetske zveze; hkrati pa je bil podpredsednik ministrskega sveta in član prezidija centralnega komiteja. V septembru 1953 je sodeloval pri sovjetsko-korejskih pogajanjih. Februarja 1954, ob proslavi 36-letnice sovjetske armade, nekaj dni po zaključku Berlinske konference, je imel maršal Bulganin govor, v katerem je zelo poudarjal »obrambni vojaški potencial Sovjetske zveze«.

V juliju 1954 se je Bulganin napotil v Varšavo, kjer je bil sovjetski zastopnik na proslavi desetletnice LR Poljske, še istega leta, v septembru, pa se je udeležil podobne proslave v Pekingu. Nato se je s Hruščevom in Mikojanom udeležil velikih manevrov sovjetske armade na Daljnem vzhodu in inšpekcije tamkajšnjih vojaških objektov. Konec oktobra lanskega leta so se vsi trije vrnili v Moskvo. Odtlej se Bulganin v javnosti ni pojavljal, vse dokler ni bil pred kratkim imenovan za predsednika sovjetske vlade.

Pariški vrtiljak

Burna seja pariškega parlamenta

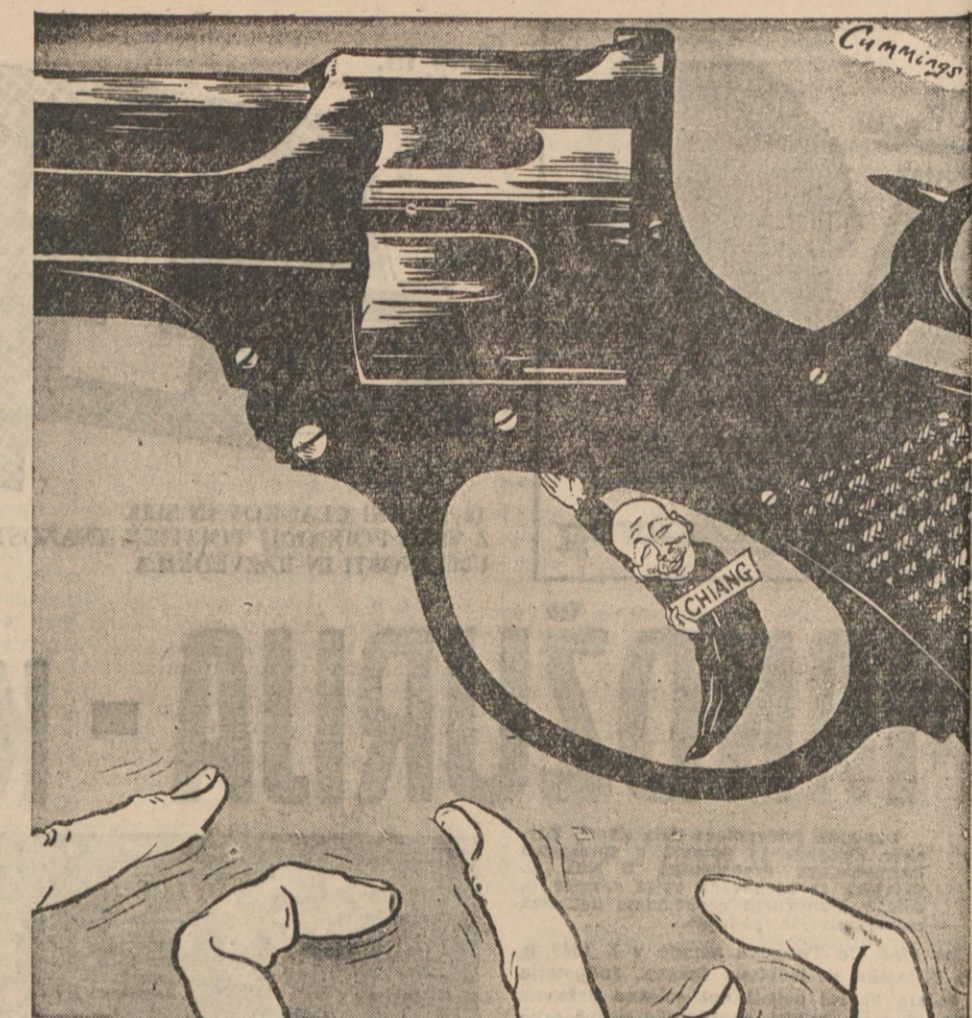
V noči 5. februarja je po sedem in pol mesecih vladanja in srečno prestatih preskušenj padla francoska vlada, kateri je načeloval dinamični in inteligentni politik in ekonomist Pierre Mendès-France.

Po enodnevnem posvetovanju je predsednik republike Coty 6. februarja ponudil mandat najprej neodvisnemu desničarju Antoinu Pinay, ki pa je po neuspelem poskusu, da bi sestavil vlado, 10. februarja vrnil mandat. Za njim je prišel na vrsto predstavnik ljudsko republikanskega gibanja Pierre Pflimlin. Tudi Pflimlin ni uspel. Predsednik Coty je zato zaupal mandat socialistu Christianu Pineau, ki se sedaj trudi sestaviti vlado.

In pariški vrtiljak se bo vrtil naprej. Pri kom se bo ustavil? Koliko časa se bo izbrane obdržal v sedlu? To so vprašanja, na katera je danes težko odgovoriti. Gotovo pa je, da se bo po Mendès-Franceovem intermezzu vsakdo še teže obdržal, kakor so se francoski predsedniki vlad doslej. Kako trdno in odločno se je francoski »enfant terrible« oklepal svojega stola na pariškem vrtiljaku, je pokazala tudi zaključna debata v dramatični noči 5. februarja, ki sicer ne dela časti francoskemu parlamentu. Evo zapiske:

Nekaj minut po objavi glasovanja, pri katerem je bilo 310 glasov proti in le 273 za vlado, je Mendès-France stopil na govorniško tribuno:

»Če pred ostavko svoje vlade še zadnjiš spregovorim, ni zato, da bi iznašal protiboljšbe. Naša največja želja je, da bi nocojšnje glasovanje ne zavleklo ali škodovalo rešitvi tunizijskega problema, ki je po večmesečnem

»PRST NA »TELINA? TODA, PARDON, JAZ SEM SAMO PETELIN.«

trudu tik pred durmi. Dela, ki je bilo opravljeno v zadnjih sedmih mesecih na tem in drugih področjih, ni mogoče uničiti. Kar je bilo storjenega, ostane. Ljudje se menjajo, potrebe naroda pa ostajajo.«

Ob zadnjem stavku so se s klopi ljudskih republikancev dvignili glasni protesti. Mendès-France pa se ne pusti motiti in skuša nadaljevati svoj zadnji govor. Toda ne gre. S klopi ljudskih republikancev so se protestne demonstracije razširile še na komunistične in prepletajo se kilci »Krsite ustavo!«, »To je fašizem!«, »V Elizej z njimi!« Zahteve po spoštovanju parlamentarnih tradicij postajajo vse oostreje, kljub temu pa predsedujoči odloči, da parlamentarna pravila ne izključujejo govora poraženega predsednika. Nič ne pomaga. Poslanci vpijejo dalje: »Ne, debata je končana!«, »Govorniški oder ni za osebno propagando!«, »Vi razburjate javno mnenje!« itd. Mendès-France mirno posluša to huronsko vpitje in potrpečljivo čaka, da bo spet prišel do besede. In res se mu posreči spregovoriti še nekaj stavkov: »Moj nagovor ima samo ta namen, da bi olajšal delo jutrišnji vlad, ne glede na to, kdo jo vodi. Po pravilih ima vlada pravico poseči v debato ne glede na to, v kateri fazi se nahaja...«

»Saj ni potrebna nobena debata več. Vladi ni več« spet zadoni z ljudskorepublikanskih klopi. Na vpitje tokrat tudi Mendès odgovarja s kričanjem: »Vlada ima vedno pravico...«, toda že ga ljudski republikanec spet prevpije: »Ne, ne, nobene vlade ni več.«

V parlamentu nastane pravi kaos. Ljudski republikanci kriče »Seja je končana«, »Ne, ni

MENDES-FRANCE MED NOVINARJI TAKOJ PO SVOJEM PADCU. — Zdi se, da slika ne potrebuje nobenega komentarja...

Novi, Volkssturm

General Hasso von Manteuffel, nekdanji komandant divizije »Grossdeutschland«, in admiral Heide, med vojno poveljniki posebnih mornariških enot, ki ju podpira ugleden frankfurški list, bi rada videla, da bi imel vsak sposoben Nemec doma nad posteljo obešeno puško, v dvornici pa protitankovski top. Zamisel o »deželnih brambi« po švicarskem vzorcu ima svoje zagovornike med politiki in bivšimi, za zdaj še neuračnimi vojaškimi funkcionarji. Tudi nekateri socialistni demokrati se ogrevajo za to misel.

Začetek »svobode« žen v Španiji

Ko so bile končane politične sodišče v Španiji, je predsednik vrhovnega sodišča v Madridu izjavil, da je pripravljen zakon, ki bo olajšal položaj žena, ločenih od moža. Ločitev zakona bo po tem novem zakonu ostala še vedno prepovedana, razveljavljen pa bo zakon, po katerem so morale v Španiji žene, ki so zapustile svojega moža, živeti pri svojih starših ali pa v kakem samostanu. Po dosedanjih predpisih žena, ki je zapustila svojega moža, tudi ni smela zahtevati nobene odškodnine za skupno premoženje v zakonu. Tudi če je sama plačala vso opremo stanovanja, ni smela ničesar vzeti s seboj. Predsednik španskega vrhovnega sodišča je glede takih odškodninskih zahtev objubil ukrepe v korist žene, odločno pa je poudaril, da španska zakonodaja v pogledu pravice in svobode žena ne namerava kopirati tujih zgledov.

Za tako vojsko govori dejstvo, da bo nemški doprinos k atlantski vojski najbrž popolnoma mehaniziran in zelo mobilni odred, ki bo na povelje moral prepustiti večino ali pa celo vso Zahodno Nemčijo napadalcu (pod to predpostavko so imeli lani Britanci svoje manevre ob Renu). Zato, pravijo, bi Nemčija morala razpolagati z brambovi, ki bi uničevali padalce in tanke. Taka vojska, pravijo, je prav toliko potrebna kot ona, ki bo pod atlantskim poveljstvom in treba bi jo bilo graditi vzporedno z njo in v čim večjem obsegu.

Toda Blücher, bodoči minister za obrambo, pa tudi voditelji raznih strank, se za misel ne ogrevajo. Pravijo, da moderno orožje in nemško zemljišče ne nudita možnosti za tako vrsto bojevanja, ki bi prineslo več škode kot koristi. Razen tega pa jih ni malo, ki se bojijo, da oboroženi delavci v vojni zmede ne bi začeli kakih akcij na svojo roko...

Nemška javnost, po drugi strani, niti najmanj ni sprejemljiva za take zamisli, vsaj zdaj ne. V deželi, kjer je še zelo živ spomin na prisojena junaštva Hitlerjevega Volkssturmu, kjer popolnoma manjka potrebno domoljubno čustvo za tako vojsko, imata general in admiral malo upanja na uspeh.

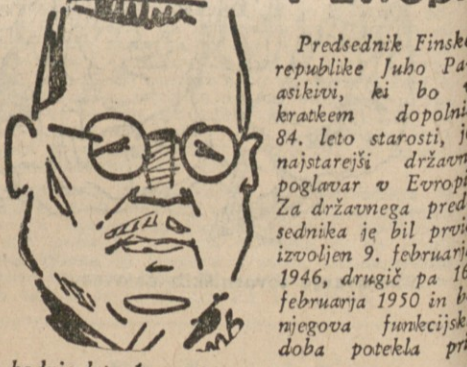
končana« jim odgovarja Mendès-France. Med vsesplošnim vpitjem zadoni glas predsedujočega: »Prislijen sem izjaviti ministrskemu predsedniku, da debate ni mogoče nadaljevati. Toda Mendès-France se ne da odpraviti. »Prosim skupščino, da bi se v ponedeljek ponovno zbrala k proračunski debati.«

»Za dobro, še dobro, sedaj pa pilka,« mu odgovarja neki poslanec. »Ne, pilko pod debato bom postavil sam,« odgovarja Mendès-France. Ob teh besedah pa nastane pravi vihar. Nihče ne čuje več nadaljnjih besed poraženega predsednika. Končno tudi on zapušta tribuno, socialisti mu poskajo, narodni republikanci pa skušajo zaključiti to neobičajno sejo z marseljezo, medtem ko se dvorana naglo prazni...

Pariški vrtiljak se je spet zavrtel...

POLITIČNI PORTRITI

Najstarejši državni poglavar v Evropi

Predsednik Finske republike Juhon Paasikivi, ki bo v kratkem dopolnil 84. leto starosti, je najstarejši državni poglavar v Evropi. Za državnega predsednika je bil proči izvoljen 9. februarja 1946, drugič pa 16. februarja 1950 in bo njegova funkcijska doba potekla približno leto 1. marca.

Življenjska pot tega starega državnika je zelo zanimiva in pomembna. Studiral je predvsem na nemških in tudi na ruskih univerzah in najprej je leta 1890, ko je izpolnil svoj študij v Nevgorodu opravil izpit za profesorja rusčine. Posebno rad se spominja na svoj študij v Heidelbergu in Leipzigu, kjer je študiral zgodovino in gospodarske vede. Kot jezikoslovec in zgodovinar si je pridobil dober sloves, še bolj pa je bil znan kot gospodarski svenik, ko je skoraj 20 let predsedoval največji banki na Finskem. Ko je gospodarsko področje zamenjal s političnim, je bil diplomat Finske v Moskvi in Stockholmu, pozneje pa minister in nekdaj tudi ministerski predsednik. Med Finsko in nekdajno Rusijo ni bilo nobenega pogajanja, pri katerem Paasikivi ne bi uspešno sodeloval.

Ko je prišlo leta 1939 do vojne med ZSSR in Finsko, je Stalin baje dejal: »Če bi bil tega Paasikivija prej poznal, ne bi prišlo do vojne.« Nekaj dni pred nacističnim napadom na ZSSR je bil Paasikivij v Moskvi na poslovilnem obisku pri Stalnu. Stalin ga je vprašal: »Kaj mislite zdaj storiti?« — »V zasebno življenje se bom umaknil,« mu je Paasikivij odgovoril. Boln pa je lakonično dejal: »Nikdar ne boste zasebniki!« — Predsednik Paasikivij se na ta razgovor je danes rad spominjal ter meni, da je imel Stalin prav, čeprav ni kazalo o prejšnjih letih resno jemati raznih njegovih izjav.

Da je prišlo po drugi svetovni vojni do znosnih in razmeroma celo dobrih odnosov med Finsko in Sovjetsko zvezo, je predvsem zasloga Paasikivija, ki poudarja, da se že od nekdaj zavzema za politiko realnih uspehov ter da podpira vse dobre ideje ne glede na to, ali prihajajo iz liberalnega, socialističnega ali pa tudi iz konservativnega »velika«. Po finski ustavi ima državni predsednik veljavo pooblastila, ki pa mu teveda koristijo samo v primeru, če ima dobre odnose z ostalimi strankami v parlamentu. Predsednik Paasikivij ima take dobre odnose in v političnem življenju Finske je odpravil že razna nesoglasja. Odkar je predsednik države, so bili zunanji ministri že pripadniki raznih strank, lahko pa trdimo, da so se vsi popolnoma strinili s stališčem starega državnega predsednika, ki je že 50 let v ospredju političnega življenja države.

Ko so ga vprašali, če bi bil pripravljen prihodnje leto tretjič kandidirati, je odgovoril da zaradi visoke starosti tega noče storiti, prav tako pa je tudi izjavil, da ne namerava pisati političnih spominov, čeprav zbira že 55 let v velikem svojem dnevniku v obliki kratkih notic vse važne politične dogodke, da bi vse to gradivo zapustil državnemu arhivu.

ZOPET DOMA
Maršal Tito, Aleksander Ranković in Koča Popović stopajo po mostičku z »Galeba«. — Reka jih je navdušeno pričakala

NJEN PRVI PLES
Filmska zvezda Zarah Leander je z materinskim ponosom peljala svojo hčer na novinarski ples v Hamburgu

SMEH NA LEDU
V zabavo obiskovalcev revice na ledu v Birminghamu nastopata zakonca v malce nenavadni kombinaciji

VZEMI SI ČAS — NE PA ŽIVLJENJE!
Številna opozorila ob modernih avtocestah svarijo neprevidne soferje — vendar, kot kaže slika, dostikrat to ne zaleže

FOTO KRONIKA

REŠITELJ Z NEBA

Helikopter je postal univerzalni tehnični pripomoček sodobnega človeka posebno pri reševanju ponesrečencev v težko dostopnih predelih našega planeta

KAKO SMO pred 36. leti v Boki Kotorski DVIGNILI RDEČE ZASTAVE

Spomini udeleženca upora mornarjev avstro-ogrske mornarice

Pred 36 leti, dne 1. februarja 1918, se je uprl v Boki Kotorski moštvo c. k. avstrijske vojne mornarice. Navdušeno se je vojskovanca, slabe hrane in šikaniranja, prekomerne službe podnevi in ponoči, v prostem času pa še težjega dela, ki so ga morali opravljati mornarji pri razkladanju premoga, postavljajo hangerjev itd. Zavednejši del moštva je organiziral in usmeril to nezadovoljstvo v odkrito revolucionarno akcijo, vendar pri tem ni imel dovolj izkušenj in ni bil do kraja dovolj odločen, zaradi česar se je upor v treh dneh končal s porazom.

Moštvo je izbralo revolucionarni odbor — »Matrosenkomite komando«. Član tega odbora je bil tudi pisec teh vrstic. Sklenjeno je bilo, da prevzamemo oblast na ladjah 1. februarja, ko bo trobentač zatrobil h kosilu. Strojniki naj do takrat pripravijo ključke do pušk, streliva in drugega orožja. Ob tri četrt na dvanajst naj bo vse pripravljeno, na znak »za dela« naj razdele orožjarji orožje in strelivo, da bo moštvo na vse pripravljeno.

Prilpave pa niso ostale skrite. Poveljništvo je sklicalo posadko in prebran je bil »Dienstreglement«, člen, ki govori o tem, kako se zatre odpor, namreč s svinčcem in smodnikom. Moštvo je poslušalo to grožnjo molče, a odločeno, da izvede zamisel do kraja.

Tako je prišel usodni petek. Zjutraj in dopoldne je delala posadka kakor običajno. Ob pol dvanajstih je trobentač zatrobil konec dela. Kazalec se je počasi bližal dvanajsti. Dežurni častnik na ladi »St. Georg« je dal trobiti h kosilu. Na vseh ladjah je bila polna tišina, kakor pred hudo uro. V to tiho je zabobnel natančno ob dvanajsti uri iz 19 cm topa na »St. Georgu« strel. Sledilo mu je z vseh ladij vriskanje in klicanje »hurra«. Takoj nato so na isti ladiji potegnili rdečo zastavo na glavni jambor in godba na admiralski ladiji je zaigrala namesto običajne himne »Bog ohrani, bog obvari« — marseljezo.

Za matično ladijo so potegnile na jambore rdeče zastave še druge ladje. Popoldne je bilo med moštvom zmagovalne in veselje. Z vso vestnostjo smo opravljali službo pri kotelih, strojih, signalih, na krovu in drugje, a našli so se tudi kršilci revolucionarne morale, ki so menili, da pomeni upor brezdelje in uničevanje. Napili so se in metali v morje lopove manjših kalibrov.

Na matični ladiji so ustrelili poveljnikovega namestnika in višjega podčastnika, ker sta hotela upor zadušiti z orožjem. Drugod do česa takega ni prišlo, ker poveljnikov, proti katerim je bilo moštvo posebno sovražno, ni bilo na ladjah. Revolucionarni odbor je izdal povelje, da je treba vse častnike razorožiti, zasedati telefonsko centralo in skladišča s strelivom. Na kopno so ves čas hodile patrulje, čez noč je bila stražna služba postrojena. Prostorilci so bili za vsako delo na pretek. Red in disciplina sta bili zavestni, večji kot kdajkoli prej, kar je pozneje priznalo celo sodišče, ko je sodilo upornikom.

Naš odbor, ki je vodil vstajo, je poslal v svet: radijsko brzojavko, ki se je glasila:

»KAJ HOČEMO?«

1. Takojšen začetek mirovnih pogajanj na ruski podlagi, to je brez aneksij in odškodnin.
2. Lojalen odgovor na Wilsonovo noto.

neva

Carmen

ROUGE ZA USTNICE

IZDATNOST IN KVALITETA

ZAGREB

V VSEH NAJMODERNEJŠIH BARVNIH ODTENKIH!

zaduši. Poveljnik vojnega pristanišča je nekajkrat poslal ultimati. Ostal je brez odgovora. Poslal je na poizvedovanje nekoga častnika, ki smo ga zajeli, avto pa porabili za barikade.

Godbe na ladjah so igrale koračnice, moštvo pa je zasmehovalo grožnje s kopnega. Drugega dne upora je poslala ladija »Kronprinz Erzherzog Rudolf« na kopno podčastnika po pošto. Sovražniki so ga ujeli, ladija pa je poslala komandi pristanišča ultimati, naj v eni uri podčastnika izpusti ali pa začne obstreljevati mesto Herceg Novi. Kopno se je vzemirilo. Ladija je dvignila sidro in se bližala notranji Boki. Iz trdnjave »Spagnola« so začeli cesarju vdani vojaki streljati nanjo, ladija pa je mirno plula mimo, ponosno kakor morski bog Neptun. Tedaj je priklopelo navdušenje do vrhunca. S suhega so z vso silo obstreljevali, oklopilca se pa niti ni zmenila, čeprav je bila na zadnjem delu poškodovana in je bil ubit član našega odbora. Matična ladija »St. Georg« je zagrozila, da bo začela obstreljevati, nakar je ogenj s kopnega prenehal.

Letala, čolni, vse je nosilo uporniške znake. Patrulje so še vedno hodile na kopno in skrbale za red in za to, da ne bi nasprotniki plenili skladišč. Na zahtevo pristaniškega poveljstva je prišlo z balkanske fronte mnogo pešadije in topništva. Po hribih okrog Boke so postavili topove. Mi smo se pa norčevali: »Le kaj hočejo s temi čevmi, ki so dobre kvečjemu za polnjenje klobas!« Baje je prišlo okrog osemdeset tisoč mož, mornarjev pa nas je bilo samo deset tisoč in še ti niso bili vsi za stvar. Ball se pa nismo ničesar, kajti na naši strani je bila pravica in velika zavest, ki so ju podpirali topovi kalibrov 30,5 cm, 24 cm, 19 cm in 15 cm, razen tega pa še več manjših. Prišlo pa je drugače. Moštvo križark »Novara«, »Helgoland«, flotilje torpednih rušilcev in torpedov v svoji revolucionarnosti ni šlo do kraja in ni odvzelo poveljnikom vseh njihovih položajev. Ti poveljniki so obdržali svoja mesta na ladjah, ki so sicer nosile rdeče zastave. V najbolj kritičnem času so predlagale vodstvu upora, da se umaknejo globlje v notranjost Boke, to je v Risanjski zaliv. Revolucionarski odbor je to dovolil in s tem zagrešil nepopravljivo napako. Cela flota lahkih križark in torpednih rušilcev ter torpedovk, spremljana od avstrijskih, predvsem pa nemških podmornic, je odplula proti notranjosti Kotorskega zaliva.

Pri tem je le malo manjkalo, da ni prišlo med ladjama »Karl VI« in »Novara« do spopada. Poveljnik slednje princ Lichtenstein se ni hotel pokoriti poveljem z matične ladje in se je na svojo pest ločil od skupine. »Karl VI« je hotel to preprečiti. Uporu zvesto moštvo je v čolnih zapustilo »Novaro«,

del moštva je celo zaplaval z nje. Vse je zahtevalo, naj »Novara« takoj potopimo. To je preprečila neka druga ladija, ki je priplula vmes. »Novara« je izkoristila priložnost in se z vso naglico umaknila.

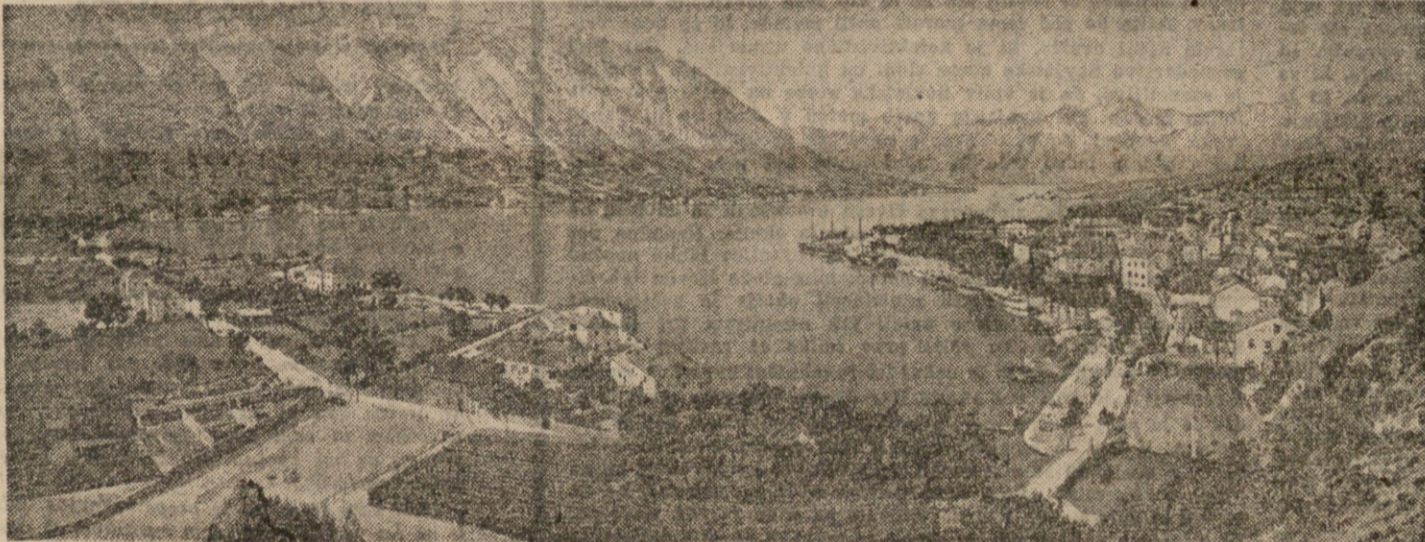
Komaj so se prej omenjene vojne enote zasidrale v Risanjskem zalivu, skrite pred »St. Georgom« in drugimi upornimi enotami, so snole rdeče zastave in prejšnji oficirji so spet prevzeli oblast. K vohodu v Risanjski zaliv je poslalo cesarsko poveljstvo tri torpedovke in 2 nemški podmornici z ukazom, da vsako enoto, ki bi hotela s silo v zaliv, potope. Kmalu nato je priplula iz Pulje cela III. divizija vojnih ladij in se zasidrala pred Hercegnovim.

V noči od sobote na nedeljo smo že vedeli, da je poraz neizogiben. Tretji dan upora, v nedeljo zjutraj ob petih so se postavile tri vojne ladje, ki so priplule iz Pulje, pred zalivom v Zeleniko z bokom proti nam in na-

že v bojni formaciji vse izdajniške ladje, ki so se bile prejšnji dan tam skrile, in se postavile v bojno pripravljenost. Pri Tivatu so prišle podmornice in torpedovke v osredje. Dve nemški podmornici sta zavzeli bojni položaj 800 m od »St. Georga«. Tudi druge nemške podmornice so se postavile proti nam.

Tedaj sta se dvignili dva hidroletali in odleteli proti Italiji. Tako se je nekaj tovarišev rešilo pred posledicami upora.

Bližala se je deveta ura. Proti nam naperjeni topovi so čakali samo še povelja, podmornice so se pričele potapljati, a torpedovke so obračale proti nam lansirne cevi. Uporne ladje so snele zastave, zadnji je bil »Rudolf«. Oficirji so spet prevzeli poveljstvo. Upor je bil končan, vsem udeležencem, a tudi vsem naprednim ljudem pa bo ostal v spominu kot slavno poglavje v zgodovini jugoslovanskih narodov in sploh naprednih sil.

Kotor v letu upora

merile več topov kalibra 24 cm in 19 cm. Bližal se je zadnji prizor drame. Ob osmih zjutraj smo na naših ladjah zadnjč dvignili rdeče zastave.

Kontreadmiral Karl Seidensacher je poslal ultimati. Zahteval je predajo do devete ure in zagrozil s torpediranjem »St. Georga«, ki je vodil upor in za matična ladija za podmornice in torpedovke s skladiščem torpedov in municije. Ob deveti uri so odplule iz Risaja

Na kotorskem pokopališču so štirje grobovi, ki imajo morda še zmeraj zeleno pobarvano križo z napisi: »Unbekannt« (nepoznan) in številke: 981, 982, 983 in 984. Tam leže žrtve upora, ki jih je prekl sod obsodil na smrt in so bile ustreljene 9. februarja 1918. To so bili tovariši Franc Raš, Anton Grabar, Mate Berničević in Jerko Sigovčić...

Josip Rodič

Igrače koristijo tudi odraslim

Cepprav mislimo, da igrače navdušujejo samo otroke, je dokazano, da lahko služijo tudi odraslim za izražanje idej, za preverjanje novih teorij in za preizkušnje novih iznajdb.

No sodišču za prometne prekrške v Atlanti so na mizi narisane ulice. Majhni avtomobilčki iz plastike, ki jih prodajajo v trgovinah po 5 centov, pomagajo prometnikom in prekršiteljem, da morejo pred sodnikom dokazati, kako je prišlo do nesreče.

Pritrjen za voziček na tračnicah, leži model letala v bazenu, napolnjenem z vodo. Ko dobi voziček ustrezno brzino, poskakuje letalo na hidro-smučeh nove konstrukcije, drsi po gladini in se končno dvigne v zrak. Strokovnjaki opazujejo in filmajo na trač delo igrače, ocenijo

novo konstrukcijo in jo izpopolnjujejo, ker morajo rešiti problem, kako dvigniti na pol potopljeno amfibijsko letalo iz vode in mu omogočiti pollet.

Igraoče so vpregli v znanstvene poskuse, ki so tako cenejši, kljub temu pa prav tako zanesljivi.

Druge igrače uporabljajo tam, kjer je življenje ogroženo. V mornarici ZDA deluje polkusi zavod, kjer so izdelali lutko, ki pod določenimi pogoji, posebno pa pri naglem menjanju brzine, krvari.

Inženirji, ki se bavijo s problemom varnosti avtomobilske vožnje, so ugotovili, da lahko postanejo predmeti ob avtomobilski nesreči smrtonosni, če leže na polici izza zadnjih sedežev v avtomobilu. Pločevinaste škatle, konzerve, knjige, igrače, čevlji, steklenice, ki jih hranijo potniki na tej polici, delujejo v primeru karambola kakor projektili. Pri poskusu so leteli taki predmeti s takšno silo, da bi mogli razbiti lobanjo potnikov. Vse to je ugotovljeno na lutkah.

Pri Indijancih in Eskimih igrajo lutke določeno vlogo samo pri verskih obredih.

Filmska industrija uporablja z velikim uspehom igrače v primerih, kjer ne bi bilo mogoče ali bi bilo nevarno posneti pravega dogodka. Modeli velikih palač ali mest so včasih tako natančni, da more samo izkušeno oko odkriti prevaro.

Druge igrače, ki igrajo veliko vlogo, so modeli velikih zgradb, parkov, hiš itd. Taki modeli kažejo v podrobnostih tisto, kar laik ne bi mogel videti v polni naravi in risbi. Model čisto posreduje prodajo nekega predmeta, n. pr. velikega stroja. V nekaterih primerih olajša arhitektu in konstruktorju proračun količine materiala, ki je potreben za izvedbo konstrukcije.

Model rečne pregrade, ki jo pravkar grade na reki Tennessee v ZDA, je omogočil inženirjem ugotoviti, koliko vode preteče v določenem času skozi zapornice. Voda je tekla skozi kanal, ki je izdelan natančno po obrisih gradbišča, upoštevani pa so vsi elementi, ki vplivajo na vodotok: celo veje, ki jih potoki prinašajo v času nalivov in poplav.

Na modelu pregrade na reki Tennessee so dobili inženirji podatke, ki so jim omogočili preprečiti rušilno erozijsko pregrado in odpraviti destruktivne izvirke. Erozijska in izvirki pa lahko ogrožajo trdnost pregrade.

Podoben inštitut imamo tudi v Ljubljani. V njem lahko opazujejo strokovnjaki modele hidrocentral, ki jih gradimo na naših rekah.

Slepi urar iz Daruvara

Po daruvarskih ulicah lahko srečaš vsak dan visokega, že osivlega moža s črnimi očali. Kdor ga ne pogleda pozljivo, ne more opaziti, da je mož slep. Domačini pa vsi vedo, da je njihov Francek, kakor ga kličejo, Franjo Brabec slep in da je po poklicu — urar.

Davno že je Francek oslepel. Imel je koze. Bolezen je minila, toda ostala je slepota. Nesrečni so bili starši, ne-srečen Francek, ampak volja in potrpežljivost sta zmagali. Deček se je navadil delati in živeti v popolni temi. Tesno ob materi se je naučil kuhati, pospravljati, hoditi na cesto, v trgovino, po vseh opravkih. Namesto vida so se mu izostrila druga čutila in časoma je popolnoma zanesljivo lahko sam opravil vsa hišna dela. Posebno veselje pa je pokazal za ure. Dneve in dneve je presedel ob kakšni uri, kakor da prisluškuje svetu, ki drugim ni poznan. V zvoku ure je dojemal čisto nekaj drugega kot drugi ljudje z vidom. Spoznaval je skrivne mehanizme in ko je dobil staro budliko, se je lotil največjega podviga. Razstavil jo je in spet sestavil. To je nekajkrat ponovil in ura je poslej tekla mnogo bolje. Potem se je lotil sosedove ure, ki je stala še nekaj let. Popravil jo je, nakar so mu jeli prinašati ure v popravilo vsi sosedje. Tako je diplomati slepi deček poklicni urar brez diplome.

Tekla so leta, Francek je popravil ure in od tega živel. Nakupil si je potrebno orodje in začel popravljati tudi žepne ure. Najprej je popravil »Omego«, ki je nista mogla popraviti druga dva urarja v mestu. Pri svojem delu ima slepec seveda prav poseben sistem. Dobro si zapomni, kam položi kakšno kolesce ali vijak in za vsako orodje ima svoj predal.

Slepage urarja Brabca so opazovali strokovnjaki, zdravniki, psihologi. Vsi se strinjajo v tem, da ima mož do popolnosti razvite čute tipa in sluha. Slepi urar najde na kolescu izlizenost kakšnega zobca s samim tipom, medtem ko napake čisto ne najde drug urar z vsemi čutili.

M. B.

Slepi urar Franjo Brabec — (foto M. Pavič)

»IT«

STRAN

17. II. 1955

3

ZGODOVINA PRIHODNOSTI?

kje je sedaj težišče sveta?

TISTO, ČESAR NI MOGOČE IZMERITI

Toda ta bežen pregled otipljivih sestavin našega sveta bi bil najbrž nepopoln, če ne bi upoštevali tudi tistega, česar ni mogoče izmeriti, kar pa krepi ali pa zmanjšuje pomen tistih činilcev, ki jih lahko izmerimo. To pomeni, da lahko pri opisu stvari, ki jih vplivajo na dogodke v našem stoletju, pregledamo še tista dejstva, ki se kažejo bodisi kot nacionalna dediščina bodisi kot ideološka moč.

Tisto, kar običajno imenujemo izkušnost neke človeške skupnosti, obsega zelo široko področje. Pri tem gre namreč za delovne tradicije, stopnjo kulture, stanje običajev, sposobnost za sporazumevanje in spretnost v organiziranju. Vsaka od teh posebnosti ima svoje določeno mesto pri sleherni razviti družbi. Vse to pa sestavlja skupek dejstev, ki jih ni mogoče izmeriti...

Brez svoje dediščine, ki sloni na izkušnjah, bi dandanašnja Evropa bržkone ne bila drugače kot prenaseljeni polotok, ki je ogrožen že zaradi svojega zemljepisnega položaja. Če bi n. pr., Združene države Amerike razpolagale z izkušnjami, ki bi jih opozarjale na pametno ravnanje in na zmernost, bi se večkrat izognile nepotrebnim zagatim. Če bi Sovjetska zveza ne zavržala prezirljivo izkušni, ki jih imajo drugi narodi, bi najbrž znala uporabljati spretnost, kako si je mogoče pridobiti zaveznike, ne da bi jih bilo treba najprej spremiti v satelite. In če bi majhne države ne izkoriščale svojih izkušenj, bi mnogokrat ne imele tistega vpliva, ki ga sicer imajo, čeprav ta vpliv ni v sorazmerju niti z njihovo gmočno močjo niti z njihovo vojaško silo...

Za vse države, zlasti še za najnovejšo, sta prav izkušnja in sposobnost prilagajanja tisti preizkusni kamen, ob katerega zadevajo vsi važnejši problemi sedanje dobe. Med vsemi sodobnimi problemi pa stoji v prvi vrsti vprašanje osamosvojitve večine človeštva.

V najneposrednejših oblikah se ta problem kaže v odnosih do narodov Azije. (Mimogrede lahko opozorimo, da se nam zdi izraz »zahodna politika v Aziji« nekaj povsem naravnega, čeprav je za mongolskega zavojevanja in zmogoslavnih mohamedanskih pohodov veljalo geslo »azijska politika v Evropi«.) Premož Zahoda v Aziji izvira iz premoči, ki jo je imela Evropa na področju znanosti in tehnike. Toda prav sedaj je videti, da ni nobene osnove, zaradi česar bi morala ta premoč obstajati vekomaj. Jeklarne v Sibiriji in Man-

džuriji in še tiste, ki bodo v kratkem zgrajene v osrčju Azije, bodo postopoma premikale težišče, ki se nam je prej zdelo povsem naravno...

Nobeno torišče, kjer naj bi se uveljavila dediščina izkušni, ki jih ima neki narod, ni dandanes odločilnejše za okrepitev ali oslabevanje moči kot prav politična in socialna dejavnost za pravičnejšo razdelitev znanja in bogastva, s katerim razpolagajo ljudje našega planeta. In prav ta težnja daje danes moč gibanjem v Aziji...

Materialno in moralno razdejavanje, ki ga je pretrpela Evropa za dveh dolgih vojn, je bilo huje, kakor se nam zdi na prvi pogled. Na eni strani poraz, na drugi strani pa zmaga sta izpodkopala nekdanje moralne osnove; inflacija je opravila še ostalo. Znižanje življenjske ravni je še zaostriло zmogo, ki so jo sprožili razni voditelji in družbena nasprotja. Evropa, ki je prišla iz vojne, se ni mogla odločiti, da bo svoj način življenja prilagodila novim razmeram, ki so bile seveda bistveno drugačne kot poprej. Evropa — zlasti Zahodna Evropa — je živela v spominih na slavno preteklost, ko je s svojim ugledom in močjo vplivala na razne svetovne dogodke, pa čeprav so viri, s katerimi je razpolagala, narekvali skromnost.

Človek, ki ga stalno spodbujajo, naj živi čez svoje možnosti in ki ne prestopa upa, da ga bo, ko bo zabredel v stisko, potegnila iz zagate množica roka, ni posebno naklonjen priznati svojo slabost in se potruditi popraviti svoje napake. To, kar velja za posameznika, velja tudi za narode in države. Dokler bodo le-te gledale v kosiljaci, vzhajal in podobnih paktih samo sredstvo, kako ubežati grobi stvarnosti, in dokler se bodo medsebojno hrabrile z orožjem in pogodbami, obenem pa druga drugo stabilizirale z najrazličnejšimi carinskimi omejitvami, kontingentiranjem, z nadzorovanjem blagovne izmenjave, s prepovedmi preseljevanja in drugimi nakanami, ki preprečujejo vzpostavitev tesnejše gospodarske povezave, vse dotlej ne bo prenehala nostalgija po romantični preteklosti...

Združene države Amerike in Sovjetska zveza imata vsakor manj izkušenj, toda obe državi imata v svojem narodnem značaju velike prednosti in hkrati tudi nekatere pomanjkljivosti.

Materialna moč ZDA ne pozna predhodnika. Vselej uspešni in originalni odnos ameriškega ljudstva do praktičnih nalog daje tamošnjim družbi nenavaden polet in zdi se, da niti gmočno udobje ne more zmanjšati tega zanosu. Nagel vzpon ZDA na položaj prve svetovne velesile je bila pravzaprav posledica tehnike, zmogoslavlja organizacije in metod, s katerimi so v največji naglici zvečali storilnost dela. Značaj sicerne skupnosti se opira na svoje uspehe in zato je naravno, da ZDA poveljujejo pomembnosti tistih činilcev, ki so Američanom pripomogli do uspehov. Prav usodno pa je, ker Američani v nedogled poveljujejo prednosti, ki jih ima tehnika in mehanično reševanje raznovrstnih problemov. Razume se, da je v tem zelo široka prostoletje. Toda kdor koli je prišel v stik z dovolj številno skupino Američanov, ni mogel prezreti, kako se je vse to pojmovanje zarilo v njihovo miselnost. Tej miselnosti gre hvala za fantastične izvedbe (kakor n. pr. deinfekcija širokih tropskih področij v Panami in na Kubi), hkrati pa tudi za navno verovanje, da je mogoče s perfektnim vojnim strojem streti nasprotnika, katerega glavna moč je v ideologiji... To čaščenje svojih sposobnosti bi znalo pripeljati ZDA do tega, da bi posvetile pretirano pozornost zgolj mehaničnemu in vojaškemu odnosu do mednarodnih vprašanj, pri čemer bi zapostavile tiste probleme, ki so občutljivejši in kjer igra glavno vlogo politika in ideologija. Kaže pa, da drugi kontinenti, ki imajo več izkušenj, daleč bolj cenijo prav poslednje.

Vzemimo na primer odnos Amerike do Azije, kajti razvoj teh odnosov bo bržkone usodno vplival na dogodke v našem stoletju. Pri tem se je precej očitno pokazala težnja, po kateri bi ZDA hoteli iz poslednjih kolonialnih oporišč, ki jih še ima Zahod v Aziji, napraviti trdnjave zoper sovjetsko ekspanzijo. Do tega je prišlo zaradi ameriške logike in »mehanične« koncepte, češ da se je na ta način mogoče upreti nasprotniku, katerega glavno orožje — in to predvsem v Aziji — je ideološka značaja. Ta »mehanična« koncepta je pripeljala ZDA do tega, da so se zavzele za obranitev zahodne premoči v Aziji prav tedaj, ko so države Zahodne Evrope sprevidele, da je treba ukreniti prav nekaj nasprotnega, kajti k temu jih je prisilila dolgoletna grenka izkušnja...

V boju za gospodstvo nad svetom ima Sovjetska zveza boljše adute. Te adute je mogoče najti tako v kolektivnih navadah Rusov kot v dejstvu, da je Sovjetska zveza izšla iz kroga »go-

»KLOBASA«?

Filip Edimburški je zanikal govorice, ki so se razširile za časa njegovega in kraljičnega potovanja v Avstralijo, da namreč pravi svoji ženi »klobasa«, kadar jo hoče ljubkovati. Vzdevek v tem pomenu sicer ni redek na Angleškem, in pravijo, da so ga na princihvih ustih prebrali gluhomem, ki so prisostvovali neki svečanosti. Slišal pa ga seveda nihče ni, zato ga princ lahko zanika.

spodarsko nerazvitih držav,« kamor dandanes spada večina držav na svetu. Za ene same generacije so državljani ZSSR prekoračili izredno razdaljo, ki loči popolno bedo od upanja na blaginjo. Kot pripadniki ljudstva, ki si prizadeva doseči premoč v svetu, so sovjetski državljani znali zmanjšati in porazdeliti svoje gmočne potrebe: gradilo sicer nekatere elektrarne, ki so med največjimi na svetu, vendar nimajo gramofonov. Sovjetski planer ima manj težav kot njegov zahodni sovrstnik, kajti brez oklepanja lahko žrtvuje gramofone v korist hidrocentral in podmornic...

Vse kaže, da ima Sovjetska zveza od vsake tone jekla, ki ga proizvede, več kot Zahod. Na Zahodu porabijo namreč precej jekla za izdelovanje potrošnih predmetov, medtem ko se mora sovjetski državljani le-tom odreči, da lahko Sovjetska zveza pretežni del jeklarke proizvodnje posveti oboroževanju in povečanju tovarn, ki izdelujejo orožje. Prav zato je nesmiselno, če nekateri zahodni novinarji tako pogosto vpisujejo zahodno in sovjetsko proizvodnjo v dve sosedni koloni, s čimer bi radi dokazali, da je zahodna proizvodnja večja od sovjetske. To dokazovanje pove bržkone zelo malo. Če ocenjujemo z vojaškega vidika, potem lahko rečemo, da tehta 40 milijonov ton sovjetskega jekla precej več kot enaka količina zahodnega jekla. To, kar danes velja za Sovjetsko zvezo, zna že jutri veljati tudi za Kitajsko in morda še za katero drugo azijsko državo.

Vendar prav lahko ugotovimo, da imajo storaj vsi azijski narodi nekatere posebnosti in navade — kar velja bolj ali manj tudi za vse »nerazvite« dežele — ki lahko močno zavrejo njihov gospodarski napredek: gre namreč za družbene običaje tamošnjega prebivalstva.

Zelo težko je namreč doseči prilagoditev disciplini, ki mora vladati v tovarnah, in uvesti načelo polne storilnosti: primeri iz Sovjetske zveze nam to precej jasno dokazujejo. Toda še bolj velja to za Azijo, kjer obstaja cela vrsta »tabu«: nekateri proizvajalci ali pa nekatere dejavnosti veljajo za »nečiste«. Nekateri skupnosti še vedno živijo v zaprtim krogu in ne poznajo delovanja denarnega gospodarstva in tudi ne stimulansa, ki ga daje industrijska proizvodnja. Na drugi strani pa preprečujejo smotno organiziranje tako verske pregrade kot tradicije in kaste. Vse te duševne navade so globoko zakoreninjene v miselnosti ljudi in jih je zelo težko spremeniti. Vendar je nujno, da bodo vse te ovire s časom odpadle. Nacionalistične strasti, ki naj bi bile nekak uvod v večje družbene spremembe, so že veliko pripomogle, da so odpadli mnogi predsodki. Možnosti, ki jih imajo prebivalci »zaostalih« področij, so včasih izredno velike, predvsem pa velja to za Azijo. Toda za tamošnje družbene razmere gotovo ne bo dovolj, če bodo svoj »gospodarski napredek« oslonile izključno na načela, na katerih sloni zahodna ideologija... Zato pa vidimo danes, da si v večini azijskih držav prizadevajo najti metode za gospodarski razvoj, ki bi se najbolje prilagajale njihovim družbenim tradicijam in bi kot take povzročile najmanj težav. Azija bo pač sama morala najti metode, ki se bodo prilagajale njeni družbi, ki je kolektivistično usmerjena. Ker tudi gospodarstvo Sovjetske zveze sloni na kolektivističnih temeljih, je razumljivo, da je vpliv Sovjetske zveze na Azijo prav zato toliko močan. Pri uvajanju novih metod v Azijo pa bi Zahod lahko pomagal, da bi reševanje socialnih problemov v azijskih državah bilo manj trdo in manj kruto kot prej v Sovjetski zvezi...

Normalni obstoj slehernega živega organizma je odvisen od določenih činilcev, s katerimi se odraža okolje. Nenadno povečanje ali pa nenadno zmanjšanje teh činilcev lahko usodno vpliva na ta organizem. Hlupna sprememba glede števila teh činilcev, položaja in drugih značilnosti okolja je nešteto krat posledica težav, na katere naleti tak organizem pri svojem normalnem razvoju. To velja prav toliko za rastline kot za družbo. V zadnjih sto in še nekaj let je tehnični napredek močno spremenil naše družbeno okolje. Zaradi neprenehne spreminjanja se je naša družba morala neprestano prilagajati novim potrebam. V tem je mogoče poiskati tudi vzroke za splošne težave... Sociologi še niso mogli ugotoviti, do katere meje lahko gredo spremembe, da jih neka družba še lahko prenese, ne da bi vse te spremembe kvarno vplivale na njen razvoj. Kaže pa, da je večina naših držav že prešla to mejo in da se morajo zato pripraviti, kako bodo počele posledice prenehanja sprememb, ki se neredko kažejo v nestabilnosti, značilni za mnoge zahodne države. Ko hočemo posamezniki opravičiti tegobe, ki jih prinašajo nenadne spremembe, se neredko zatekajo k pomirjevalnim sredstvom in k ostrejši disciplini. Družba pa dobiva takšna zdravila po upravni poti: običajno gre za poudarjanje pomembnosti te ali druge ideologije in za poostreno propagando.

Cetrtlo grupo, »armade senc«, predstavlja »delovni kontingent« in vodilni kader taborišč in taboriščnih delavnic. K »delovnemu kontingentu« štejejo različne strokovnjake, konstruktorje, matematike, fizike, kemike, inženirje itd. Tudi to, kar dobi ta skupina za približek — hrana, obleka in druge prednosti — bi marsikateremu navsvo bodilo živemu intelektualcu zadostovalo za povprečno življenje. Pa tudi sorodniki četrte skupine imajo določene olajšave, saj jim pogosto niti vsega premoženja ne zaplenijo. Peta skupina so še vedno kvalificirani zaporniki — inženirji, tehniki, arhitekti, ekonomisti, zdravniki itd., ki so v svojem poklicu sicer povprečni, vendar pa ne docela nepomembni. Tako spada inženir, ki nadzoruje katerokoli navadnih taboriščnih delavnic, v peto skupino, dočim njegov kolega, ki opravlja isto delo pri atomskem agregatu, avtomatično preide v četrto. Sem sodijo še stražarji, knjigovodje, kulturniki, filmski delavci, nižji funkcionarji, kakor tudi zastopniki tako imenovane samouprave. V peti skupini se začnejo zloglasno določanje norm — predvsem delovnega časa, ki traja dnevno 10 do 12 ur, včasih pa celo 14 do 15 ur. Sprva ogromnega delovnega napora pa je njihova hra-

govorico; ve pač. Milijoni ne-seveda velika umrljivost. Plača znaša 60 odstotkov normalne plače, vendar je — razen vrednostnih bonov — ne izplačujejo. Zaradi pogostih smrtnih primerov nakažejo te vsote navadno za »kulturne potrebe« taborišča. V tej skupini se prične tudi mešanje političnih in kriminalnih zapornikov.

V šestlo in sedmo skupino se uvrščajo strokovni in navadni delavci vseh vrst — teh je seveda največ in njihovo število gre v milijone. Pri najtežjem delu in najdaljšem delovniku dobivajo najmanjše obroke hrane — največ 2.200 kalorij. Celo kriminalci takega življenja ne vzdržijo dolgo, če jih ne izpuščijo ali prestavijo vsaj k straži, ko prestopajo 30 — 35% svoje kazni — da ne omenjamo političnih, katerih zaporne dobe skoraj nikoli ne skrajšajo...

Viktor Zdanov premišlja

»Kapica sedil«
Kot oblik se je razširil ta šepet po vsej širni Rusiji. Čudno je to v Rusiji: zgodi se danes nekaj v moskovski Veliki hiši, v Lubjanki, in še istega dne zvedo v Magadanu, tisoče kilometrov daleč po ruskih pojmih propagando. Za ruske funkcionarje sta bila »nedotakljiva«. Ta čas sta bila še več kot leto dni

IZ POD SITA

Strategi tajne fronte

Štirinajst dni preden je izšla nova devizna uredba, so si zgovorili svobodo pred vsemi sestanki in poslali svoje žene kamor koli. Ob napovedani uri so se zbrali v sobici pri »Plavi roži«, kjer popoldne ni gostov in se da nemoteno razpravljati.

Šest parov oči se je ozrlo v debelega govrnika, ki je s svedčano utišanim glasom odprl ta važni posvet.

»Tovaršija,« je začel. »Stvar je resna. Vsem je znano, zakaj smo se spet zbrali. Prosim, vsake naj pove svoje mnenje in sproži ustrezne predloge. Država nas je s svojimi novimi deviznimi ukrepi ponovno, v zadnjih letih menda že petnajstič...«

»Osemnajstič!« se je nekdo ogasil.

»No, pa osemnajstič pognala v kot med

točil, da so postali gospodje že precej zgovorni. Niso več utihnili, ko se je prikazal z mericami. Vedno pogosteje je lahko prestregel kako besedo in stavke.

... pa prepriši na rezervni sklad!«

... pa uvedi še eno knjigovodstvo, ljub-

čekle!«

»Najboljša je kar transakcija. Tovarni pošli naročilo preko drugega podjetja, tam se odpiše... spremeni v žvi-franke ali pa live, behe...«

»Podobno kot pri štirinajstih spremembah!«

»Prav prijetna deklica, in ženi se niti ne sanja.«

»Bo šlo. Nekaj denarcev pa še zame.«

Na koncu je povzel predsednik že kar gajeno:

»Tovaršija. Zaključujem današnjo debato.

Če ste sporazumni in nima nihče nobenega predloga več, se od jutri naprej naša nova strategija smatra za obvezno. Dajem na glasovanje.«

Z nepopisnim navdušenjem so sprejeli dokončno redakcijo strategije glede na pričakovano osemnajsto spremembo deviznih predpisov.

Duše so se še bolj sprostile. Natakari je začel nositi pladnje prigrizkov in kozarci so uprizarjali pravo stekleno simfonijo.

Človek s širokim nosom je kar preveč na glas vzkliknil emenu brkežu, kako je ganjen zaradi novega predpisa, ker bo sedaj prav gotovo prišel do frižiderja. »V takem medvladju med eno in drugo uredbro, ko nastane nekakšna praznina, si takile spretni ljudje, kot smo mi lahko odlično kako dobro in si zvišamo standard.«

»Kakšno preklemsko srečo imamo! Ziviol« ga je podprl predsedujoči in rablo grgotaje se je olivala pijača v zaslužna grla.

»Tako je!« se vzklikali in se veselili zmage.

»Pardon!« se je zdajčaji simpatični tridesetletnik z očali. Njegov glas je imel svečan prizvok, besede je prevečevalo globoko pričanje. »Pri vsem tem pa ostanemo vendarle še vedno dobri državljani. Državo damo, kar je njenega, varujemo kolektivni standard in s tem postavljamo zgled vsem ostalim. Na ta način, če natanko pogledamo, se nahajamo prav mi v prvih vrstah borcev za blagostanje ljudstva, in s tem za vsa načela pametnega gospodarstva.«

»In mi končno nimamo nič od tega,« je nekdo pripomnil s tibo skromnostjo.

Resno in ganjeno obenem so spet trčili in brez besede izpili čaše prav do dna...

E. A.

Elegantna žena uporablja le kozmetiko

LUXOL

Luxol

vroči. In če bomo prav uporabili tale odmor v kotu, se preden bo izšla uredba, bomo z združenimi močmi odvrnili grozeči udarec. — Prosim za vaše mnenje. Obrisl si je pot in sedel sredi tišine.

Sedeli so tam s težkim problemom na zaslebljenih obrazih in se izpod obrovi pogledovali, tibo, neobjeljeno. Že pa so začeli delovati strateški možgani in vseboji je padala z njih omama težkega trenutka. Le mlajši človek s črnimi brčicami se je nekam labkomi-selno obrnil do predsednika z željo, naj mu kdo razloži, v čem pravzaprav je stvar. »Nisem utegnil prebrati člankov o pripravah v skupščini.«

Pet parov očitajočih oči je uperilo vanj svojo karajočo ostrino.

»Preveč se ukvarjaš z novo tajnico. Mimogrede povedano, se ne ravnaš po naših dogovorih in zanemarjaš evidenco. Če pride kontrola, boš sedel in nato izdal še nas. Ni treba, da ji kupuješ zbirko novih kožuhov in čevljev. To stane, oprosti, in pri tem se ne zanimaš za važne dogodke, je opominjal debelšnik. »Nič ne beriš!«

»Res je, da ne berem, to je moja najslabša plat. Kar se pa tiče tajnice, kožuhov in čevljev, vas pa vprašam, zakaj pa potem človek garat! Če sem ustvaril dovolj razpoložljivih

Sodobna žena uporablja vedno le toaletna mila

LUXOL

Luxol

sredstev, mislim, da mi ne morete braniti. Prosim, nazaj k stvari.«

Ko so se duhoviti spet pomirili, je poslevo-vedeč potisnil kolo z mrtve točke. K besedi se je ogasil simpatičen tridesetletnik z naočniki in kozarcem pred seboj.

»To je res blagodejna stvar!« Pogledal je v nestrpne obraze okrog mize in nadaljeval: »Mislim, da take uredbre spodbujajo k večji storilnosti in to organizmu koristi. Zato pravim, živio večne spremembe!«

Oni z brčicami je živo prikimal. »Nekaj resnice je na tem. Spremembe nas neprestano navajajo k duševni elastičnosti, so kot nekakšne orožne vajie ali poskusna mobilizacija. Po zdraviljam in odobravam pripombo. Zdej pa prosim, da mi končno kdo že razloži nameravane spremembe.«

Šele zdaj se je začela prava razprava. Bila je na las podobna prejšnjim sestankom te skupine. Najprej resna in zaslebljena zamišljenost, ki pa se je počasi umikala sprošeni veselosti.

Posvet se je nadaljeval s priporočili za uspešne ukrepe, ki naj se po preizkušenih receptih spopadejo z novimi fintami gospodarske politike.

Natakari je že davno prižgal luči in ugo-

Moderna žena uporablja vedno le parfumerijo

LUXOL

Luxol

Debeli se ni mogel premagati in je zmago-slatno pribil, kakšna prednost je to, da so sprejeli slepele že najmanj štirinajst dni pred dogodki. »Nasprotnika premagujemo in bjenaj tako rekoč z njegovim lastnim orožjem!«

»Tako je!« se vzklikali in se veselili zmage.

»Pardon!« se je zdajčaji simpatični tridesetletnik z očali. Njegov glas je imel svečan prizvok, besede je prevečevalo globoko pričanje. »Pri vsem tem pa ostanemo vendarle še vedno dobri državljani. Državo damo, kar je njenega, varujemo kolektivni standard in s tem postavljamo zgled vsem ostalim. Na ta način, če natanko pogledamo, se nahajamo prav mi v prvih vrstah borcev za blagostanje ljudstva, in s tem za vsa načela pametnega gospodarstva.«

»In mi končno nimamo nič od tega,« je nekdo pripomnil s tibo skromnostjo.

Resno in ganjeno obenem so spet trčili in brez besede izpili čaše prav do dna...

E. A.

Res odlična!

Seka

ZA BELO KAVO

ATOMSKI CAR

9

koncepta je pripeljala ZDA do tega, da so se zavzele za obranitev zahodne premoči v Aziji prav tedaj, ko so države Zahodne Evrope sprevidele, da je treba ukreniti prav nekaj nasprotnega, kajti k temu jih je prisilila dolgoletna grenka izkušnja...

V boju za gospodstvo nad svetom ima Sovjetska zveza boljše adute. Te adute je mogoče najti tako v kolektivnih navadah Rusov kot v dejstvu, da je Sovjetska zveza izšla iz kroga »go-

»KLOBASA«?

Filip Edimburški je zanikal govorice, ki so se razširile za časa njegovega in kraljičnega potovanja v Avstralijo, da namreč pravi svoji ženi »klobasa«, kadar jo hoče ljubkovati. Vzdevek v tem pomenu sicer ni redek na Angleškem, in pravijo, da so ga na princihvih ustih prebrali gluhomem, ki so prisostvovali neki svečanosti. Slišal pa ga seveda nihče ni, zato ga princ lahko zanika.

je hodil od mize do mize in pregledoval dolo svoje skupine. Ob mizi v kotu je sedel profesor Andrej Tupolev, največji letalski konstruktor v Rusiji; z njegovimi letali so Rusi dosegli vse svoje rekorde. V tem konstruktorskem biroju so pripravljali načrte za sovjetsko strateško letalstvo. Oba, Tupolev in Grigorovič — na smrt obsojena in kasneje pomiloščena na deset let zapor — sta prišla v taborišče po geslu: »Delovni nadomestek.«

Večina zapornikov, ki je delala v tem taborišču, je bila pomiloščena in le redki so prišli samo brez smrtno obsodbe. Vsega sta bila tu samo dva svobodna državljana: Frol Sokollik, polkovnik NKVD, zdaj vodja OKB, in polkovnik Rjapko, inženir, kot njegov tehnični svetovalec.

Bilo je sredi dvanašnjurnega delovnika, ko je Sokollik zapovedoval: »Mirno, vstanite!« To se je večkrat zgodilo — visoki obiski so bili pogosti.

Tudi zdaj je stal na vratih visoki gost: Stanislav Redens, minister in šef moskovske NKVD, za njim pa Matvej Bermann, slavn in zloglasni šef vseh sovjetskih »grajenih velikih kanalov« in za njima še mnogi višji funkcionarji NKVD, ki pa so ostali bolj v ozadju. Tolikšno število visokih gostov je bilo redko — torej je nekaj pomembnosti!

Rešitev uganke je bil mož v civilu, orjak, ki je zaključil sprevod. Kdo bi le utegnil biti?

»Slona ne moreš skriti v vreč,« pravi star ruski pregovor. Zato so vedeli čisti v OKB o nedavnem povabilu na šah v Kremelj, po katerem so izpustili Kurčatova in Dorfmana. Naj so kremeljski zidovi za vsakega radovedneža še tako trdno zaprti, naj tudi sam Kapica še tako grobo odbije vsako vprašanje — tu, v taborišču, so ya

Dvorana strokovnjakov

To se je zgodilo v veliki dvorani nekega »posebnega konstruktorskega biroja« — okrajšano OKB.

V dvorani je stalo sedemdeset modernih urejenih risalnih miz. Inženir Grigorovič, konstruktor znanega ruskega lovkega letala

**Najboljše sredstvo za čiščenje
vseh madežev iz oblek, svile
in usnja.**
Zahtevajte ga v vsaki trgovini!

ZEMLJA SE TRESE

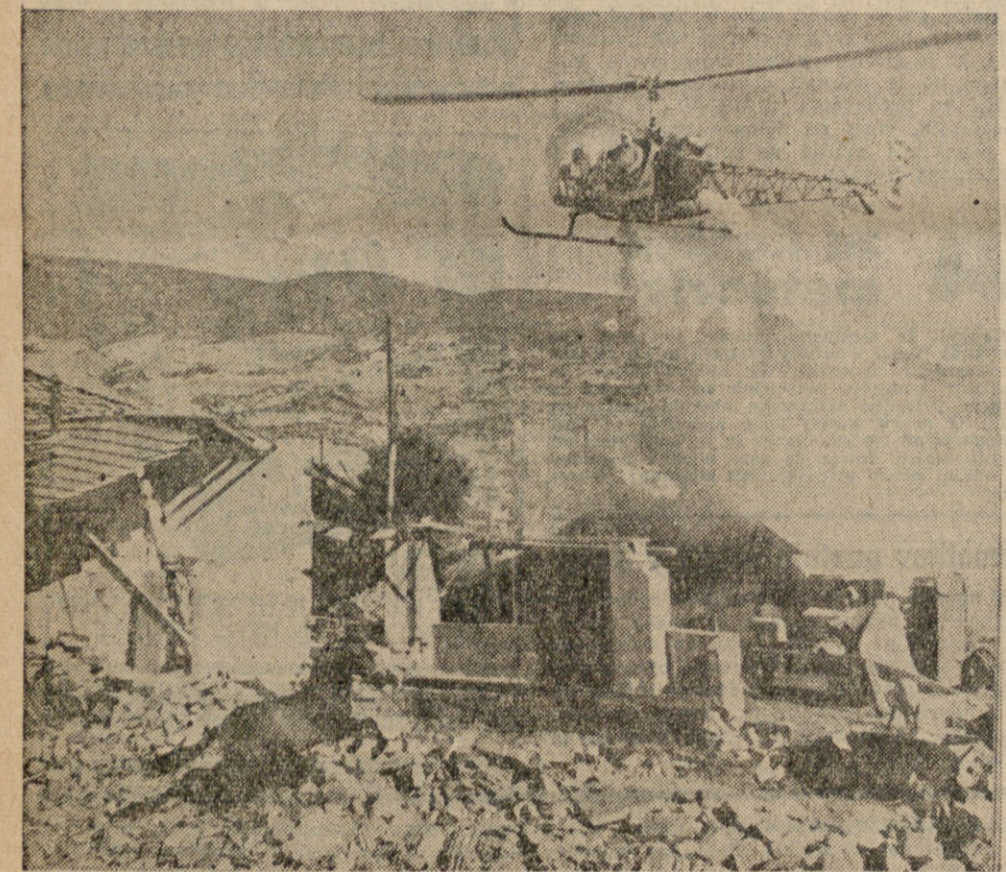
Dva močna potresa sta pred nedavnim vznemirila zemeljsko površino. Prvi je puštil po obalah Sredozemskega morja in popolnoma razrušil mesto Orleansville v Alžiru, o čemer so naši časopisi precej poročali. Drugi potres, ki ni bil tako dramatičen, pa je bil daleč proč od nas, 250 kilometrov globoko pod površjem zemlje, oziroma morja in jugo-zahodnem področju Pacifika.

Oba potresa nista niti malo iznenadila učenjake, saj se potresi dogajajo skoraj vedno v istih predelih in v točno določenih conah.

Poglejmo si samo prvega izmed obeh potresov. V zadnjih 30 letih je doživel Alžir okrog 500 seizmoloških pojavov, med katerimi so bili najvažnejši: potres, ki je porušil Damijet 1922, Omel 1931 in končno lanskoletni, ki je napravil iz Orleansvillea kup ruševin.

Od kod ti potresi? Vzrok bo v tem, da leži Alžir in Sredozemlje v širokem prostoru, ki obsega južno Evropo in Centralno Azijo in ki mu pravijo znanstveniki transazijska cona. Ta obsega polovico Španije, Italije, del Balkana, Malo Azijo, Iran, Severno Indijo in Kitajsko.

Zakaj je to področje tako nevarno? Zato, ker nastajajo potresi predvsem v tistih delih zemeljske skorje, v katerih obstajajo precejšnji nakloni slojev. Ti predeli so navadno stisnjeni med visoke planine in oceanske vdore. Takšnega terena je v Evropi precej. Med Alpami in sredozemskimi dolinami na dnu morja, ali v strmih padcih ob Jadranskem in Egejskem morju. Tu obstaja vedno možnost

Zanimiv posnetek iz Orleansvillea kaže konja, ki ga je splašal helikopter, da je zdijval čez kup ruševin. Oblasti so uporabile helikopterje zato, da so škropile predele, ki jih je zadela nesreča, z DDT, ker je pretila nevarnost epidemij

potresov. Spominjamo se samo nedavnega na Jonskih otokih, kjer je bilo 1950. leta 1000 mrtvih. V Severni Afriki se proti morju strmo spušta gorovje Atlas in zato ni čudno, da je tudi Alžir med najbolj pogostimi predeli, ki se jih lotijo potresi.

Seizmografi registrirajo okoli 600 takšnih pojavov na leto. Javnosti zanje ne ve, saj se jih večji del pojavi v pustinskih predelih ali v oceanskih globlinah. Drugeče pa je, kadar nastanejo v naseljenih predelih, toda le, če je žarišče ali epicenter na površini — kot je bil v Orleansvilleu — ali nekaj sto kilometrov pod zemljo. Seizmologi so razvrstili potrese v dvanajst kategorij. Ta, ki je bil v Alžiru, je bil v deveti kategoriji, to je kate-gorija, pri kateri zemlja poka in se zgradbe deloma ali popolnoma rušijo.

Odkar obstaja naša zemlja, se trese. Nihče ne ve točno, zakaj se trese. Teorij je več: eni pravijo, da so krive oblike atmosferskega pritiska, drugi spet, da so krive spremembe temperature, ali oleditve notranjih plasti naše skorje, ali pa celo spremembe v zemeljskem magnetnem polju.

So tudi znanstveniki, ki so prepričani, da povzročajo potrese razlike in gostoti podzemskih mas ali njihovo segrevanje. Mogoče deloma vplivajo tudi stara žarišča pod že ugašenimi vulkani. Na vsak način je gotovo: potres spravi v gibanje ogromne mase zemlje in niso omejeni samo na majhna področja. Pred prvim udarcem se čutijo le slabi tresljaji, med katerimi se skuša ustvariti ravnotežje pod zemljo, toda če se to ravnotežje ne more ustvariti, pride do glavnega sunka.

ŠE TRI NEVARNA PODROČJA

Transazijska cona pa ni edina nevarna. V Afriki se razprostira podobna cona ob veliki

Obramba proti A - bombi

Mnogo je bilo pisanega o strašnem uničevanju atomske bombe, a le malo o obrambi pred njo. Velika večina ljudi misli, da se je nemogoče izogniti njenemu pogubnemu vplivu. Toda znanstveniki s tem ne soglašajo in delajo mnogo več za obrambo pred atomsko bombo, kot za razširitev njene moči in uporabo atomske energije z različnimi orožji.

Zakaj je bilo na Japonskem tako ogromno število žrtev? Dalj so znak za konec zračne nevarnosti in množice so se vsule iz zaklonišč. Promet je bil bolj živahen, kot ob katerikoli časi. Tedaj pade bomba... Gotovo bi bilo mnogo manj žrtev, če bi bil napad med alarmom.

Da pa lahko govorimo o obrambi, si ogledimo eksplozijo. V najboljšem primeru se

sprosti le 5% energije, ki jo vsebuje bomba. Jedrska reakcija traja le milijoninke sekunde. Tlak naraste na stotisoče atmosfer, temperatura na več milijonov stopinj, jekleni oklep bombe se stali in razleti. 99% urana se sicer ne izkoristi, vendar pomeni preostalih 5% energijo, ki ustreza 80 milijonom kWh (pri novejših bombah pa še več). Od tega odpade 55% energije za zračni udarec, 30% se je spremenilo v toploto, 15% pa v jedrsko žarčenje. V atomski bombi so torej združene tri vrste orožja: rušilna bomba, zažigalna bomba in bojni strup. Braniti se moramo torej proti trem orožjem in obramba res obravnava vsak del posebej.

Poznamo tri vrste eksplozij: v zraku, na zemlji in v vodi. V vsakem primeru je učinek drugačen. Delovanje bombe je največje, kadar eksplodira v višini 400 do 600 metrov. Silen zračni pritisk, ki se širi od bombe — udarni val se od zemlje odbije, v določenih razdaljah doseže direktni val, se z njim združi in prvotna moč se podvoji. V trenutku eksplozije nastane ognjena krogla, ki je iz daljave 20 kilometrov bolj bleščeča od sonca, vidimo jo pa tudi iz daljave 600 kilometrov in več. Ognjena krogla se hitro širi in temni, ker se ohlaja. Čez pol sekunde doseže največji obseg 300 metrov in se začne hitro dvigati v višino. S seboj nosi prah in paro, ob stebrih pa nastane močan zračni tok navzgor. Steber doseže 1 minuto po eksploziji višino 3 kilometrov, v 6 minutah pa že 5,5 kilometra. Dviga se toliko časa, da doseže toplejši sloj zraka in se začne širiti. Nastane velika goba, ki ima premer več sto kilometrov.

V polmeru 800 metrov od mesta eksplozije je učinek bombe smrtonosen. Od 800 metrov do 3 kilometrov je pas velike nevarnosti, nad 3 km pa direktni učinek ni več nevaren. Če eksplodira v zemlji, napravi jamo s premerom 300 metrov, ves pesek v okolici stali, na okoliščino jame pa ne deluje, ker se njeni učinki širijo premočrno. Če pa eksplodira na površini zemlje, učinkuje na daljavo 2 kilometrov, po gričevnatem ali gozdnem terenu, in na 5 kilometrov po polju. Pri eksploziji v vodi je njen učinek povsem različen. S svojo ogromno energijo je dvignila milijone ton vode 2 kilometra v zrak in prav toliko jo je uparila. Dno morja je bilo čisto zravnan. Z neba se je usel ogromen plaz radioaktivne vode, na vse strani pa so se širili tudi 20 metrov visoki valovi.

Toplotni učinek

traja le tri sekunde, pri čemer pa jakost pada. Najhuje je prvo sekundo, ko se telesa izpostavljajo tudi na razdaljo 2 kilometrov temperaturi 1.000 stopinj, kar je dovolj, da se vžge obleka brez neposrednega stika z ognjem. Učinek je manjši, če je zrak nasičen z vlagjo, posebno ob deževnem vremenu. Toplotno izžarevanje pa se giblje le premočrno, zato se velike vročine lahko ubranimo že z dobrim zaklonom. V trenutku eksplozije imamo še vedno toliko časa, da skočimo za zid, drevo, zelo dober je jarek, ker nas ubrani tudi pred udarnim valom. Strokovnjaki tudi priporočajo, da se dobro pokrijemo po vsem telesu, ker dobimo sicer na izpostavljenih delih večje ali manjše opekline. Posebno dobro nas obvaruje belo pogrnjalo, ki odbija toplotne žarke. Ljudje, ki so imeli ob napadu pisane obleke, so še precej časa nosili njihov temni vzorec na koži, ker črna barva vpija toploto.

Ze prej smo slišali, da je učinek bombe do 800 metrov smrten. Do te razdalje spremeni toplota vse v paro.

Izredno nevarna je tudi svetloba ognjene krogle. Obrniti se moramo proč od nje in si pokriti oči s čemerkoli. Očesna leča je namreč zbiralna, vsa svetloba, ki pride v oko, se združi v njenem žarišču, to je ravno na mestu, kjer vstopa vidni živec v oko. Ta svetloba nam živec seže. Nastanejo trajne ali začasne osepitve. Spomnimo se, kako poleti z lečo prižemo cigareto. Isto, samo mnogo huje, se zgodi z našimi očmi.

Radioaktivno žarčenje

nastopi takoj za toplotnim in je vzrok velikemu številu žrtev. Udarni val se širi z 20-krat večjo hitrostjo od zvoka, njegovo delovanje traja pa le eno sekundo. Ta val je vzrok večine požarov. Zmotno bi bilo misliti, da povzroča požare toplota. Kar zažge vročina, uduši ogromni pritisk. Toda njegova silna moč ruši zgradbe, trga napeljave, razmetava ognjišča, ruje drevje. Kratki stiki toka, eksplozije plinov, ogenj iz peči, vse to povzroča požare. Človek si mora hitro polskati zaklon za debelo steno, ali skočiti v jarek, sicer ga pritisk vrže ob tla, mu zmečka dihala, žile popokajo... V trenutku nastopi smrt.

Mehanski učinek

Prejšnjih učinkov se človek lahko ob eksploziji sam ubrani, nevidnih žarkov pa se ne more ubraniti. Zato tako mrzlična raz-

pojejo svoje molitve med plesom. Ob zvočnih iscalih, bobnov in gosli se vrte okoli sebe z vedno večjo hitrostjo, dokler nazadnje ne padejo v neko vrsto zanosja.

Pri ameriških plemenih najdemo religiozne ples. Prebivalci severa, Eskimi, postavljajo poleg svojih koč eno skupno večjo in široko koč iz ledu, ki ji pravijo »plesna koč«. Tam prebijejo cele ure in plešejo na čast duhovom ob ropotanju bobnov, širokih po en meter, ki so njihovi edini glasbeni instrumenti. Vsi plešejo, moški in ženske, ne da bi se prijemali z rokami, in pojejo nalašč v ta namen prirejene pesmi. Eskimi imajo razen teh religioznih tudi druge plesne za kratak čas in se radi maskirajo s kožami volkov in belih medvedov.

Pri Indijancih vidimo religiozne plesne največ pri plemenu Hoci. Ti Indijanci časte kačo klopotačo, katere trup je smrtel. Tri dni pred prazniki obhodijo mladeniči vas in iščejo v pečinah nevarne kače, ki jih pogumno prijemajo. Redkokdaj se primeri, da kača katerega pidi, če pa se to le zgodi, ni nič hudega, saj imajo protistrup. Določene dne pride deset ljudi pod vodstvom poglavarja plemena iz listnate koč, vsak pa drži eno kačo v vsaki roki in eno med zobmi. Tako začno plešati, kače pa se jim zvijajo v rokah in v zobeh. To traja kakšno uro. Nato odpojejo himno na čast bogu sonca in izpuste kače.

Vendar so plesi najbolj razviti pri črnih, od koder so prišli nekateri tudi k nam (čarleston). Črnci se laže odrečejo jedi kakor plesu.

Sicer pa plešejo črnci le bolj zaradi zadovoljstva in veselja. Če jim pod možnimi udarci situacijno počne boben, plešejo naprej in si dajejo takt s ploskanjem rok.

Plesi so najmanj razviti pri azijskih narodih. Kitajci, Tibetanci in Mongoli nimajo plesov, kjer bi plesali skupno moški in ženske. V Tibetu, Mongoliji in v severni Indiji plešejo religiozne toda skromne ples. Plesov za razvedrilo in za zabavo, kakor v Evropi, Afriki in Ameriki, v Aziji ni.

Učinek eksplozije atomske bombe na zgradbe

Znano je, da so ob eksplozijah prvih dveh atomskih bomb nad japonskimi mesti Hirošimo in Nagasakiem občutili zračni pritisk v polmeru dvajsetih kilometrov od centra eksplozije. V polmeru 2,4 km so bile vse hiše porušene. Ne smemo pozabiti, da lesena gradnja japonskih hiš ne more tako kljubovati zračnemu pritisku kot bi n. pr. naša masivnejša kamnita oziroma opečna gradnja.

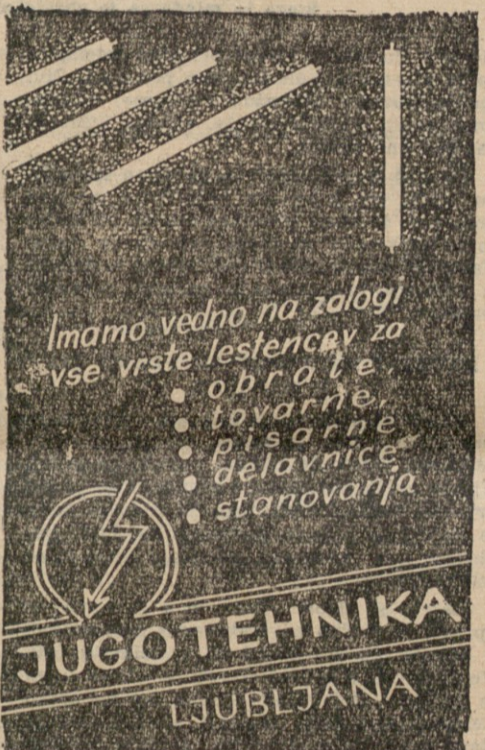
Posebna komisija znanih ameriških gradbenih inženirjev in arhitektov, ki je proučila učinke atomskega orožja na gradbene objekte, meni, da bi veljali za ameriške prilike naslednji podatki: 800 m okoli središča eksplozije bi bile vse stavbe uničene. Težko bi bili prizadeji objekti 1700 m od središča, zmernejša toda še vedno znatna škoda bi nastala na stavbah v krogu s polmerom dva in pol kilometra. V polmeru 3300 m bi zaznali manjšo škodo in 12 km naokoli bi bile razbite šipe v oknih. Pri tem je bil upoštevan model bombe iz leta 1945.

Na objavljenih petih risbah vidimo učinek eksplozije atomske bombe na hišo. Gre predvsem za učinek orkana, ki se s središčem na mestu eksplozije širi na vse strani z veljansko hitrostjo. Model 1945 atomske bombe je ob eksploziji razvil v centru vročino 20.000.000° C,

iskovanja, zato toliko novih odkritij. Praktično so vse radioaktivne snovi in žarki v dimnem stebri, ki se hitro dviga v zrak. Njegov učinek pa sega do 4 km daleč. Ko doseže steber to višino, direktnega učinka ni več. Toda že v tej sami minuti naredi dovolj škode. S seboj pa nosi tudi prah, ki postane radioaktiven in pade nazaj na zemljo. Ti delci lahko ostanejo dolgo v zraku. Kljub vsej pazljivosti ta prah vdihavamo, v telo pa pride s hrano in z vodo. K sreči so odkrili, da se ga da odpraviti iz organizma z injekcijo cirkonija. Če storimo to v prvi uri po zastrupljenju, se izloči vsa uran in plutonij, v prvih dveh dneh pa le 50%. Odkrili so tudi, da učinkujejo enako še cisteni (organske spojine) in vitamin B6. Zelo dobre rezultate pa dobimo tudi s hormoni in kortizonom. Če pomoči ni, prodre vseh prah po nekaj dneh v kosti in rešitve ni. Ta uran povzroča rakaste poškodbe tudi na koži in na dihalih.

Mnogo nevarnejše je direktno žarčenje, čeprav je le kratkotrajno. Lesene stavbe nas ne varujejo pred njim, zelo dobri so pa kovinski zasloni, slabše pa stavbe iz opeke. V prvih trenutkih, ko je žarčenje najmočnejše, nas primerno zaklonišče iz zemlje ali betona obvaruje polovice vseh žarkov. Tako preprečimo tvorbo mehurjev na koži in razpad rdečih krvnih teles. Vendar pomaga že tudi delna zaščita telesa, predvsem vrtnice, ki najbolj vplja žarke. Poskusne živali, ki so jim vranico zaščitili s svinčeno ploščo, so brez hujših posledic preživele žarčenje. V Angliji so odkrili celo neko snov, ki da celicam imuniteto proti radioaktivnim žarkom. Vendar drže ta poskus še v tajnosti.

Iz vsega navedenega lahko sklepamo, da je obramba pred atomsko bombo mogoča in da se bo sčasoma še bolj izpopolnila. Mi pa lahko le želimo in upamo, da nam to znanje ne bo treba nikdar izkoristiti.

Na osmih skicah je prikazano zadržanje vojaka ob eksploziji tako imenovane »taktične« atomske bombe. Razumljivo je, da mora biti človek zaščitjen pred radioaktivnim izžarevanjem pepela, ki pada po določenem času v velikem radiu okoli mesta eksplozije.

Slika 1. 3000 m daleč od mesta eksplozije lahko stoji človek prosto, brez zaklonišča.

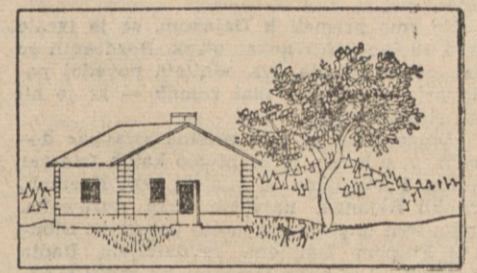
Slika 2. Človek leži prosto na zemlji.

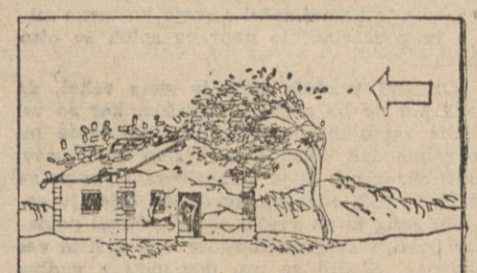
Slika 3. Na 1650 m za solidno grajenim kamnitim zidom.

Slika 4. Če je v terenu rahla vzpetina, smo lahko oddaljeni le 1200 m.

Slika 1. Pred eksplozijo.

Slika 2. Trenutek eksplozije. Atomska bomba je eksplodirala na desni strani. Opazen je učinek zračnega pritiska, eksplozija je vzbudila pravi orkan, ki uničuje vse na svoji poti.

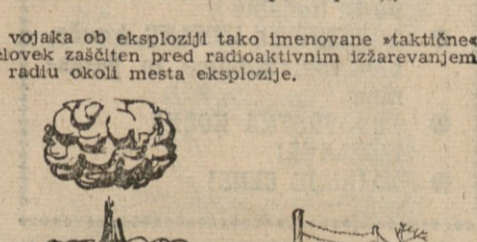
Slika 3. 1 sekunda po eksploziji. Tišina.

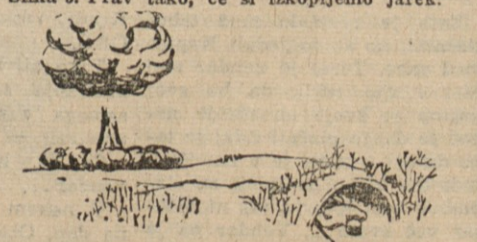
Slika 4. 2-4 sekunde po eksploziji. Zračne mase, izrinjene ob eksploziji, se vračajo na mesto vakuumu. Druga faza razdejanja ilše zaradi zračnega pritiska z leve.

Slika 5. Tišina. 4 sekunde po eksploziji.

Slika 6. Če se hoče človek obvarovati za 1 km oddaljenosti, mora biti že temeljito vkopan.

Slika 7. V jaški 850 m od središča eksplozije.

Slika 8. V zemljo vkopan zaklon nas varuje 750 m daleč od eksplozije. 750 m je n. pr. v Ljubljani od križišča Knafljeve s Kardeljevo ulico pa do železniškega vrelaza na Titovi cesti.

SENČNO NA JAVI GLEDALIŠČE

Gledališče bližnjega v Daljnega vzhoda se prav tako loči od zahodnega, kakor se ločita med sabo miselnost teh dveh svetov in s tem njuni kulturi. Za zahodnjaka je srečanje s kitajskim gledališčem edinstveno doživetje, je japonski film odkritje, je indijski miselnost svet nedoumljiva zakladnica, hranjalo dežele Tisoč in ene noči svoj pravičljivi čar. Nekaj prav svojevrstnega pa je vzhodno senčno gledališče.

Senčno gledališče je buden sen, je še ostanek muzične praumetnlne — v njem se družijo pesništvo, glasba, slikarstvo, ples. Kako si najrazličnejši reformatorji že skoraj sto let prizadevajo, da bi tudi na zahodu prišli spet do nove oblike nekdanje muzične praumetnlne!

V čudoviti popolnosti živi senčno gledališče danes predvsem na Javi.

Evropa je konec 17. in vse 18. stoletje doživljala veliko modo orientalizma. Blazirana fevdalna in meščanska gospoda iz prehoda baroka v rokokoa se je na moč navduševala zlasti za Kitajsko in Kitajce. Spoznavala jih je iz opisov različnih popotnikov. Eden izmed njih je bil Halde, ki je izdal 1. 1735 knjigo o Kitajski. V njej je omenil tudi senčno gledališče.

Moda silhuete je bila znana tudi pri nas, saj se nam od začetnika našega umetniškega gledališča, Antona Tomaža Linhart, ni ohranil noben portret, marveč samo njegova silhueta! (Način se je ohranil vse do danes, glej Gasparjevi upodobitvi Copa in Smoleta v naši prejšnji številki.)

Od navadnih »zajčkov« na steni do rafiniranosti javanskih, kitajskih ali indijskih senčnih lutk je seveda dolga pot. Senčni oder je navaden zaslon iz belega platna ali svile, pri manjšem formatu tudi iz pergamentnega papirja. Na eni strani zaslon so gledalci, na drugi strani je luč, med lučjo in zaslonom pa se giblje lutka, ki drži lutke tik ob zaslonu, tako da se na zaslonu prikazuje sence plosko izrežanih — gibljivih ali negibnih — lutk.

»SENCE SO PRISPODOBA ČLOVEKA...«

V neki javanski pesnitvi iz 11. stoletja primerja pesnik ljudi, ki cenijo ta svet, tistim, ki preveč gledajo sence na zaslonu, četudi vedo, da se samo lutke pregibajo za njim. Torej tipično vzhodnjaška, v onostranstvo usmerjena koncepcija življenjske filozofije, ki je dobila v svojevrstnem gledališkem izrazu senčnega odra svoj simbol.

Javansko senčno gledališče je ohranilo poteze kulturnega značaja, kakršne je imelo vsako gledališče v svojih začetkih. Te prvotne poteze so se ohranile kljub temu, da je Java pretežno mohamedanska. Stara vzhodnjaška filozofija se je prepojila z islamom. To svojevrstno sožitje dveh miselnosti izraža javansko senčno gledališče.

FANTASTIČNA BITJA IN PTIČJI OBRAZI...

Islam pravzaprav prepoveduje upodabljanje človeka. Zato so ljudi, ki jih predstavljajo javanske senčne lutke, nekaj docela svojevrstnega — ne človek, ne žival. Nekdo jih je dobro označil: vsaka je ornament, ki mahoma pošastno oživi. Človeško telo je skrivenčeno v kljukaste oblike; nobena črta ni ravna, nikjer ni nobenega kota, vse je zaokroženo. Vse figure so v ostrem profilu. Nosovi so čezmerno dolgi, podobni ptičjim kljunom, lasje so stilizirani in spominjajo na repe ali spirale. Ženski bokli so prikazani od spredaj, da krilo lahko štrli široko na vsako stran in je lutka v pasu prav ozka.

Na videz so možnosti takih lutk zelo omejene, vendar so neznansko različne. Med 200 lutkami, kar jih sodi k eni predstavi, si nista dve podobni.

FILIGRANSKO DELO IZ USNJA

Javanske lutke so iz posušene in zglijane bivolje kože. Delo zahteva izredno spretnost. Umetnik ima 25 do 30 različnih drobnih delc in klavice iz tamarindovega lesa, da izsekava iz usnja izredno tanke, filigransko natančne ornamente. Marsikatera lutka zahteva tudi več dni dela. Zato so javanske senčne lutke zelo drage. Še pred prvo svetovno vojno je veljala neposlikana lutka brez montiranih

ročajev tudi do 60 holandskih goldinarjev. Posamezni ornament na lutkah so dobesedno pajčevinasto tanki. Vse okrasje na glavi, vratu, rokah in nogah je izdelano do potankosti. Vidni so prstani na prstih in vzorci na obleki.

V novejši dobi so lutke tudi poslikane. Gornje telo je mišljeno golo, zato je z rokami in nogami vred pozlačeno, filigransko okrasje pa je poslikano rdeče, belo in temnomodro.

DALANG SEDE K ZASLONU

Senčne predstave na Javi se začnejo zvečer in trajajo vso noč do jutra, ne da bi se gledalci utrudili. Sprva so bile namenjene samo moškim. Pozneje so pripustili k njim tudi ženske. Te pa morajo ostati tostran zaslon, za lutkarjem. Moški gledajo torej sence na zaslonu, ženske pa lutke same v lutkarjevih rokah. Zato so odtistihmal lutke poslikane.

Na prostem je razpet velikanski zaslon. Tik za njim sede lutkar, dalang. To vam je velik umetnik — lutkar, recitator in pevec v isti osebi, ki mora znati na pamet neskončno dolge epe, mora biti vešč improvizacije, zraven pa tudi ravnanja z lutkami. Spremlja ga značilni javanski orkester, imenovan gamelan, ki ga sestavljajo predvsem gongi in zvonci in šteje 20 do 25 godcev. Vsi skupaj morajo vztrajati vso dolgo noč...

Igre so pravzaprav lutkovne ilustracije sanskrtskih epov in javanskega rodoslovja

Javansko senčno gledališče predstavlja mlad zakonski par

bogov, Manik Maja. Če bi jih po evropsko označili, bi morali reči, da so vseskozi romantične; obravnavajo urabitive, borbo velikanov, intervencije svetnikov, čarovnije in kar je še podobnega v vzhodnjaškem slogu.

PREDSTAVA SE ZAČNE PO UDARCU NA GONG

Za začetek se oglasi gamelan. Najprej nekaj globokih, dolgih udarcev po velikem gongu, nato pa se oglasijo glasbila, drugo za drugim.

Lutkar, ki je doslej urejeval svoje lutke, žrtvuje zdaj na oltarčku, ki stoji poleg zaslon, predpisane darove: sadje, rumen riž, cvetlice, zastavice in lučke. Nato zažge na visokem, bogato okrašenem stebri dišečih zel. Omamni vonj lega na gledalce. Že se prikažejo vitka, mlada dekleta z leve in z desne in odplešajo počasen ples v krogu in zraven pojo uvodno pesem k predstavi. Značilno trudno jim zvené glasovi, voljne, enolične so kretanje njihovih rok, zraven pa igra gamelan ubrano melodijo, ki sanjavo in ne-

movan je do praznoverja, od same legende o don Juanu do temeljnih filozofskih pojmov, od odnosov v družini do odnosov med ljudmi, pri čemer je seveda obilgato okral medicino in politiko, osmešil Anglee in cerkev, licemerstvo in poslušnost...

Ljubljana — predstavljalo jo je kakih 1200 obiskovalcev ker ostali niso dobili vstopnic — je dobila dobro lekcijo: Beograščani so povedali nekaj novega, prijetelega, sproščenege, če hočete — precej drznosti, skratka marsikaj, kar imponira, kar te pa mimogrede opozori tudi na majhnost in ozkost; skratka, pokazali so nam nekaj, kar je vredno posnemati...

Režiserki Miri Trailović in izvajalcem M. Miloševiću, Mariji Crnobori, V. Starčiču in Lj. Jovanoviću prav lepa hvala za prelesten večer!

koliko enolično omamlja gledalce. Vse to je tipičen izraz javanske ljudske duše, vse je tako čisto in prosojno, tako mehko in zadržano, tako človeško in vendar tako strahotno kultivirano, da tone vsakdanost s svojo težo daleč nekam v daljavo.

Potem se začne prava igra. Mirno in mehko gori oljenka nad dalangom in ožarja s svojo rumenkasto svetlobo beli zaslon. In v njej se pojavljajo lutke, igrajo in spet izginejo. Vedno nove prihajajo iz bogate dalangove zakladnice, vedno bolj fantastične.

V popolni tišini slišiš kdaj pa kdaj šklepnet ročajev, vidiš znak, ki ga dalang daje orkestru za začetek ali konec posameznih vložkov, opazuješ, kako postavlja in spet odmika posamezne prizore, in slišiš, ko napoveduje odmore... Vso dolgo noč sedi ta mož za zaslonom in ravna s sencami. Zdaj recitira, zdaj poje, zdaj spet igra gamelan sam. Figure učinkujejo s svojimi ostrimi obrisi in s svojimi živimi, a vendar nevsljivimi barvami pred žarko osvetljenim platnom. Dalan jih spretno pomika od strani ob zaslonu, jih zasedi v bananovo deblo in ravna nato vsako

lutko z drugo roko. To opravlja tako lahkon in prijazno in tehnično tako brez sleherne vsiljivosti, da ga kmalu niti ne opaziš več, čeprav sedi tik pred nami. Najbolj presenetljiva je neskončna raznolikost gibov dolgih

Javanska senčna lutka. Predstavlja Besa, ki, umetno izdelan iz usnja, vrže na zaslon takšno senco

rok in prirodnost posameznih kretanj, katerih pomen je takoj razumljiv tudi nevednemu gledalcu.

»NEKAJ EDINSTVENEGA...«

Tužci, ki prihajajo na Javo, soglašajo, da je javansko senčno gledališče nekaj edinstvenega. Skupaj z domačimi brez težave vztrajajo vso noč pri predstavi, ne čutijo utrujenosti in ne dolgočasja, četudi jim je jezik tu in snov neznan.

Na Baliu, kjer je zadnje pribežališče javanskega hinduizma, so predstave prav takšne. Toda tam ni omejitve islama glede upodabljanja človeških likov. Zato na Baliu ni fantastičnih prikazni s ptičjimi obrazi. Lutke imajo človeško podobo, so pa prav tako umetno izdelane.

V novejši dobi si skuša tudi zahodni svet ustvariti svoje senčno gledališče (najpomembnejši poskus — Henri Rivière 1887 v pariškem kabaretu »Le Chat noir«, skušal ga je izrabiti tudi v filmu (Lotte Reiniger, »Prince Ahmed«), toda osvojil si ga še ni. N. K.

Domače anekdote

CARGOVA PRVOVRSTNA VEČERJA

Marsikom se primeri, da priklopari iz gostilne kdaj pozno domov. Tudi slikarju Cargo se to včasih dogaja. Nekoč se je približal domov še posebno pozno.

Zena je že spala. Na štedilniku ne lonca ne kotlice, on pa lačen ko sestradan volk. »Torej štrajka!« je robanil po kuhinji, stikal tu, stikal tam, končno pa je le našel ob liaku zurhano poln lonca. Vrgel se je z največjim tekom nanj in večerjo naglo pospravil.

Drugo jutro ga je vprašala žena: »Zakaj pa nisi sinoči večerjal?« »Saj sem!« je odgovoril. »Kako, ko je pa večerja še nedotaknjena?« »Sem pojedel pa tisto, kar je bilo v tistemle velikem loncu,« je odgovoril on. »Saj to so bile vendar pomije!« »Hudiča!« je zagodrnjal jezo Cargo, »saj se mi je zdelo, da tista večerja ni bila ravno prisma!«

ZAKAJ IMAMO V LJUBLJANI MEGLO

Saj je že znano, kako so poslanci v stari Jugoslaviji obhujali svojim volilcem vse mogoče, elektriko, železnico, ceste, mostove in celo znižanje davkov. Se huje je bilo pod staro Avstrijo.

Pred prvo svetovno vojno se je potegoval za poslansko mesto v Ljubljani med dvema tedi kandidati Kunc. Ta je obhujal ljubljancem, da jim odpravi celo meglo, če bodo le glasovali zanj in bo izvoljen.

Pri volitvah pa je — žal — propadel. Ko je šli na poravnem izidu volitev, je ves togoten vzklil: »Niste hoteli mene, imajte pa meglo!« In res je imamo.

KAJ PA, ČE BO HIN...?

Zgodilo se je že pred mnogimi leti, ko je v ljubljanskem »Slajmarjevem domu« legla na operacijsko mizo mlada žena, doma nekeje s podeželja.

Ko so bile vse priprave za operacijo končane in so bolniške sestre čakale samo še na kirurga, je neka sestra plasno vprašala instrumentarko: »Kaj pa Cebobin, ali naj telefoniram...?« (Sestra je mislila na zdravnika dr. Cebobina, ki bi moral bolnico operirati.) Ni še stavka spregovorila do konca, ko je prestrašena pacientka krčevito zahtevala, se začela trgati z operacijske mize in prosič rotila narzelo, naj jo pustijo domov, ker ima še majhne otroke, da se bo opomogla tudi brez operacije, ker ne bi hotela tvegati, da bi bila...

Sele, ko so ji pojasnili, da ni nevarnosti, da bi bila »hine«, se je obmnila žena pomirila, se hvaležno ozrla na »starih trepet« kirurga dr. Cebobina, ki se ji je med tem približal, ter se odano prepustila operaciji, ki je, kakor so ji zagotovili, srečno in popolnoma uspešna.

KOZMETIČNI
PROIZVODI

KNJIGE IN LJUDE ROMAN + DOKUMENT + (SCENARIJ?)

Enačba? Ne, Teleskop — oziroma, jedrnatka označba za Teleskop, knjigo Ivana Bratka, ki jo je nedavno tega izdal mladinska knjigarna in ki je bila ob priliki podelitve Levstikovih nagrad nagrajena s posebno nagrado. Naslov bi človeka zavedel na misel, da gre za pomorski — bolj — podmorski roman. Toda nič takega; snov je bližja zemlji, je celo kar se le da zemeljska. Bržčas je bilo na Slovenskem med vojno le malo poštnikov, ki ne bi zvedeli za neverjeten pobeg iz Gonarsa. Z žlicami, s stražarskimi stolpi, zarometi in strojniki zastraženo taborišče, v katerem počasi mrje tisoč in tisoč slovenskih ljudi; zamirne barake, voda s tresal planvalnimi makaroni, fašistično maltretiranje, boleznj in smrti, toda pod vso to bedo, trpljenjem in umazanojo ome samo živo uporno srce! V skritem kotu neke barake kopije kljub nenehni in grozljivi pregledom skupinice organiziranih internirancev rov v svobodo. Brez načrtov, brez orodja, brez zagotovila, da bo posel uspešen; moške z golimi rokami rijo lejo niti in dan v silko nizko prst, zgriženo nekakšno pravosmer, priklopijo celo prav pod sovražnikovo stražarnico, ki bi se ob najmanjši nepravilnosti utegnili pogrezniti v rov; druglji jim spet divje neurje zalije nekaj dni dela, toda strast po svobodi je močnejša od vsega sovražnega in nikomur ne pride na misel, da bi odnehal. Rov v svobodo so kopali poimenovani »teleskopi«; skozenj se je neke polotne poti spazila skupina internirancev in se nato — seveda ne brez težav — pretokila do slovenske zemlje in partizanskih brigad. Pobeg iz Gonarsa v zgodovinskih merilih ni bil Staligrad ali Invazija, to je bilo na videz običajno dejanje, v katerem pa so se pomerile sile s prav tako ostrino kot v velikih bitkah. Brez takšnih pobegov konec koncev sploh ne bi moglo priti do Staligrada niti do naše osvoboditve.

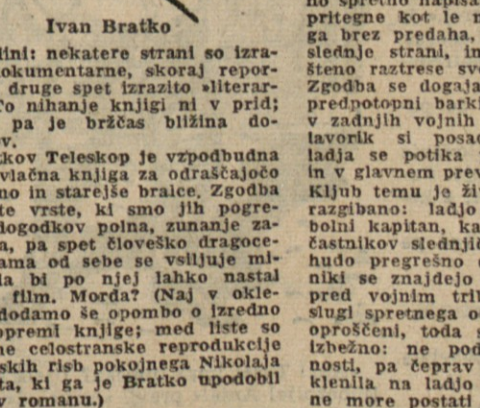
Le kako so ob novici iz Gonarsa naš ljudje dvignili glave! In še nekaj: to dejanje je tudi sila hvaležno literarno gradivo. V njem je veliko prvini, ki že od nekdaj privlačijo bralca: izreden spopad med ljudmi in z naravo, skrivnostno snovanje, nenehna, napeta nevarnost, kanec pustolovstva, ki pa je tokrat seveda poplemeniteno z visokim družbenim in humanim smotrom.

Ivan Bratko se je pobeza sam udeležil. Pred vojno in vse doslej je bilo njegovo delo po večini publicistično, zato je prvi roman v resnici presenetljiv. Gonars zaživi; nekateri obrazi internirancev so naravnost mojstrsko izrisani. Brez prevetelkega psihološkega in stilističnega naprežanja

se je Bratku posrečilo poustvariti vso željo velikega človeškega pravilnika in brez vsiljivosti izluščiti zavest internirancev. S topilno je izpovedala usoda generacije, ki je prevzela na svoje rame težo osvobodilnih naporov. In seveda napetost, nevarnost, drzno tveganje pri kopanju rova... Priznava se pa pisatelju delalo sorazmerje med dokumentarnim gradivom in svobodno graditvijo romana. Knjiga je obstala neke

se je Bratku posrečilo poustvariti vso željo velikega človeškega pravilnika in brez vsiljivosti izluščiti zavest internirancev. S topilno je izpovedala usoda generacije, ki je prevzela na svoje rame težo osvobodilnih naporov. In seveda napetost, nevarnost, drzno tveganje pri kopanju rova... Priznava se pa pisatelju delalo sorazmerje med dokumentarnim gradivom in svobodno graditvijo romana. Knjiga je obstala neke

se je Bratku posrečilo poustvariti vso željo velikega človeškega pravilnika in brez vsiljivosti izluščiti zavest internirancev. S topilno je izpovedala usoda generacije, ki je prevzela na svoje rame težo osvobodilnih naporov. In seveda napetost, nevarnost, drzno tveganje pri kopanju rova... Priznava se pa pisatelju delalo sorazmerje med dokumentarnim gradivom in svobodno graditvijo romana. Knjiga je obstala neke

se je Bratku posrečilo poustvariti vso željo velikega človeškega pravilnika in brez vsiljivosti izluščiti zavest internirancev. S topilno je izpovedala usoda generacije, ki je prevzela na svoje rame težo osvobodilnih naporov. In seveda napetost, nevarnost, drzno tveganje pri kopanju rova... Priznava se pa pisatelju delalo sorazmerje med dokumentarnim gradivom in svobodno graditvijo romana. Knjiga je obstala neke

Ne pozabimo na Dostojevskega

Spominjam se, kako se je naš dobiti profesor ruske literature dr. Bratko Kreft (kdo bi verjel, da je pravkar praznovljal petdesetletnico učitelja? Bržčas je tudi študentski seminarji ni našel nikogar, ki se zdi, se s strastjo ogreval za Dostojevskega. Nekaterim prejšnjim generacijam je bil Dostojevski skoraj alfa in omega njihove mladostne sanje so bile v znamenju Karamazovih in plemenite prostitutke Sonje. Z nam, se zdi, je bilo drugače: morda zverinsko realisti čns s tolikimi zločini na eni strani in s tolikimi moralno zavzetostjo na drugi ni mogel približati Dostojevskega, da bi v njegovih moralnih dilemah iskali lastnega početja? Morda je Dostojevski imel tudi preveč učencev — saj je konec koncev vsa sodobna književnost vendarle poglajala iz njegovega humusa —, ki so nam s svojim psihologiziranjem in moralizmi pridigali zatemični pogled na svojega učitelja? Bržčas je tudi Stalinov indeks pripomogel, da Dostojevski v prvih povojnih letih ni bil v planu; nepravilno smo se bali njegovega neprepričljivega mističizma in navideznega nazadnjaštva, čeprav je imel bržčas prav tisti esejist, ki je o Dostojevskem trdil, da mimo njega ni bilo večjega ateista.

Slovenski knjižni zavod je pred kratkim izdal ponatis romana Zločin in kazen, morda resda najbolj sludskega dela Dostojevskega, če ta opileton niti najmanj ne zaveda njegove velkanske etične in umetniške cene. »Ljudski paš zato, ker je v njem še največ dejanja, najmanj natezanja, okoli idej in moralnih tez. Da bi naš povedoval vschnov Ne, najbrž ni treba; zgodba o uboju neke starke, pa o zločineh bližnjaj in pokori ter čudoviti ljubzni med prostitutko Sonjo in Raskolnikovim — to pa bi ne pove ničesar. Bila bi lahko tudi slab detektivski roman. Dostojevski je treba prebrati z moralnimi očmi. Ta-le zapis o izidu prvega večjega romana Dostojevskega po vojni bodi samo opomin, naj na pozabimo velikega ruskega mojstra.

Mimo neke primerjave pa ob koncu vendarle ne morem: Zločin in kazen je izšel leta 1866, ko smo v slovenski prozi bili še tisti, ki smo imeli že Prešerni! komaj prebavljali očišče s Srečo v nesreči!

Mitja Mejak

LETEČU KROŽNIKI

Srečal sem prijatelja kritika, ki me je mimogrede narulil: »Različne neumnosti čvekaš, zakaj pa ne napišeš nekaj o letedih krožnikih, ki danes razburjajo ves svet?«

Zahvalil sem se mu za njegov prijazni nasvet, mu želim mnogo razočaranja pri njegovih starih ljubicah in mu obrnil hrbet.

Ko sem pa odšel dalje, se le nisem mogel otrestiti misli o letedih krožnikih. Vstopil sem v bližnjo kavarno, si naročil črno kavo in se skušal poglabiti v časopise. Toda kaj? Komaj pričnem brati, že se mi iz časnika zareže lepo fotografirani leted krožniki.

Razburil sem se. Spoznal sem, da se jih ne bom kar igrice odkrižal. Srebal sem črno kavo in nehote pričel razmišljati o njih.

Da, da, leted krožniki! Že sem jih v duhu gledal, kako vrše po zraku, krožijo okoli nevidne osi, se sikajoči približujejo in pristajajo.

Ce je že tako, je pač najbolje, da nekaj napišem o njih, sicer ne bom več miren, sem si dejal.

Toda motiv? Kje je motiv? Kaj naj napišem, če nimam motiva, ki je živ strojček za proizvajanje misli in besed? In ko sem tako razmišljal, sem se iznenada spomnil, da sem pred leti bral zanimivo knjigo o sugestiji. Razveselil sem se, da, da, sugestija mi bo pomagala, da bom privabil motiv, le poglobiti se moram v misel o letedih krožnikih, pa mi bo hipoma prišlo razsvetljenje.

Takoj sem si pričel šepetaje sugerirati: »Leted krožniki! Leted krožniki! Leted krožniki!«

Sam ne vem, kdaj sem poklical natakara, mu plačal kavo in si ogrnil plašč. V svojo sugestijo sem se tako zamislil, da sem postal vedno glasnejši.

Stopil sem na ulico.

»Leted krožniki! Leted krožniki! Leted krožniki!« sem zdaj že glasno ponavljal in s tem klical na pomoč motiv, ki sem ga potreboval.

Sprehajalci so me začudeno gledali. Nekateri so me pač imeli za norca, ki je pobegnil iz blaznice, drugi pa za njenega dozorelega kandidata.

Nisem se zmenil. Ko sem pa opazil, da se mi bliža mož postave, sem skočil na električno.

»Leted krožniki! Leted krožniki! Leted krožniki!«

Sopotniki so me začudeno, zasmehljivo, pa tudi pomilovalno gledali. Nekd suhljati filantrop je stopil k meni, mi sočutno ponudil roko in me skušal pomiriti:

»Prijatelj! Le potolažite se! S temi krožniki še dolgo ne bo nič! Naj le kar letajo po zraku, če se jim hoče! Zrak je zastoj! K nam jih pa ne bo, le verujte mi!«

»Jaz pa prav nanje mislim in si jih želim videti. Spisati hočem nekaj o njih!« sem se strgal iz svoje sugestije.

»Kaj, o letedih krožnikih hočete pisati! Vraga hočete naslikati na steno, da naposled res pride? Torej spadate med tiste nepridiprave, ki pišejo o teh krožnikih in begajo ljudi? O tem raje molčite!« je hitela neka stara, blede dama in me preteče gledala.

Nisem ji odgovoril, saj sem se spet poglobil v svojo zamisel.

Ko naposled prisopiham domov in odprem vrata, pozdravim tudi svojo resnejšo polovico z letedimi krožniki.

»Kaj vendar trobezljáš?«

»Leted krožniki! Leted krožniki! Leted krožniki!«

Žena me ježno pogleda:

»Buda!«

Ze trleske s durmi in odhiti v kuhinjo.

Ha! Pa menijo ljudje, da sem norec! Kako se motijo! Edino ona, moja žena dobro ve, da koleseca v moji glavi še vedno brezhibno delujejo. Prav zato me je pa počastila z »budalom«, sicer bi se bila takoj pozanimala za moje zdravje.

»Leted krožniki! Leted krožniki! Leted krožniki!«

Tekam po sobi, se oziram skozi odprto okno na zvezde, se nasmiham mesečini in kličem svoj motiv.

Naposled odhitim nemiren na vrt za hišo.

Vse je tiho. Meseč slika pokrajino s sanjavo bleščavo. Golo drevje sili kvišku s koščenimi vejami. Mlečna sinjava me opaja. Počutim se veselega, lahkega.

Tedaj se nenadoma zdirim. Nekoga slutim poleg sebe. Ozrem se. Nikogar ni. In vendar je nekdo v moji bližini. Spet se spomnim na letede krožnike.

O, saj res! Motiv! Motiv je tukaj! Spoznam ga do potankosti. On je! On je!

Ze hitim v sobo, sedem k mizi in pišem:

LETEČU KROŽNIKI

Pozna polnočna ura. Ljubljana je pogreznjena v tišino. Nad mestom bdi svetlo oko nebotičnika, ki je naš močniti svetilnik!

Tedaj stopi iz dvigala v kavarno mlad eleganten kavaliar, sede k mizi in zahteva črno kavo.

Natakara Lado, krepak, vesel fant mu jo prinese.

Gost jo popije, si popravi kravato, kot bi se pripravil na obisk, se pogleda v žepnem zrcalu in se nasmeje.

Menda je sam s seboj zadovoljen.

Ko se natakara spet približa, se mladenič glasno zakrohota, pograbi pladenj in strese z njega vse skupaj skozi odprto okno. Lado ga pogleda, gost mu pa mirno reče:

»Plačam vse skupaj!«

Ko pa vzame strežaj svojo denarnico, se gost premisli:

»Veste kaj! Prinesite mi pladenj krožnikov, potem vam vse skupaj plačam!«

»O, zakaj pa ne!« se razveseli natakara in že vnaprej računa, kako ga bo opetnastil.

Ze stoji pred gostom visoko naložen pladenj. Mladenič vstane, prime vsak krožnik nežno z obema rokama, ga pogladi in zavijati kvišku, da zaplava v zraku in v loku pade na cesto.

Pladenj je prazen.

Uničevalec si mane roke in kliče natakara:

»Ali bi dobil še pladenj krožnikov?«

Zakaj pa ne, saj jih imamo dovolj!

Zdaj pograbi čudak kar poln pladenj, ga zaziblje in trešči vse skupaj v praznino.

Lado ga opazuje, pomežikne in zgine v dvigalo, hiti na cesto, pobere pladenj in se vrača nasmejan, saj je napravil dobro kupčijo.

Š A L I

TAKT

V hotelu se nastani poslovni človek. In ker ima mnogo opravkov, bi jih rad nekaj opravil kar v postelji po telefonu. Najprej telefonira po zajtrk in za tem poslovno.

Da pa sosedov za tankimi stenami ne bi motil, se s telefonom vred zaklopi pod odejo. V razgovore je bil tako zatopljen, da je preslišal natakara, ki je prinesel zajtrk.

Natakara je molče pripravil mizo za dva.

DOPUST

Prijatelj prijatelju: »Pravzaprav imam dva meseca dopusta. Ta mesec se odpeljem jaz, drugi mesec pa moj šef.«

»Aha! Torej imaš ljubico? Ujela si me v mrežo s svojo ljubeznijo! Anja!« pravi. »Anjčka!«

Prijatelj Fedja ga sune v rebra.

»Tepec, sam si se hotel ločiti, zdaj se pa umikaš!«

Ključavničar pa kar naprej:

»Anjčka, premisli si! Nikar se ne loči!«

In jo objame, ji sname klobuk z glave in ji spet in spet stiska roke.

Fedja stopi kot okamenel in ne verjame svojim očem. Potem se počeno usene in odide. Tako nam ni znano, kako se je zadeva na stopnišču končala. Znano je le, da se ključavničar in njegova žena nista ločila in — kot se zdi — tega tudi ne nameravata storiti. Nasprotno. Po delu odhaja zdaj ključavničar naravnost domov — brez vmesnih postaj.

Tri mesece kasneje.

Natakara Lado hodi po kavarni v pozni polnočni uri in komaj čaka, da bi zaključil delo.

Tedaj vstopi njegov znanec krožnikar. Nekam zamarmen je videti, ko sede zamišljen k mizi.

»No, kaj bomo pa noč?«

»Ali me še poznate?«

»Seveda, kako naj vas tako hitro pozabim?«

»Ali mi za vse tisto, kar ste zadnjič pri meni zaslužili, žrtvujete črno kavo?«

»Kavo že, kavo, toda pribora pa ne!«

Gost se žalostno nasmeje:

»Brez skrbil!«

Ko dobi kavo, ja hlastno pogoltne.

Natakara je radoveden:

»Kako, da ste s takim zadoščanjem uničevali krožnike?«

»Vsak krožnik, ki je zletel po zraku, je bil nov zamisel, ki se ni razbil,« odgovori gost in se zagleda v okno.

»Ali se je še zdaj razbil?«

ERSKINE CALDWELL:

Njegova POSLEDNJA POT

Bilo je deset milj od močvirja Ogechee, od mlina do vrha grebena ali dober korak za Candy-mana; in bilo ga je vredno pogledati, kako je korakal po žlebeh Srednje Georgije.

»Kam greš Candy-man?«

»Umakni se svojim dolgim nogam, dečko. Grem k svojemu dekletu, ki čaka name.«

Zajci so se poskrili po votlih hlohah, da jih veliki podplat ne bi pohodil.

»Ne stopaj belim ljudem na prste,« je rekel mali Bo.

»Beli ljudje so zmeraj prvi.«

Candy-man Beechum je zavihel nogo čez živo mejo in jo zajahal. Tako je opazoval malega črnca. Na močvirju je legal mrak, pred njim pa je bilo še 6 milj doha.

»Jaz in beli ljudje se ne družimo,« je rekel, »vse dokler me pustijo pri miru. Njihove mule devilm iz kož, ko pa je delo končano, grem tja, kamor beli ljudje ne zahajajo.«

V krošnjah so ožile sove. Skovikanje ptic je veselo pozdravljalo zahajajoče sonce. Mali črnc v ogradi za mule se je popraskal po glavi in gledal, kako hiti sonce za obzorje. Ko ne bi moral nakrmniti mul in ko bi imel v žepu 20 centov, bi teklo ob Candy-manu v mesto. Bilo je v soboto zvečer in takrat si v mestu dobil pečeno morsko mačko. Mali Bo si je močno želel morske mačke.

»Kmalu si bom našel dekle,« je rekel.

»Pomagaj ti bom, dečko, če ne bo Candy-manova.«

Se drugo nogo je Candy-man zavihel čez mejo in odvihral po planoti. Deset milj od močvirja do vrha grebena pa bo na cilju. Grmovje se je zvijalo in se sprožilo kakor bič, ko je korak popustil. Pa ni utegnil čakati, da bi ga od zadaj oplazile šibe z močvirja. Navkreber po cesti med pinjami, s korakom, ki je meril tri brazde žita, je ubiral svojo pot.

Črni otroci so se igrali ob veliki cesti. Se preden so se ozrli, je zaklical: »Umaknite se svojim dolgim nogam! Candy-man prihaja!«

»Kam greš Candy-man?«

Moral so teči, da so hodili vstric z njim. Bili so brez sapa, ko so se trudili, da bi ga došli.

»Nekdo me je vprašal, kam grem,« je odvrnil Candy-man. »Našel sem si mulatko, pa ji bom malo podvnil.«

»Oglasi se Candy-man, preden vstopiš. Mulatke nimajo rade, če jih jemlješ iznenada.«

»Resnico govoriš fant, le da tvoje klepetanje nima ne repa ne glave. Candy-mana pričakujejo dekleta pred pragom.«

Mali črnci so ostali zadaj, hropili in lovili sapo. Niso mogli vzdržati koraka s 7 čevljev visokim konjederem, ki gre v soboto zvečer svojo pot. Velika cesta se je Candy-manu zdelala prepolna ovinkov. Usekal jo je čez polje, kakor da bi v nozdrvih že imel vonj po morski mački. Kot roj kresnic so se mu zaletele v oči mestne luči. Osem milj do mesta in še dve zraven, pa bo trkal na njena vrata. Vrnil se je na cesto in prišel v mesto. Vsi so se umikali njegovim mahedralnim nogam, stari, ki so jahali, in mladi, ki so se sprehajali. Mule in gumijaste žoge sredi ulice so se ognile, da bi ga pustile mimo.

»Kam tako hitiš, Candy-man?«

»Pazi, da te ne oslepi prah izpod mojih podplatov!«

Hodim po svoji lastni poti.«

»Ampak, kam Candy-man?«

»Dekle me čaka pred svojim pragom! In ni ji všeč, če jo pustim čakati.«

»Bolje bo, da stopiš počasneje in si ohladiš pete, Candy-man. Prihajaš v mesto belih ljudi in ti ne marajo, da jim črnci hodijo po prstih.«

»Ko zaide sonce, hodim po lastnih prstih. Ne morem se ustavljati, da bi gledal, kakšne barve so ljudje.«

Stari ljudje so zakodakali, mule pa odpekale. Niso jim bile všeč besede, ki jih je govoril veliki črnc.

»Vzeml nas s sabo,« so prosili mladi zelenci.

»Tam, kamor grem, sem jaz petelin na gnojišču. Zabadam ostroke v vsako tuje perje. Ne hodi črni dečko, ne hodi blizu.«

Odšel je po ulici in vihral po sami sredini cestišča. Pločniki niso vzdržali, če je hitel tako kot sedaj. Osem milj je imel za sabo, dve ga še čakata in zatorej ni smel tritati časa. »Onj po ribi ga je pripeljal prav pred krmo. Morda je bila raža, toda dišalo je po morski mački. Ni imel časa naročiti posebne ribe. Položil je roko na kljuko ribje krme. Brž ko jo povečeral, bo šel naprej. Videl je že malo mulatko, ki ga je, milijo daleč, čakala pred vrati.«

Vsi so sedeli pri jedi. Krma je bila polna lačnih ljudi. Na širokem ognjišču so se pekile morske mačke. Kočara je bila šele na pol prazna. Bilo je dobre večerje

»Da, da, res je, zdaj se je razbil! Ženake so krive, da moje misli niso več jasne in bistre, da so postale leted krožniki, ki se raztreščijo, ko padejo na tla, v resničnost! Veste, spekulant sem. Dobro sem spekuliral, naposled pa le zašpekuliral.«

»Pladenj sem rešil, zato vam privoščim še eno kavo,« pravi usmiljeni strežaj.

»O, za pladenj boste pa že kaj več dali!«

»Ne, ker sem tudi jaz spekulant.«

Gost zamahne z roko. Nenadoma se požene kvišku in hoče skočiti skozi okno.

Natakara ga pograbl za suknjič in ga potegne nazaj: »Ne, tega pa ne boste storili!«

»Pa drugič, odvrne spekulant, pograbi klobuk in odhiti po stopnicah.«

»Kaj če si ta človek res kaj naredi,« mrmra Lado in odhiti za njim.

Ko dospe nadstropje niže, ga zagleda.

Samomorilec skoči na okno, se s hrbtom nanj nasloni, sede v praznino in zaniha v zraku, ker se je s suknjičem zataknil na okensko kljuko. Če čuti, da zapirač odjenjuje, takoj se skesa. V divjem obupu se požene proti oknu in se ujame z rokama na lesen robnik vzdignega okvira. Ves čas pa kriči in vpije na pomoč.

Prav tedaj se po cesti približuje zakasneli pljenček in razmišlja o letedih krožnikih, o katerih se je pravkar pogovarjal z vinskimi bratci.

Ko začuje krič, obstane in se zazre kvišku. Prestrašen opazi, kako nekaj motovili v zraku in zavpije:

»Leted krožniki! Zataknil se je! Bežimo!«

Zaleti se in skoraj pade, ko odhiti v mrak.

Natakara Lado pa medtem pograbi junaškega samomorilca in govoriči:

»Tvoja sreča, da sem močan, saj sem atlet lahke kategorije!«

Dvigne ga in vrže nazaj na stopnišče, kjer obleči nezavesten.

Ko se predrami, se samomorilec zastirni vanj:

»Kje sem? Kaj se godi z menoj?«

Ko spozna, da je rešen, se globoko oddahne:

»Samo, da sem živ! Ne, samomora pa nikoli več!«

Lado se mu prijazno nasmeje: »No, pa pojdiva zdaj na objubljeno črno kavo!«

»Da, da! Grem — v novo življenje!«

MIŠLICE

Gube na obrazu označujejo samo to, kje je bil včasih nasmech.

Kritik je človek brez nog, ki uči druge hoditi.

Ničesar človeka bolj ne izuči kot polom.

Če hočeš zvedeti za vrednost denarja, si ga poskušaj nekaj izposoditi.

Očisti svoj prst, preden pokažeš name.

Upniki imajo boljši spomin kot dolžniki.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

Če hočeš svojo skrivnost prikriti pred sovražnikom, ne povej je prijatelju.

LOČITEV ZAKONA

Psihološko zanimiv primer se je pripetil te dni. Eden naših znancev — ključavničar Vasilij Antonovič — se je nameraval ločiti od svoje žene.

Zivel je tri ali štiri leta z njo in zdaj se mu je zdela, da je dovolj. Kajti, glejte, v njeni družbi se je pričel dolgočasiti — in sploh so se njegova čustva do nje ohladila.

Torej je stopil k svojemu prijatelju Fedji, odšel po delu z njim v gostilno in ga poprosil za nasvet. Kaj naj stori? Ali naj svoji ženi kratkoma reče: torej loči se bom; ali jo naj na to pripravi, da je ne bo prizadelo kot strela z jasnega; ali naj morda kar pri matičnem uradu pusti sporočilo za svojo ženo, da ne bi doživljal različnih malomeščanskih prizorov.

Pisana

TANČICA

19

DOSEDANJA VSEBINA

Danes so pokopali Kittynega moža Walterja Faneja. Tudi na smrti postelji, ko je bil že v deliriju, ji ni odpustil odnosov s Charliejem Townsedom, kolonialnim svetnikom v Hong Kongu, kar si je najbolj želela. Zdalj pričakuje Charliejevega otroka. — Charlieja ne hubi več in edina tolažba ji je ostalo delo v samostanu ter postarni pijanček Waddington, glavni komisar v Mei-tan-fuju...

Malo poprej sem videla Walterja, ko so ga okopali, preden so ga položili v krsto. Bil je videti zelo mlad. Premisljal je, da bi moral umreti. Ali se spominjate tistega berača, ki sva srečala, ko sva bila prvokrat šla na sprehod? Takrat sem bila vsa presunjena, toda ne zategadelj, ker sem videla mrtvaka, marveč zato, ker sploh ni bil več podoben človeškemu bitju. Zdelo se mi je, kakor da je podoben mrtvi živali. Walter pa je bil videti kakor stroj, ki je opravil svojo nalogo in se obrabil. Prav to je nekaj strašnega. Če je človek pač tak stroj — čemu tedaj vse to trpljenje, muke srca in vsa ta bridkost?

Waddington ni odgovoril; njegov pogled se je izgubil nekam v daljo po ravnicah, ki je bila pred njima. Pogled na prostrano ravnino, ki se je kopala v svetlem sončnem jutru, je navdajal človeku srce z radostjo. Lepo urejena riževa polja so se razprostirala, dokler je segal pogled; na mnogih izmed njih so marljivo delali modro oblečeni kmetje s voljnimi bivoli. Bil je prizor poln tihe sreče.

Kitty je prekinila molk. »Ne morem vam povedati, kako globoko me je ganilo vse, kar sem videla v samostanu. Te nune so nenavadna bitja. Odkle so se bile vsemu, svojim domovom, svoji domovini, ljubezni, otrokom, svobodi in še marsikajemu, čemur se v mojih očeh človek še teže odreče: cvetju in zelenim poljem in sprehodom ob jesenskih dneh, knjigam in glasbi, udobnosti, skratka vsemu. Zanje je ta svet dejanski kraj izgnanstva. Bogve, ali ne občutijo v srcu strastne želje, da bi čimprej umrle in dočakale onstransko življenje, ki bi jih poplačalo za vse, čemur so se bile odrekale?»

Kitty je sklenila roke in otožno pogledala Waddingtona. »No, in?»

»Dopustimo, da posmrtnega življenja ni. Toda pomislite, kaj to pomeni, če je smrt zares konec vsega. Tedaj so se te nune žrtvovale zaman. V tem primeru so bile torej prevarane. Prevarane!»

Waddington je trenutek premisljal.

»Tudi jaz bi si rad znal odgovoriti na to vprašanje. Prav rad bi vedel, ali je vse, po čemer hrepenijo te nune, samo iluzija. Njihovo življenje samo na sebi je pravzaprav krasno. Mnenja sem, da samó lepota, ki se jo ljudem včasih posreči ustvariti iz kaosa, omogoča, da lahko brez gnusa gledamo svet, v katerem živimo. Slike, ki jih slikajo, glasba, ki jo skladajo, knjige, ki jih pišejo, in življenje, ki ga živimo. Najlepša izmed vseh lepot pa je lepo življenje. To je najpopolnejša umetniška ustvaritev.»

Kitty je vzdihnila. Kar je rekel Waddington, se ji je zdelo premalo. Pričakovala je več.

»Ali ste bili kdaj na simfoničnem koncertu?» je vprašal Waddington.

»Seveda,« se je nasmehnila Kitty. »Prav ničesar ne vem o glasbi, vendar pa jo imam rada.«

»Vsak godbenik v orkestru igra samó na svoj mali instrument; toda mislite, da on vé kaj o zapletenih harmonijah, ki potekajo v brezbriznem zraku? Ne, on je ves zavzet samó s svojim majhnim prispevkom. Vendar pa vé, da je simfonija lepa in da je lepa tudi tedaj, kadar ni nikogar, ki bi jo poslušal. Toda zadovoljen je, da lahko igra v njej svoj del.«

»Nekega dne ste mi omenili Tao,« je rekla Kitty po kratkem premolku. »Povejte mi, kaj je to.«

Waddington jo je bežno ošinil s pogledom in trenutek okleval. Potem je odgovoril s rahlim nasmehom na svojem sminem obrazu.

»To je Pot in Potnik. To je večna pot, po kateri hodijo vsa živa bitja; toda nobeno izmed njih je ne prehodi. To je vse in nič. Vse izhaja iz nje in ona vse vodi. In vse se vrača na to pot. To je kvadrat brez oglov, glas, ki ga uho ne sliši, slika, ki nima oblik. To je veličanska mreža, ki pa njene petlje, četudi so velike kakor morje, ne puščajo skozi ničesar. To je hram, v katerem vse najde zatočišče. Nikjer ga ni; toda če le pogledate skozi okno, ga lahko uzrete. Nikar ne hrepeneti po ureditvi svojih želj, pravi ta pot, pač pa vse prepustiti svojemu toku. Kdor je v samem sebi skromen, se bo rešil. Kdor se ponizuje, bo povisan. Neuspeh je osnova uspeha, uspeh pa skrivajše neuspeha. Toda kdo naj vé, kdaj bo prišlo do preobrata? Kdor hrepeni po nežnostih, se lahko celo potoči. Blagost prinese zmago napadalcu in varnost tistemu, ki se brani. Močan je tisti, ki zna premagati samega sebe.«

Šale

»Halo, vratar! Pošiljam vam spet enega, ki ga ni mogoče prevzgojiti...«

TOVARNA ZA AVTOMATE

Je izdelovala avtomatske tehnične, ki so na kartončkih poleg datuma in teže opisovale tudi značaj stehaneja. Ko je iskala novega direktorja po časopisnih oglasi, je dobila tole ponudbo: »Sem pameten, inteligenten, diplomirani, takten, podjeten, neumoren, iznajdljiv, zaupanja vreden, zanesljiv in častihlepen.« Za dokaz je prosilec priložil deset kart, ki jih je nabral pri tehtanju. Bil je »prejet v službo.«

NESRAMNO

Gledališki igralce se je obupno trudil, da bi se naučil tenisa. Po igri je vprašal partnerja za nasvet, kaj naj da dečku, ki je pobiral žoge. »Svoj lopar!« je odgovoril Partner.

»Ali je v tem splohi kak smisel?»

»Včasih, kadar se po pol ducatu čaše whiskeyja zazrem v zvezde, mi pride na misel, da je v tem le nekaj pomen.« Za hip je nastal molk; potem pa je Kitty spet prekinila tišino.

»Povejte mi tole: ali so besede »Pes je le crnil« nekakšen citat?»

Waddingtonove ustnitke je preletel smehljaj. Hotel je takoj odgovoriti; toda morda je prav v tem trenutku bila njegova moč slutnje nenavadno ostrá. Kitty ga ni niti pogledala, vendar pa je Waddington občutil na njenem obrazu izraz, da je sprememil svoj namen.

»Če je, tedaj ga ne poznam,« je rekel obzirno. »Zakaj?»

»Nič. Kar tako mi je prišlo na misel. Zdi se mi nekako znane besede.«

Spet sta umolknila.

»Ko ste bili sami s svojim možem,« je nato dejal Waddington, »sem se pogovarjal s polkovnikom/zdravnikom. Zdel sem zvedeti nekatere podrobnosti.«

»In?»

»Povedal mi je, da je bil vaš mož v zelo, histeričnem stanju. Pravzaprav nisem razumel, kaj mi je hotel reči s tem. Kolikor pa sem mogel razumeti, se je vaš mož okužil pri poskusih, ki jih je delal.«

»Vselej je delal poskuse. Pravzaprav ni bil zdravnik, pač pa bakteriolog. Zato si je tudi tako želel priti sem.«

»Toda iz tega, kar mi je pripovedoval polkovnik zdravnik, nisem mogel razpoznati, ali se je vaš mož pri poskusih okužil po naključju ali pa je napravil poskus na samem sebi.«

Kitty je silno prebledela. Ob tej misli se je zgrozila. Waddington jo je prijel za roko.

»Oprostite mi, da govorim o tem,« je rekel z blagim glasom. »Toda mislim, da bi vam to utegnilo biti v uteho. Vem, kako težko je ob takih prilikah reči kaj tolažiljivega, in sem zato mislil, da vam pač moram reči, da je Walter umrl kot mučenec, kot žrtev svoje znanosti in svoje dolžnosti.«

Kitty je nekoliko nepotrpežljivo skomignila s rameni. »Walter je umrl za oslabelostjo srca,« je rekla.

Waddington ni odvrnil ničesar.

Kitty se je obrnila in ga utrujeno pogledala. Njegov obraz je bil blede in nepremičen.

»Kaj je hotel Walter povedati, ko je dejal »Pes je le crnil?« je vnovič vprašala Kitty. »Kaj pomenijo te besede?»

»To so zadnje besede Goldsmithove »Elegije,« je odgovoril Waddington.«

Zjutraj naslednjega dne je Kitty šla v samostan. Dekle, ki ji je odprlo vrata, je bilo presenečeno; šele ko se je Kitty lotila svojega običajnega dela, je prišla k njej predstojnica.

Stopila je h Kitty in ji ponudila roko.

»Veseli me, da vas vidim, draga moja. Zares pogumni ste, da ste se po vaši veliki izgubi tako naglo vrnili sem. Pa tudi pametni ste, kajti prepričana sem, da vam bo nekoliko dela odvrnilo mračne misli.«

Kitty je povedala pogled in zardela. Ni hotela, da bi predstojnica uganila njena čustva.

»Verjemite, da vse, kar nas je tukaj, iskreno sočustvujemo z vami.«

»Zelo ste dobri,« je izsnila iz sebe Kitty.

»Zmeraj smo v mislih z vami in s pokojnikom.«

Kitty ni odgovorila. Predstojnica je spustila njeno roko in ji je s svojim hladnim, zapovedovalnim glasom naložila razne naloge. Pobožala je po glavi dvoje ali troje otrok, jim privoščila svoj vzvišeni, a prijazni smehljaj in odšla po svojih poslih.

Minil je teden. Kitty je šivala. Predstojnica je stopila v sobo in sedla poleg nje. S pazljivim pogledom je preletela Kittyino delo.

»Zelo dobro šivate, draga moja. Redka spretnost za mlade žene, kakršne so danes.«

»Po vaši zaslugi pač.«

»Vaša mati vas bo prav gotovo zelo vesela, ko vas bo spet videla.«

Kitty je pogledala predstojnico. V načinu njene govornice je bilo nekaj, kar je dajalo njenim besedam večjo vrednost.

Predstojnica je nadaljevala:

»Zdelo se mi je, da vas bo zaposlitev razvedrila. Zato sem vam dovolila, da po smrti svojega ljubelega moža pridete sem. Menila sem, da nikakor niste v stanju, da bi mogli tvegati dolgo potovanje v Hong-Kong sami. Pa tudi tega nisem hotela, da bi sedeli sami doma brez dela v spominih na svojo bridko izgubo. Zdalj je minilo že osem dni in čas je, da se odpravite na pot.«

»Nočem oditi. Rada bi ostala tu.«

»Tu nimate kaj iskati. Prišli ste sem, da bi bili ob svojem možu. Toda vaš mož je mrtev. Vaše stanje je takšno, da boste v kratkem potrebovali nege in pozornosti, kakršne tu ne morete dobiti. Dolžni ste, draga moja, da

»Elegija o steklem psu« pripoveduje, kako je pes, ki je bil dolga leta zvesto vdan gospodarju, nekoč le-tega vgriznil; mislilil so, da je pes stekel. Toda naposled ni umrl gospodar, marveč je crnil pes. — Op. prev.

storite vse, kar je v vaši moči, za bitje, ki je zaupano vaši skrbi.«

Kitty je za trenutek obmolnila. Povedla je pogled.

»Mislim, da tukaj vendarle nekaj koristim. Ta misel mi je bila v uteho. Upala sem, da mi boste dovolili, da nadaljujem s svojim delom, dokler epidemija ne preneha.«

»Zelo smo vam hvaležni za vse, kar ste storili za nas,« je odvrnila predstojnica z rahlim nasmehom, »toda epidemija že ponehuje in upam, da bomo v kratkem dobile iz Kantona še dve sestri, kajti potovanje ni več tako nevarno. Pričakujem ju prav v kratkem, in ko prideta, ne bo vaša pomoč več potrebna.«

Kitty je izgubila pogum. Predstojnica ton ni dopuščal nasprotovanja. Prav dobro je vedela, da bi bila za vsako mordačevanje popolnoma nedostopna. Z zgolj to, da je morjala Kitty prepričevati, je pobarvalo njen glas z rahlo senco nejevolje.

Gospod Waddington je bil tako prijazen, da me je vprašal za svet.«

»Rajši bi videla, če bi se brigal za svoje zadeve,« jo je prekinila Kitty.

»Tudi če me ne bi bil vprašal, bi vseeno mislila, da sem mu dolžna dati nasvet,« je dobrohotno dejala pred-

stojnica. »Vaše mesto za zdaj ni tukaj, marveč pri vaši materi. Gospod Waddington je dosegel pri polkovniku Yüju, da vam bo dodelil močno spremstvo. Med potjo boste popolnoma varni. Imeli boste na razpolago tudi nosače in kulije. Amah bo šla z vami in po vseh mestih, skozi katera morate potovati, so že obveščeni o vašem prihodu. Skratka, za vaše udobje je bilo storjeno vse, kar je bilo sploh mogoče storiti.«

Kitty je stisnila ustnice. Pomislila je, da bi jo v stvari, ki se tiče same nje, bili lahko vsaj vprašali. Malce se je morala premagovati, da ni ostro odgovorila.

»In kdaj naj odpotujem?»

Predstojnica je ostala čisto mirna.

»Čimprej pridete v Hong-Kong in se vkrcate za Anglijo, toliko bolj, draga moja. Bili smo mnenja, da je najbolje, če se odpravite na pot pojutrišnjem ob zori.«

»Tako kmalu?»

Kitty je šlo skoraj na jok. In vendar: tu v resnici nima česa iskati...

»Strašno se vam mudi, da se me iznebite,« je rekla kuljavo.

Opazila je, kako je predstojnica odlegla. Opazila je bila, da je Kitty razpoložena popustljivo, in njen glas je bil takoj ljubeznivejši. Kitty je imela oster smisel za humor in oči so ji zabile, ko je pomislila, da so celo svetniki radi svoje glavi.

»Ne mislite, da ne cenim dobrote vašega srca, draga moja, in občudovanja vrednega usmiljenja, zaradi katerega tako neradi zapuščate dolžnosti, ki ste si jih sami naložili.«

Kitty se je zastrela predse. Komaj opazno je skomignila s rameni. Vedela je, da si takih vzvišenih kreposti nima pravice lastiti. Hotela je pač ostati, ker ni vedela, kam bi šla. Čuden občutek, če človek vé, da nikomár na svetu ni prav nič mar, ali je živ ali mrtve...

»Ne razumem, zakaj greste tako neradi domov,« je dobrohotno nadaljevala predstojnica. »V tej deželi je veliko tujcev, ki bi dali ne vem kaj za vašo prilichnost.«

»Vi pa ne?« je vprašala Kitty.

»Za nas je stvar drugačna, draga moja. Ko smo se bile napotile sem, smo vedele, da smo zapustile svoje domove za vselej.«

Užaljena v svojih čustvih si je Kitty želela, mogoče malce zlobno, da bi poiskala šibko točko v oklepu predstojnice, ki je bila tako nepristopno vzvišena nad vsemi

»Naravnimi čustvi. Hotela je spoznati, ali je v njej ostalo še kaj od človeških slabosti.«

»Ali vam nikdar ni težko, ker nikoli ne vidite tistih, ki so vam dragi, in kraje, v katerih ste odrasli?«

Predstojnica ni takoj odgovorila; toda nobena senca ni preletela njenega lepega in dostojanstvenega obraza.

»Rada bi vas prosila, da vzamete s seboj majhen zavoj in ga oddate na pošto, ko boste prispeli v Marseilles. Ne želim ga zaupati kitajski pošti. Takoj ga bom prinesla.«

»Lahko mi ga izročite jutri,« je rekla Kitty.

»Jutri boste imeli preveč dela, draga moja, da bi lahko spet prišli sem. Bolj pripravo bo za vas, če se že nocoj poslovimo.«

Predstojnica je vstala in z lahkotno dostojanstvenostjo, ki je ni moglo prikriti niti široko samostansko oblačilo, odšla iz sobe.

Brž zatem je vstopila sestra Josepha, da bi se poslovila od Kitty. Zazela je, da je prijetno potovanje in ji rekla, da je za njeno varnost popolnoma poskrbljeno, kajti polkovnik Yü ji je določil močno spremstvo. Sicer pa, ji je dejala, samostanske sestre potujejo vselej brez spremstva, a se jim vendarle nič ne zgodi.

Vprašala jo je, ali rada potuje po morju. Moj bog, kako je njej bilo slabo, ko se je v burji vozila z ladjo po Indijskem oceanu! Kittyina mama se bo gotovo razveselila, ko bo spet videla svojo hčer... Paziti pa mora nase, kajti zdaj mora skrbeti še za eno drobno človeško bitje. Vselej se bo spominjala nje in njenega otroka, pa tudi nesrečnega, hrabrega doktorja Faneja...

Sestra Josepha je zgovorna, prijazna in ljubezniva, je pomislila Kitty... In vendar je ona v očeh te sestre, ki njene oči strme nekam v daljo, najbrž samo senca brez duše in čustva... Prišlo ji je na misel, da bi zgrabila to debelo, drobnoščno nuno za ramena in ji dejala: »Kaj ne veste, da sem le bedno in nesrečno človeško bitje, ki potrebuje pomilovanja in ohranitve? Kaj se ne morete niti za trenutek ločiti od svojega razmišljanja o onostranskem svetu in mi izkazati vsaj malo usmiljenja? Ne vašega krščanskega usmiljenja, ki ga izkazuje raznim ljudem, marveč čisto preprostega človeškega usmiljenja?«

Kitty se je nasmehnila: kako zelo bi bila sestra Josepha presenečena! Potem bi bila prav zares prepričana, da so vsi Angleži nori, kar zdaj samo domneva...

»Na srečo sem zelo dober pomorščak,« je odgovorila Kitty. »Ša nikoli nisem občutila morske bolezni.«

Vrnila se je predstojnica in prinesla ličen zavojček.

»To so žepni roblji, ki sem jih napravila za materin god,« je rekla. »Naša dekleta pa so vanje uvezla monograme.«

Sestra Josepha je omenila, da bi Kitty nemara rada videla, kako lepo so roblji izdelani. Predstojnica je odprla zavojček in se pri tem v znamenje, da se hoče opravičiti, ljubeznivo nasmehnila.

Robci so bili iz finega batista, nad monogrami pa je bila izvezena krona iz jagodovih listov. Ko se jim je Kitty dovolj načudila, jih je predstojnica spet zložila, jih zamotala v zavojček in ji ga izročila.

Sestra Josepha se je s francosko frazo ljubeznivo poslovila in Kitty je uvidela, da mora večji slovo tudi od predstojnice. Zahvalila se ji je za njeno dobroto.

Šli sta po praznem, belo prepletkanem hodniku.

»Ali zahtevam morda preveč, če vas prosim, da ta zavojček oddate na pošto, ko dospete v Marseilles?« je vprašala predstojnica.

»Z veseljem bom to storila,« je odvrnila Kitty.

Pogledala je naslov na zavojčku. Ime se ji je zazdelo zelo odlično in tudi kar, kamor je bil zavojček namenjen, je vzbudil njeno pozornost.

»To je vendar eden izmed tistih gradov, ki sem jih videla,« je vzklisknila. »Potovala sem po Franciji z avtom v družbi prijateljev.«

»To je prav lahko mogoče,« je odgovorila predstojnica. »Dvakrat na teden si ga lahko ogledajo tudi tujci.«

»Če bi jaz živel v tako lepem kraju, ne bi najbrž nikoli imela poguma, da bi se ločila od njega,« je rekla Kitty.

»Da, to je zgodovinski spomenik,« je dejala samostanska predstojnica. »Toda manjka mu pristrčnosti. Če bi že za čem žalovala, tedaj ne bi za njim, pač pa za graščino, v kateri smo živeli, ko sem bila še otrok. Ta graščina je v Pirinejih. Rodila sem se čisto poleg morja. Ne zanikam, da ne bi kdaj rada spet slišala, kako se morski valovi zaganjajo v stene.«

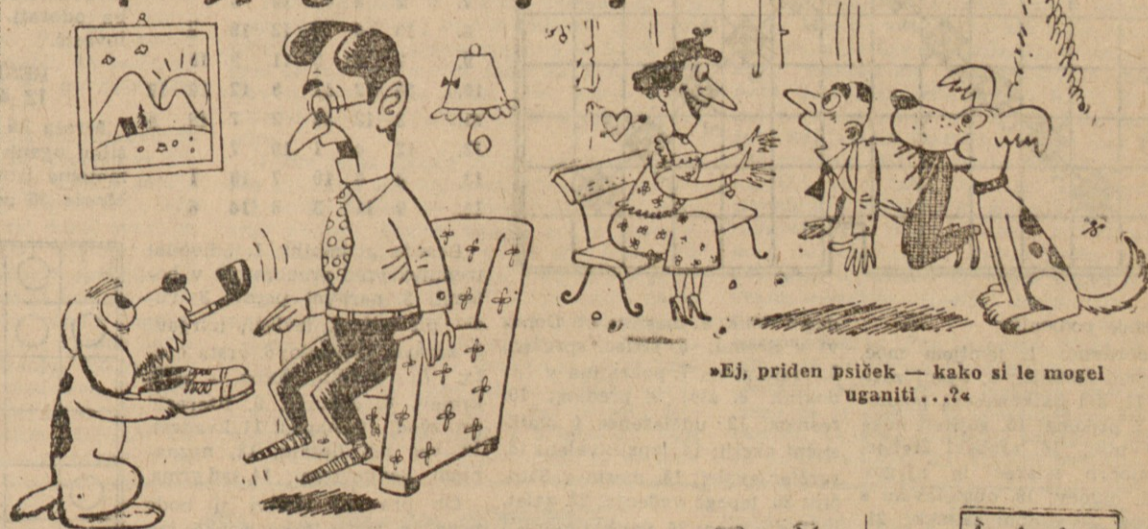
Kitty je prišlo na misel, da predstojnica uganjuje njene misli in vzrok njenih pripomb ter da se hoče ponorečevati iz nje.

Prispeli sta do samostanskih vrat. Kitty je bila presenečena, ko jo je predstojnica obšla ter jo poljubila najprej na eno, nato pa še na drugo lice. Pritisk blelih ust na njena lica je bil tako nepričakovan, da je Kitty nenadoma zardela; prišlo ji je, da bi zajokala.

»Zbogom, draga moja! Želim vam srečo! Predstojnica jo je za hip zadržala v svojem objemu. »Ne pozabite nikoli, da opravljanje svoje dolžnosti ni nikakršna zasluga. A ni je večje zasluge, kakor če si človek umije roke, kadar so zamazane. Edina stvar, ki kaj velja, je ljubezen do dolžnosti. Če sta združeni ljubezen in dolžnost, tedaj človek lahko užije srečo, ki presega zmoglosti našega dojemanja.«

Samostanska vrata so se za vselej zaprla za Kitty.

Iz pasjega življenja

»Kolikokrat ti bom moral še povedati, da si grem po pipo rajši sam?«

Tako, to je drevo. Zdalj pa je dobro glejte, kaj bo storil škala.

»Ali se ti ne zdi, da ga malo preveč vajava?«

ODERI SKRBNOST PRAŠIČA IN PRODAJ KOŽO
KOTEKS-u
PRIMA SLOVENSKE SVINJSKE KOŽE 200din Kg

Dior si je za simbol pomladanske modne linije izbral črko

V prvih dneh februarja so začeli pariski modni saloni in krojači, ki dajejo ton in smer modni vsej svetovni modi, prikazovati svoje pomladanske oblačne modele. Ob tej priložnosti se je zbralo v Parizu mnogo modnih strokovnjakov iz vseh svetov, zlasti iz tistih dežel, ki ljubosumno spremljajo stvaritve francoske mode in ji skušajo konkurirati. Modnih revij se udeležuje tudi dolga vrsta novinarjev in novinark, ki urejajo modne rubrike svetovnega časopisa ali pri njih vsaj sodelujejo.

V zadnjih modnih sezonah je zburjal s svojimi nenavadnimi domisleki največ pozornosti pariski modni ustvarjalec in krojač izrednih kvalitete Dior. Bil je tisti, ki se je lani tako drzno zavezal za skrajšanje ženskih kril, minilo zimo pa je povzročil največjo senzacijo z novo linijo, ki jo je simboliziral z veliko črko »H«. Ta njegova pobuda je šla po vseh kontinentih in je imela precejšen vpliv na razvoj mode v mnogih državah.

Razumljivo je zato, da so hoteli strokovnjaki in novinarji v salone Diorja z največjo radovednostjo. Le kaj bo pokazal? »Auditorija je bil prepoln. Po salonih Diorja, kakor po drugih modnih salonih, visijo velika ogledala, katerih okviri so zlato obrobjeni. Gostje so postali pozorni. Siroki okviri teh ogledal so bili namreč tokrat okraseni z dvema velikima »H«, ki sta bila sestavljena iz rdečih kamelij. Le zakaj? Zato, ker je Dior za letošnjo pomladansko modo zopet sekal v abecedo in si za simbol linije svojih stvaritev izbral poudarjeno črko na začetku abecede »H«. Pa ne samo to! Konferansije je že pred začetkom povedal, da bodo predvajale modele manekenke, katerih imena se začnejo s črko »H«: Antoinette, Adelaide, Ali Baba, Aurore, Azalea, Aimé, Amour ita. Tako je Dior izbral po črki »H« črko »A«, torej dve črki, ki imata v svoji strukturi marsikaj skupnega, čeprav se po vzporednicah črke »H« in po nekoliko strogi liniji zime predstavljata linija, ki jo simbolizira črka »A«, kot mnogo bolj svobodna. Njena dva kraka, ki se v vrhu spajata, navzdol pa širita, prinašata se sama po sebi nekaj, kar se prilega pomladanskemu razpoloženju. Poprečna črta črke »H« predstavlja pri tem, čeprav precej neolotno, pas, ki pa je zelo gibljiv. Ta linija pomeni torej Diorju razvoj iz prejšnje, in ne predstavlja nobenega skoka v kakšno novo skrajnost. To tudi v modi iz sezone v sezono ni mogoče.

Diorjeve manekenke so predvajale 171 modelov. Vsak model je bil dvojen ali trojen, ker so se pogosto tudi po trikrat preoblekle med predvajanjem enega modela. Predvajale so tudi

kakšnih trideset krznenih oblačil in oblačilnih delov — od krznenega površnika, špencerja, do raznih ovratnih šalov.

Potem ko sta za uvod šla mimo radovednih gledalcev dva kostuma z zelo dolgima jopicama, ki sta že dala slutiti prve oblike nove linije, se je pojavil, spremljan z navdušenim odobravanjem, vodilni model, tisti, ki je najbolj jasno predočeval novo modno linijo letošnje pomladi: idealno oblečena ženska. Ta kostum »H«, izdelan iz sive flanelne ima tako dolgo jopico, da seže približno štiri petine dol-

žine kostuma, da se spreminja skoraj v paleto z linijo, ki se navzdol odmiha ter naslanja na krilo s širokimi in ploščatimi gubami. Ponovili so ga izdelane iz naravne svile, nato pa še iz blaga, ki je bilo mešanica volne in svile.

Ta idealna linija se je nato ponavljala, rahlo spreminjala in preoblikovala v vseh drugih modelih velike Diorjeve kolekcije pomladanske mode. Pri tem ostaja gornji del telesa večinoma dolg. S svojim vrhom v obliki točke zahteva ta linija majhen klobuček, ki ga nosijo ženske

pomaknjene naprej, ter je okrašen z majhnimi ptički ali sopski cvetlič. Za toplejše pomladanske dneve so seveda na razpolago tudi slamiški tipa »Pamelas«.

Nove barve linije »H« se prelivajo iz zlatorjave barve mahagonija v tople sončne barve oranže in breskve. Večerne barve so modra skupaj z belo, zlata s sivo. Pravijo, da tako barvno oživilijo obleke, za katere se je mislilo, da so mogoče samo v pravih legendah. Njih ljubkost poudarja na večernih oblekah še okrasno vezenje.

Brez preprave za čiščenje madežev »FLEX« ne sme biti nobena gospodinja. Zanimeno nošljivost tkanin, ni vnetljiv in ekonomičen je samo »FLEX«.

Z MASKO V VESELI pustni čas

Nič se ne izmotavajmo, kar lepo priznajmo: prišel je pustni čas in kaj težko se mu bomo ognili. Prav za peljuje je ta čas in marsikoga bo zanesel v plesno dvorano na veliko maskarado, ali pa vsaj k prijateljem na veselo domačo zabavo. Tudi na taki domači zabavi je lahko prav prijetno, če je družba dobro izbrana in je že poprej vse lepo pripravljeno.

Z dekoracijo sobe ne bo posebnih težav. Napravili bomo čim več prostora za ples in čim več udobnih sedežev. Na steno pritrdimo pisane papirnate maske, sobo prepletemo z živočarnimi kačami, žarnico ovijemo z rdečim krep papirjem ali pa potegnemo čez njo kar staro košaro za papir, ki bo metala na zidove sobe zanimive pajčevinaste sence. Da bo postavljeno vse na glavo, obesimo lahko še naše slike po stenah sobe narobe. V zatemnjeni razsvetljavi in prijetnem razpoloženju bodo učinkovale kot najmodernejši izdelki abstraktnih umetnosti.

Tako zabavo bodo z veseljem pozdravili tudi naši malčki, če jo bomo privedli samo zanje in za njihove mlade prijatelje. Uživali bodo že pri pripravi in če bo dobro uspela, se je bodo še leta in leta radi spominjali.

Pust je torej namenjen velikim in malim in pri vseh nastopi poglavito vprašanje: kaj naj oblečemo?

Najbolje zadovoljstvo občini človek na maskaradi pač v originalni obleki in maski, v novi fantastični koži, pod katero ga nihče ne spozna. Za vse to ni potrebna nikakoli dragocena in elegantna toaleta, marveč čim boljša ideja, uresničena s čim manjšimi stroški.

Pri izbiri maske ni vedno potrebno, da se odločimo za tipične in vedno znova do onemoglosti ponavljane tipe kakor: pač, Kitajec, dimnikar, sobarica itd. Izberimo kaj izvirnejšega ali trenutno najzanimivejšega: kako znano osebnost iz zgodovine, iz filmskega sveta ali iz pravičnega okolja.

Ce povabimo nekaj dobrih prijateljev, znancev ali pa otroke na domačo zabavo, jim lahko predpišemo, da si maskirajo samo glavo. Pri tem lahko uporabimo najrazličnejša polirvala, lasulje, brke, brade, živalske maske in si različno pomagamo in naličimo obraz. Taka naglavna maska se lahko hitro odloži in ni vezana na dolgotrajnejše preoblečanje.

Bodisi za zabavo doma ali v javni plesni dvorani pa si za omejeno skupino ljudi lahko izberemo določeno geslo kot okvir za maskiranje. Naša skupina lahko na primer nastopi pod imenom »Cirkus Hokus pokus«. Pod tem naslovom nastopajo najrazličnejše maske. Proa figura cirkusa je lahko direktor v neogibnem fraku in cilindru z zavlačnimi brki, belimi rokavicami, škornji in bičem. Druga maska je klovn in tretja neumni August z debelim rdečim nosom, z nerodno zakrpanimi širokimi hlačami in zverženim klobukom.

Vitka postava in lepe noge so pogoj za plesalko na vrvi, ki je oblečena v kopalno obleko in ima ob pasu pripeto nagubano kratico krilce iz krep papirja. Podoben

Toaletni kotiček

pa bi tudi nam prišlo prav; vse drugo kar primanjkuje bo nadomestila praktičnost ter želja po lepoti in urejenosti.

ga napenjanja oči in celotne obrazne muskulature, ker je bila luč prešlaba.

Toaletne mizice in police so najrazličnejših oblik, kakor vidimo na priloženih skicah. Navadna lesena polica privita na steno, nad njo v višini obraza pritrjeno zrcalo in stolček brez naslonjala je že nekaj, kar lahko s priložnim uporabi. Da ne bodo lepotila preveč zavzela površino police, naj vam mizar napravi manjši predalček na spodnji strani.

Ako razpolagate z nekoliko več prostora in ste pripravljeni globlje

potrebiti. Zaradi preprostosti in prilagodljivosti drugemu pohištvu je tudi paletna mizica, ki stoji na tleh prav prikladna, ako

Če ste prehlajeni in vas muči kašelj, pijte GOSADOV »PRSI ČAJ«

razpolagate z dovolj prostora.

Ce so v stanovanju stene preobložene s boste poiskale prostor za mizico ali polico drugod, n. pr. v omari. Na notranjo stran vrat pritrdite dve ozki vrsti predalov in zrcalo. Ce je pod predalčki in zrcalom, nekako v višini rok, kadar sedimo, napravljen pridružen polica, bomo govorili že o pravi toaletni mizici.

MODNE NOVOSTI

Na neki svečani obleki so zapazili takle zanimiv kontrast: dolga obleka iz modrikasto sivga satina je bila bogato okrašena s čipkami, ki so se svetlikale in prelivala. Preko nje je bil ogrnjen ozki večerni plašč, ki je segal do tal kot neke vrste arabski burnus.

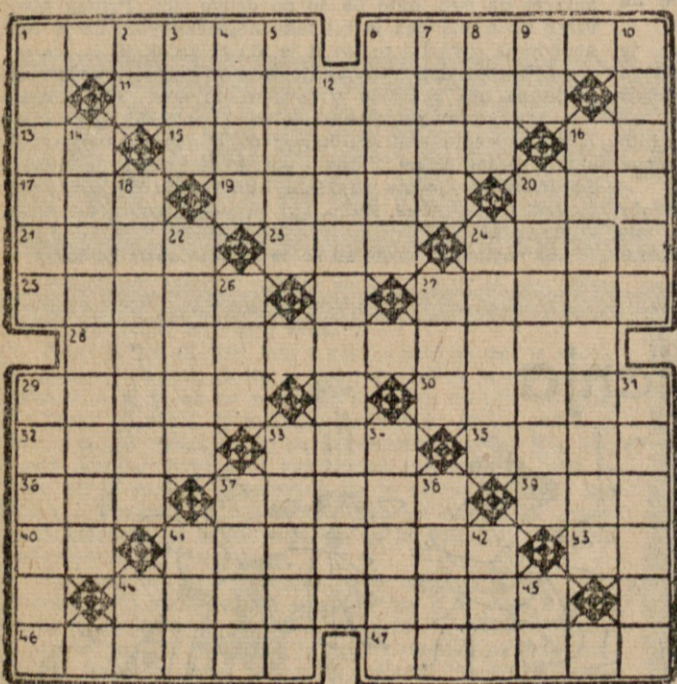
Svilo, ki doslej ni imela konkurence pri perilu, je začel resno ogražati nylon. Toda tudi njega že počasi potiskajo vstran razne bombažne tkanine kakor batist, linon in razne druge tkanine s cvetličami in pikami ter raznimi drugimi drobnimi vzorci. Spalno srajco iz take tkanine zelo lepo in skladno dopolnjuje kratek spalni plašček iz iste tkanine.

seči v denarnico, vam polica ne bo čisto dovolj. Napraviti si boste dali mizico z več predali. Toaletna mizica je lahko privita na steno podobno kot polica; s tem pridobite prostor za stol. Na eni izmed skic je podoben predalnik zelo praktično izveden. Če odprete vratca levega krila, so pred vami predalčki z lepoto, na desni pa zrcalo pritrjeno na notranji strani vrat. Desno krilo predalnika je namenjeno pisalnim

Najpripravejši prostor, v katerem si bomo uredile kotiček, je za večino žena spalnica. V njej se zadržujemo zjutraj in zvečer, preden gremo k počitku, v njej je garderoba in z njo zvezano oblačenje in lepote. Se na nekaj morate paziti pri izbiri primernega prostora: na svetlobo. Dnevna in umetna luč morata biti močni, vedno usmerjeni proti obrazu, samo tako boste videli v zrcalu pravilno sliko obraza; kar je pri kozmetiki bistveno. Svoje ga namena prav tako ne boste dosegli, če boste vstale od toaletne mize utrjene od prekomernega

Priznati tudi morate, da zjutraj, ko imate največ dela, ni časa za iskanje lasnice ali kaj podobnega po vseh kotih sobe. Razlogov dovolj, da si želimo imeti svoj kotiček v sobi, kjer se bomo mirno posvečale svojim lepotoilnim prizadevanjem brez opazovalcev, ki si jih pri tem opravilu najmanj želimo. Če pravim kotiček, ne mislim na toaletno mizo iz buduarja filmske zvezdnice, ki zavzema dobro polovico sobe. Za kaj takega večina izmed nas nima niti dovolj prostora, niti dovolj »smisla«. Nekaj skromnega, morda polica s predali, stolček in zrcalo

UGANKARSKI KOTIČEK

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. jemljem moč, postajam šibkejši; 6. ogenj zatratiti; 11. del Balkanskega polotoka; 13. predlog; 15. gojitelj neke vrste ptic; 16. arabski žrebec; 17. močan udarec in njezov zvočni odmev; 19. obmetavam s snegom; 20. osebnost zaimke; 21. zapoved, povelje; 23. stopnja; 24. polet, vneza, zagon; 25. pokrajina v Abesiniji; 27. hunski vojskovodja; 28. branilci; 29. pritok Donave ob jugoslovansko-bolgarski meji; 30. velikih oči; 32. naziv za nekdanjega konjenika; 33. blato; 35. zdravilna rastlina; 36. evropska reka; 37. moško ime; 39. vzdevek. Predsednik ZDA Eisenhowerja; 40. vzniki; 41. nič vreden; 43. oblika pomožnega glagola narobe; 44. donasajoč izgubo; 46. v nevarnost postavim; 47. mesec.

Navpično: 1. stiskač; 2. kratka za avtonomna pokrajina; 3.

nagel umik; 4. mesteca ob Donavi v Sremu; 5. štrlec, sprožen; 6. vrsta gobe; 7. pokrajina v Indokini; 8. siv; 9. predlog; 10. resnica; 12. udeleženev v statistični anketi; 14. izpričevalen; 16. razčlenjevalci; 18. mesto v Turčiji; 20. lepega vedenja; 22. zalet, velika vneza; 24. nauk o moral; 26. termin; 27. češka pritrilnina; 29. hotel v Ljubljani; 31. pri-

sednik; 33. zbudem; 34. rimski zgodovinar; 37. mednarodna športna organizacija; 38. del noge; 41. okrajšava za negativno; 42. reka v Angliji; 44. francoski predlog; 45. medmet.

STEVILNICA

1.	6	2	14	13	10
2.	4	2	6	10	8
3.	9	11	4	8	4
4.	14	13	5	14	12
5.	6	9	11	8	4
6.	4	3	9	7	10
7.	2	4	7	10	6
8.	13	9	10	12	10
9.	8	4	5	11	9
10.	10	12	11	8	12
11.	3	12	14	2	7
12.	12	4	1	10	7
13.	4	5	10	7	1
14.	9	11	3	8	14

Besede pomenijo: 1. odločilni trenutek pred preobratom v bolezn; 2. naravni pojav; 3. ruski pisatelj; 4. izvleči, iztrgati; 5. zdravo, jedrnat; 6. vrsta osata; 7. domačin, doma iz istih krajev; 8. obrtnik; 9. literarni proizved; 10. napad; 11. kvadrat; 12. vas pri Sežani; 13. naznanjam, denunciram; 14. sad grma.

Ob pravilni rešitvi ti bodo prve in tretje črke vsake besede, brane od zgoraj navzdol, povedale misel o znanju.

RESITEV UGANK

V 6. STEVILKI

Zlogovnica: 1. kvantati; 2. palisada; 3. planinka; 4. medenica; 5. Andreja; 6. atrofijs; 7. Vinkovci; 8. snedenka; 9. kinoteka; 10. zmučiti; 11. žaluzije; 12. okljuki — Valentin ima ključ od korenin.

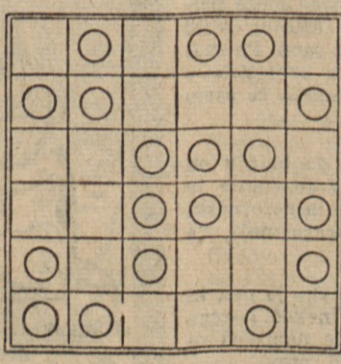
Križanka: Vodoravno: 1. Strazliše; 9. Bari; 13. troblice; 14. Janek; 15. rž; 16. Olib; 17. puhača; 18. eno; 20. aretirati; 22. hiba; 24. Ina; 25. ave, —, —, —; 27. Isa; 29. ime; 31. Imam; 33. presekati; 36. ara; 37. krasen; 38. ride; 40. E(ngelbert) G(angl); 41. jeton; 42. Filomena; 44. emir; 45. pomalujem.

Skrjti napis: V vsaki besedi je skrito število, ki pove, katero črko iz tiste besede je treba odbrati. Rešitev se glasi: tovariš.

RESITEV MREZE

IZ 4. STEVILKE

Mreža 36 polj: Pri objavi rešitev ugank iz 4. številke je pomotoma izostala rešitev uganke Mreža 36 polj, ki je takale:

LJUBITELJEM KRIŽANK

magičnih likov, rebusov, pestril ugank in zastavic priporočamo ugankarski list »KAJ VEŠ — KAJ ZNAŠ«

List izhaja vsakih štirinajst dni. Dobite ga v vseh trafikah in kioskih.

Lahko pa se nanj naročite v naročilnem oddelku

»SLOVENSKEGA POROČEVALCA« v Ljubljani, Kardeljeva 5

Lepo razvedrilo v zimskih večerih!

kostim je primeren tudi za žonglerko, ki se igra s pisanimi obroči ali z žogami. Krotilek zveri nosi frak, škornje, cilindar s pisano pentljo in korobač. K cirkusu spadajo seveda tudi razne živali, atlet v trikoju in s papirnati urežni in Indijancem.

Kakor vidite, je nešteto možnosti, treba je samo preudari, kaj komu najbolj pristoja, tako glede na postav, na temperamento — in seveda na zmogljivost bogajne.

Poleg predlagane cirkuske skupine je še mnogo tipov, ki jih lahko s pridom uporabimo, kakor na primer: Pinguin v črnem fraku, z nabasanim belim trebuhom, in dolgim papirnatim kljunom, astrolog v pisano pošti balji in s koničasto kapo, obiskovalec z Marsa, raziskovalec Afrike s tropsko čelado itd. itd. Maske ne poznajo mode, motive črpa iz vseh časov in dob — celo iz prihodnosti.

Mnogo zabave!

EVA

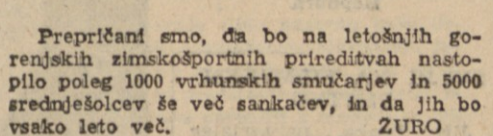
PRAKTIČNI NASVETI

Zavarovanje ključavnic (vrat) dez noč. Upogljivo žico na sredi prepognemo, da je kakor lasnica, jo obesimo na ključki tik pri durnici, jo tam pritrdimo da ne zdrsne po ključki, nato vtaknemo še enkrat skozi ključno zanko in spet zapognemo. Tako ne more nihče ključa obrniti niti ga poriniti iz ključavnice, niti odpreti s ponarejenim ključem (vetrilhom).

Pobarvana tla se svetijo. V navadnem denaturiranem spiritu raztopimo v prah stolčno kolofonijo, v to namakamo čunjo in brišemo z njo tla. Barva je temno rjava. Taka tla po metanju in brišenju na suho. Vodne madeže natremo z isto raztopino in takoj izginejo. Vse je v trenutku suho. Razen tega je tako ravnanje poceni.

Že na prvih gorenjskih zimskošportnih prireditvah, ki so bile leta 1953 v Kranju, je bilo izraženih veliko upravičenih želja po tekmovalnosti s sanmi. II. zlet gorenjskih smučarjev lanskega leta (1954) na Jesenicah je pokazal in dokazal veliko zanimanje za sankanje. Letos, ko prireja Gorenjska smučarska zveza podzveza v dneh od 21. do 23. januarja svoj tretji tradicionalni zlet, bodo gorenjski športniki skupaj z inozemskimi zastopniki tekmovali tudi v sankanju in to na obnovljeni stari sankarski progi nad Bohinjsko Bistrico na Ravneh. Belveder — sankarska proga je popravljena in obnovljena. Pet ostrih ovčin

Kranju z Jošta in Šmarjetne gore, v Tržiču izpod Storžiča in Loma, v Radovljici iz St. Petra, v Lescah in Zirovnici izpod Stola od Valvazorjevega doma, proge iz Planine pod Golico, z Vršiča in Pristave so z lahkoto in s skromnimi stroški dosegljive.

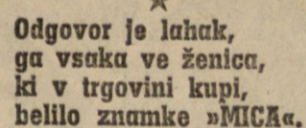
Naši kolesarji so v Egiptu spoznali tudi razliko med kolesom in kamelo

Posebnost svoje vrste je bila spet večerja. Poleg vozačev je bila tam mestna elita. Razni papeži, Ahmedji in Mohamedi so bili povabljeni na banket. Vse je bilo dobro, dokler niso pričeli natakarij nositi jedil. V mirnih, brezbrzih ljudeh v feshi se je pojavil tek. Z neverjetno brzino so praznilli krožnike makaronov, banan, mesa in tort. Čeprav imamo kolešarji dobre želodce, jim nismo bili kos. Skoraj bi bili ostali lačni, če ne bi posegel vmes naš mehanik in v kritičnem trenutku, ko so kosmate roke že segale po zadnjem kosu mesa, potegnil k sebi krožnik in si na polni žepi s kurjimi bedri, tako da smo pozneje v sobi še enkrat večerjali. Bili pa smo dobre volje, posebno bi zato, ker so bile priprave za dirko odlične in prav tako srečne.

Dirka okoli Egipta bi bila za jugoslovanske kolesarje ena najpesejnejši, saj smo prvič vozili skoraj vse etape preko 40 kilometrov na uro, ampak zgodila se je nesreča. Zaradi nezavarovane ceste je dva kilometra pred ciljem Ročiču škodila pred kolo s pločnika neka ženska. Zaletel se je vanjo, padel na glavo, ki je, žal, ni imel zavarovane s čelado. Obležal je nezavesten. V njegovo kolo sta se zaletela še Metelko in Della Santa. Slednji se je hitro pobral, Metelko pa je pomagal Ročiču. A ta se ni več zavedel. Rešilni avto ga je odpeljal v bolnišnico. Tam se je zavedel in na njegovo željo so ga pre-

COFFALGOL-PHENALGOL-KINA VINO
DOBITE V VSAKI LEKARNI
V ORIGINALNEM OMOTU!

Komaj smo čakali, da se vrnemo v domovino. Na srečo je bila na poti iz Hongkonga naša ladja »Rijeka«, ki nas je vzela s seboj. Dne 1. februarja smo odpluli iz Port Saída in čez nekaj dni pripluli v Jadransko morje.

Ljubo Vidali

Zmagovalci himalajskih vrhov imajo zdaj vsako leto po svojih uspehih hude spore. To je postala že kar tradicija. Lani sta se hudo sprla zmagovalca Nanga-Parbata Herman Buhl in šef ekspedicije dr. Karel Herrligkoffer. Letos pa je prišel na vrsto še hujiši sprl italijanskih alpinistov, ki so lani 31. julija zmagali 8611 m visoki vrh »K 2«. To je najvišji vrh v južni Centralni Aziji, lečen od Himalaje z Indusom in pripada skupini Kakorokumskega pogorja. Znan je tudi z imenom Godwin-Austen. Ardit Desio, profesor geologije iz Milana in vodja odprave, je v svojih poročilih zamočel imeni oba junakov, ki sta prišla na vrh. To sta Achille Compagnoni in Lino Lacedelli. Bitka je valovala sem in tja po tisku in je presenetljivo podobna aferi lanske nemške ekspedicije, samo da je morda za spoznanje še bolj neokusna. Na srečo je morala ponehati: pravilo, da na ljubo domovini. Vsaj na zmagi...

FILMSKI SPORED v VELEMESTU

Obisk filmskih predstav je postal že vsakdanja potreba meščana, kajti kino omogoča široko udejstvovanje fantazije, uči, sili k pre-mišljevanju, razvedri ali preganja dolgočas. Nekdo je posrečeno pripomnil, da je »stroj za žužije«. Orjaška filmska industrija se je v vsem svetu polastila mogočnega sredstva za vplivanje na človeško duševnost in borba za film je dobila etični, umetniški, gospodarski in socialni izraz. Principialno odklanjanje

ter jih priznati za pravilne, pa so večinoma prav tehtne. Kakšen je položaj v velemestu, kakšne filme predvajajo, kako jih ocenjujejo kritiki, ki se trudijo biti pošten? Z analizo programa kinematografv v nemškem velemestu Köln, kjer živi tri četrtilijona ljudi, se je pokazala slika, ki prča, kako maloštevilne dobre filme vidi velemesčan.

riškega izvora, 25 odstotkov francoskega, 10 odstotkov angleškega, itd.; nekako četrtnina je domače proizvodnje. Lastniki dvoran imajo velike možnosti za izbiro sporeda, saj dobivajo filme nad 150 registriranih podjetij za izposo-janje filmov, ki imajo vsi lastne prospekte. Le 5 elitnih kinematografv ima svoje svetovalce, ostali vzamejo, kar menijo, da bo vleklo. Njihovi dohodki so dokaj lepi, čeprav pobe-re davkarja 43 odstotkov vstopnine. Kljub temu, da je Köln četrto največje me-sto v Zahodni Nemčiji, pa filmi niso najnovej-ši. Nad polovico jih je bilo izdanih pred 3 do 5 leti in manj kot desetina jih pride sem pol leta po svetovni premieri.

TEŽNJE PO IZBOLJŠANJU SPOREDA

V takšni množici filmov se nihče ne more znati in tudi dnevna reklama v časopisih ne zadostuje — zato objavljajo kinematografi vsak teden spored za naslednjih sedem dni, kjer so natančno označene vse predstave. Ti sporedi, ki so nalepljeni na kioskih, so hkrati pripomoček za kratko kritično presojo pred-stav, o katerih poročamo. Opravljajo jo pro-stovoljno študenti — ljubitelji filmske umet-nosti na kölnski univerzi, ki žrtvujejo precej časa, da prouče vso razpoložljivo literaturo in potem s številskami ocenijo vse napove-dane filme. Njihova ocena ima 6 mest, 1 po-meni zelo dober, 2 dober, 3 zadovoljiv, 4 pov-prečen, 5 šibek in 6 slab. Kriterij je dvojen, in sicer prvi za tehnično stran filma, njegovo izrazno moč in kreacijo, drugi pa za vsebin-

sokovrednih filmov je ostalo isto, povečalo pa se je število malovrednih. Na vrhu tabele stoji kot najboljši film v umetniškem in vsebinskem pogledu (z oceno 21) »Poslednji most«, ki ga je predvajal eli-tni kino Residenz tri tedne štirikrat na dan, sedaj pa teče v različnih predmestnih kine-matografih. Ta film je imel pri Nemcih iz-reden uspeh. Naslednji so: »Plašč«, posnet po Gogoljevi noveli in nagrajen v devetih državah, Chapli-nove »Odrske luči«, »Udarec v tilnik« z Mar-lonom Brandom, »Praznik v Rimu«, »Lili« z Leslie Caron in »Nenavadna pota« patra Brow-na (angl.), ki prikazuje dogodivščine duhov-nika-detectiva. Med formalno dognane a vsebinsko slabše filme so se uvrstili: Disneyeva »Puščava živje«, »Upor na ladji Caine« (Humphrey Bogart) in kot edini nemški »Šauerbruch« (Ewald Baiser). Za temi sledijo srednjekvalitetni in množi-ca povprečnih, kamor so prišli tudi nemški film »0815«, ki pa ga je navdušeno gledala vsa Nemčija, itd. Po ocenah, s katerimi opremljajo študenti filmske sporede, bi torej izbiru za kulturnega velemesčana kljub obilici predstav ne bila težka, saj se je moral odločiti v 4 tednih ko-maj za 13 filmov, katerih ogled bi pomenil večje ali manjše doživetje. Ne bilo bi samo poučno, marveč tudi ko-ristno, če bi kdo po teh načelih presodil filme, ki smo jih gledali v preteklih letih pri nas doma ter tako z uporabo dokaj ostrih, mednarodnih kriterijev retrospektivno pre-sodil kulturno politiko naših kinematografv. Seveda bi analiza pridobila na tehtnosti, če bi primerjali še odziv občinstva, to je obisk posameznih predstav. VLADIMIR BONAC

»Poslednji most« je imel konec preteklega leta v Nemčiji največ obiskovalcev in je doživel največ priznanja

Drugi po uspehu je ameriški film »On the Waterfront« z Marlonom Brandom.

filma ni več mogoče, ker je postal del našega življenja — možna je samo težnja za kva-liteto filmov, kajti v zahodnem svetu je ostalo glavno gonilo te industrije predvsem dobiček.

Počasi prodira zavest, da je potrebna poleg drugih oblik vzgoje tudi vzgoja za pravilno presojanje filma, zakaj poplava malovrednih izdelkov lahko zamegli smisel za lepo in vzvi-šeno. Pravilnega umevanja filma ni mogoče doseči z odločbami ali s prepovedmi nekaterih filmov (razen za nedoraslo mladino) niti s ten-dencijskimi kritikami, marveč samo z jasno raz-členitvijo razlogov, ki utemeljujejo sklep, za-kaj je film dober ali slab, in z opozarjanjem na dobre filme ter s poukom, kako je treba gledati film in kako ga presojeti.

Problem filmske kritike je posebno aktua-len v velemestih, kjer je na desetine in sto-tine kinematografv in kjer se človek brez vodnika izgubi, kot se izgubi brez seznama ulic. Za pravilno presojo filmov težijo mnoge orga-nizacije, ki so na tem zainteresirane iz politič-nih ali gmočnih razlogov ter izdajajo vrsto časopisov z analizami filmov in njihovimi oce-nami. Čeprav vseh ocen ne bi mogli osvojiti

ON: VONJ, KI TE OBDATA ME VEDNO ZNOVA OČARA

ONA: PA TO JE MOJA NAJLJUBŠA KOLONJSKA VODA

Marta Souvenir

IN TO DNEVNO UPORABLJAM

pet usojje

muri muster

...štetji pa »Praznik v Rimu« z Audrey Hepburn

SVEJK NA FILMSKEM PLATNU

Jiji Trnka, ustvarjalec čudovitih lutkovnih fil-mov, bo posnel tudi Ha-škovega »Dobrega vojaka Svejka«, ki skriva pod masko »uradno priznanje tepca« mnogo ljudske mo-drosti.

PRVI FILM V ESPERANTU

Prvič v zgodovini filma bodo na filmskem platnu govorili v esperantu. V esperanto bodo sinhroni-zirali film »Padel z neba« z Josephom Cottenom, ki ga za Trans-Rhein-Film pri-pravlja John Brahm.

KINEMATOGRAFI IN FILMI

Konec leta 1952 je bilo v Kölnu 68 kine-matografv, ki jih je obiskalo 14 milijonov ljudi, kar pomeni, da je bil povprečno vsak meščan letno 22-krat v kinu. Ker so bili upo-števani pri izračunavanju količnika tudi otro-ci in stari ljudje, ki ne hodijo v kino, lahko rečemo, da je bil povprečno vsak odrasli me-ščan vsakih 10—14 dni v kinu, kar že samo po sebi govori za velik vpliv filmskih pred-stav. Vsako leto na novo odpro vsaj pet kine-matografv, tako da jih je že zdaj okoli 75. V njih teče tedensko nad 110 filmov — ne-katere vrtijo več tednov, druge pa spet samo dan ali dva. To velja posebno za znane sta-rejše filme ali za filme v originalni verziji. Vsi filmi v Nemčiji so namreč sinhronizirani, kar precej moti, ker se zvok čisto ne ujema z gibanjem igralcevih ustnic. Podnaslovljene filme predvajajo večinoma zvečer po zadnji predstavi. V tako imenovanem aktualnem ki-nu, kjer teče trak od jutra do večera, pa vidiš samo tednike, risanice in kratke kul-turne filme.

Glede izvora Nemci ne dajejo prednosti no-beni inozemski produkciji zato ni pri nobenem filmu označena država, kjer je bil izdelan. Vendar pa poznavaš računajo, da je 25 do 30 odstotkov filmov, ki jih vrtijo v Kölnu, ame-

sko stran. Tako sta pri vsakem naslovu filma dve debeli rdeči številki, ki na najbolj skop način podajata oceno. Film z oceno 23 je na primer tehnično dober, toda vsebinsko za-ostaja za formo.

Kaj so gledali prebivalci Kölna v prete-klem mesecu in kako so študenti-filmologi ocenili posamezne filme?

Zbrali smo sporede za filme, ki so jih predvajali od 29. oktobra do 25. novembra 1954, torej v dobi 4 tednov, in pri tem upo-števali samo filme, ki so bili na sporedu več dni. Teh je bilo vsak teden 50—60, ostale so vrteli samo mimogrede. V celoti se je zvr-stilo na platnih v 4 tednih 137 različnih fil-mov!

OCENA FILMOV

Razvrstitev filmov po tehnični plati je po-kazala, da so bili predvajani večinoma sred-njekvalitetni, medtem ko je bilo visoko kva-litetnih samo 10. Razvrstitev po vsebini je bolj neugodna, kajti večina producentov se trudi, da bi dala tudi slabi vsebini dobro obliko in s tem zagotovila obisk. Število vi-

Filmi, ki jih bomo gledali...

»ULICA« — italijanski film, nagrajen na lamskoletnem filmskem festivalu v Benetkah. Proizvodnja: Ponti de Laurentis Scenarij: Tullio Pinelli in Federico Fellini Režija: Federico Fellini V glavnih vlogah: Anthony Quinn, Giulietta Masina, Richard Basehart Distribucija: Lovčen-film Hercegnovi

Mladi italijanski režiser Federico Fellini je zbudil pozornost leta 1953 na festivalu v Be-netkah. To so bili črni dnevi za italijanski film: Fellini je takrat osvojil edino nagrado za ita-lijski filmom, ki je več obetal kot pa nudi. Zdaj pa Fellini ne obeta več. Zdaj je že ustva-ril »Cesto« — film, s katerim se italijanska kinematografija lahko ponaša po vsem svetu. »Cesta« je bolj realističen film kot »Tatov-koles«, bolj poetičen kot »Čudež v Milanu« in bolj human kot Chaplinove »Odrske luči«.

To je zgodba o cirkuškem artistu Zampanu, polna solz, prepletena s humorjem, polna lj-u-bezni do vseh ljudi, veličastna zaradi svoje želje, da zajame vse — od sovražstva do nera-zumevanja, od drobnega veselja do bolečine, od nežne idile do neizbežne smrti. Na skupni življenjski poti se srečajo tri osebe, trije ka-rakterji. Eden je surov, nezaupen orjač, ki mu je usoda nadoknadila pomanjkanje duševnega življenja s surovo silo. Njegova telesna moč ne pozna prepek, medtem ko na drugi strani ne

Jugoslovanski filmi uspevajo v inozemstvu

Kot poročajo, je jugoslovansko - avstrijski koprodukcjski film »Poslednji most« doživel velik uspeh v pariških kinematogra-fih »Vedôme« in »Avenues«. Ta uspeh je tem pomembnejši, če pomislimo, da so ga začeli predvajati v začetku leta, ko obisk v pariških kinematografih redno pade. Kljub temu pa je vsaka predstava v obeh kinih razprodana. Kritike v časopisih hvalijo tematiko filma, posebno pa igro Marjke Schell, ki je — kot znano — zanjo dobila na filmskem festivalu v Cannesu nagrado za najboljšo žensko vlo-go. Nekateri kritiki so celo zapisali, da je Schellova z njo postala evropska igralka šte-vilka 1.

Producent Wilhelm Hellmann iz Münchena je s sodelovanjem »Triglav filma« posnel do-kumentarni film »Jugoslavija — stara in no-va dežela«. Film v glavnem sestavlja material različnih jugoslovanskih dokumentarnih fil-mov, ki so jih dale na razpolago direktelje jugoslovanskih filmskih podjetij. Film, ki tra-ja 76 minut, je v Münchenu doživel zelo velik uspeh. Do časa, ko smo prejeli poročilo, je bilo vseh 11 matinej razprodanih. To je dobro znamenje za komercialni uspeh filma, ki je tudi pri kritiki naletel na dober sprejem. Tako piše nemški strokovni časopis »Der neue Film«, da je to izvrsten dokumentarni film, pri čemer hvali vsebino in tehniko. Posebno se mu zdi važno podčrtati glasbo Bojana Ada-mića, odlično fotografijo naših smetalcov in zelo dobro napisani tekst Ruprechta Seibela.

Giulietta Masina, žena režiserja Fellinija, igra glavno žensko vlogo

